

Osudy dobrého vojáka Svejka
za světové války

V zázemí

Jaroslav Hašek

eknizky.sk

V ZÁZEMÍ

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA
ŠVEJKA ZA SVĚTOVÉ VÁLKY

JAROSLAV HAŠEK

eknizky.sk

V zázemí by Jaroslav Hašek is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Úvod	vii
Zasáhnutí dobrého vojáka Švejka do světové války	1
Dobrý voják Švejk na policejním ředitelství	9
Švejk před soudními lékaři	17
Švejka vyhodili z blázince	23
Švejk na policejním ředitelství v Salmově ulici	25
Švejk opět doma, proraziv začarovaný kruh	31
Švejk jde na vojnu	41
Švejk simulantem	47
Švejk na garnizóně	61
Švejk vojenským sluhou u polního kuráta	77
Švejk jede s polním kurátem sloužit polní mši	95
Náboženská debata	103
Švejk jde zaopatřovat	109
Švejk vojenským sluhou u nadporučíka	121
Katastrofa	155
Doslov k prvnímu dílu "V zázemí"	165

Úvod

Veliká doba žádá velké lidi. Jsou nepoznaní hrdinové, skromní, bez slávy a historie Napoleona. Rozbor jejich povahy zastínil by i slávu Alexandra Macedonského. Dnes můžete potkat v pražských ulicích ošumělého muže, který sám ani neví, co vlastně znamená v historii nové velké doby. Jde skromné svou cestou, neobtěžuje nikoho, a není těž obtěžován žurnalisty kteří by ho prosili o interview. Kdybyste se ho otázali, jak se jmenuje, odpověděl by vám prostince a skromně: „Já jsem Švejka . . .“

A tento tichý skromný ošumělý muž jest opravdu ten starý dobrý voják Švejka, hrdinný, statečný, který kdysi za Rakouska byl v ústech všech občanů Českého království a jehož sláva nezapadne ani v republice.

Mám velice rád toho dobrého vojáka Švejka, a podáváje jeho osudy za světové války jsem přesvědčen, že vy všichni budete sympatizovat s tím skromným, nepoznaným hrdinou. On nezapálil chrám bohyně v Efesu, jako to udělal ten hlupák Hérostrates, aby se dostal do novin a školních čítanek.

A to stačí.

Zasáhnutí dobrého vojáka Švejka do světové války

„Tak nám zabili Ferdinanda,“ řekla posluhovačka panu Švejkovi, který opustiv před léty vojenskou službu, když byl definitivně prohlášen vojenskou lékařskou komisí za blba, živil se prodejem psů, ošklivých nečistokrevných oblud, kterým padělal rodokmeny.

Kromě tohoto zaměstnání byl stížen revmatismem a mazal si právě kolena opodeldokem.

„Kterýho Ferdinanda, paní Müllerová?“ otázal se Švejk, nepřestávaje si masírovat kolena, „já znám dva Ferdinandy. Jednoho, ten je sluhou u drogisty Průši a vypil mu tam jednou omylem láhev nějakého mazání na vlasy, a potom znám ještě Ferdinanda Kokošku, co sbírá ty psí hovínka. Vobou není žádná škoda.“

„Ale, milostpane, pana arcivévodu Ferdinanda, toho z Konopiště, toho tlustýho, nábožnýho:“

„Ježíšmarjá,“ vykřikl Švejk, „to je dobrý. A kde se mu to, panu arcivévodovi, stalo?“

„Práskli ho v Sarajevu, milostpane, z revolveru, vědí. Jel tam s tou svou arcikněžnou v automobilu:“

„Tak se podívejme, paní Müllerová, v automobilu. Jó, takovej pán si to může dovolit, a ani si nepomyslí, jak taková jízda automobilem může nešťastně skončit. A v Sarajevu k tomu, to je v Bosně, paní Müllerová. To udělali asi Turci. My holt jsme jim tu Bosnu a Hercegovinu neměli brát. Tak vida, paní Müllerová. On je tedy pan arcivévoda už na pravdě boží. Trápil se dlouho?“

„Pan arcivévoda byl hned hotovej, milostpane. To vědí, že s revolverem nejsou žádný hračky. Nedávno taky si hrál jeden pán u nás v Nuslích s revolverem a postřílel celou rodinu i domovníka, kterej se šel podívat, kdo to tam střílí ve třetím poschodí:“

„Někerej revolver, paní Müllerová, vám nedá ránu, kdybyste se zbláznili. Takovejch systémů je moc. Ale na pana arcivévodu si koupili jistě něco lepšího, a taky bych se chtěl vsadit, paní Müllerová, že ten člověk, co mu to udělal, se na to pěkně volbík. To vědí, střílet pana arcivévodu, to je

2 V zázemí

moc těžká práce. To není, jako když pytlák strlí hajnýho. Tady jde vo to, jak se k němu dostat, na takovýho pána nesmíte jít v nějakých hadrech. To musíte jít v cylindru, aby vás nesebral dřív policajt.“

„Vono prej jich bylo víc, milostpane:“

„To se samo sebou rozumí, paní Müllerová,“ řekl Švejk, konče masírování kolen, „kdybyste chtěla zabít pana arcivévodu, nebo císaře pána, tak byste se jistě s někým poradila. Víc lidí má víc rozumu. Ten poradí to, ten vono, a pak se dílo podaří, jak je to v tej naší hymně. Hlavní věci je vyčíhat na ten moment, až takovej pán jede kolem. Jako, jestli se pamatujou na toho pana Lucheniho, co probod naši nebožku Alžbětu tím pilníkem. Procházel se s ní. Pak věřte někomu; vod tý doby žádná císařovna nechodí na procházky. A vono to čeká ještě moc osob. A uvidějí, paní Müllerová, že se dostanou i na toho cara a carevnu, a může být, nedej pánbůh, i na císaře pána, když už to začli s jeho strýcem. Von má, starej pán, moc nepřátel. Ještě víc než ten Ferdinand. Jako nedávno povídal jeden pán v hospodě, že přijde čas, že ty císařové budou kapat jeden za druhým a že jim ani státní nāvladnictví nepomůže. Pak neměl na útratu a hostinský ho musel dát sebrat. A von mu dal řádku a strážníkovi dvě. Pak ho odvezli v košatince, aby se vzpamatoval. Jó, paní Müllerová, dnes se dějou věci. To je zas ztráta pro Rakousko. Když jsem byl na vojně, tak tam jeden infanterista zastřelil hejtmana. Naládoval flintu a šel do kanceláře. Tam mu řekli, že tam nemá co dělat, ale on pořád vedl svou, že musí s panem hejmanem mluvit. Ten hejtman vyšel ven a hned mu napařil kasárníka. Von vzal flintu a bouch ho přímo do srdce. Kulka vyletěla panu hejtmánovi ze zad a ještě udělala škodu v kanceláři. Rozbila fľašku inkoustu a ten polil úřední akta.“

„A co se stalo s tím vojákem?“ otázala se po chvíli paní Müllerová, když Švejk se oblékal.

„Voběsil se na kšandě,“ řekl Švejk, čistě si tvrdý klobouk. „A ta kšanda nebyla ani jeho. Tu si vypůjčil od profousa, že prý mu padají kalhoty. Měl čekat, až ho zastřejejí? To vědí, paní Müllerová, že v takový situaci jde každému hlava kolem. Profousa za to degradovali a dali mu šest měsíců. Ale von si je nevodseděl. Utek do Švejcar a dneska tam dělá kazatele náký církve. Dneska je málo poctivců, paní Müllerová. Já si představuju, že se pan arcivévoda Ferdinand také v tom Sarajevu zmejilil v tom člověkovu, co ho střelil. Viděl nějakého pána a myslil si: To je nějakej pořádněj člověk, když mně volá slávu. A zatím ho ten pán bouch. Dal mu jednu nebo několik?“

„Noviny píšou, milostpane, že pan arcivévoda byl jako řešeto. Vystřílel do něho všechny patrony.“

„To jde náramně rychle, paní Müllerová, strašně rychle. Já bych si na takovou věc koupil brovnink. Vypadá to jako hračka, ale můžete s tím za dvě minuty postřílet dvacet arcivévodů, hubenejch nebo tlustejch. Ačkoliv, mezi námi řečeno, paní Müllerová, že do tlustýho pana arcivévodý se trefíte jistějc než do hubenýho. Jestli se pamatujou, jak tenkrát v Portugalsku si postříleli toho svýho krále. Byl taky takovej tlustej. To víte, že král nebude přece hubenej. Já tedy teď jdu do hospody U kalicha, a kdyby někdo sem přišel pro toho ratlíka, na kterýho jsem vzal zálohu, tak mu řeknou, že ho mám ve svém psinci na venkově, že jsem mu nedávno kupíroval uši a že se teď nesmí převážet, dokud se mu uši nezahojí, aby mu nenastydly. Klíč dají k domovnici:“

V hospodě U kalicha seděl jen jeden host. Byl to civilní strážník Bretschneider, stojící ve službách státní policie. Hostinský Palivec myl tácky a Bretschneider se marně snažil navázat s ním vážný rozhovor.

Palivec byl známý sprosták, každé jeho druhé slovo byla zadnice nebo hovno. Přitom byl ale sečtělý a upozorňoval každého, aby si přečetl, co napsal o posledním předměť Victor Hugo, když líčil poslední odpověď staré gardy Napoleonovy Angličanům v bitvě u Waterloo.

„To máme pěkné léto,“ navazoval Bretschneider svůj vážný rozhovor.

„Stojí to všechno za hovno,“ odpověděl Palivec, ukládaje tácky do skleníku.

„Ty nám to pěkně v tom Sarajevu vyvedli,“ se slabou nadějí ozval se Bretschneider.

„V jakým Sarajevu?“ otázal se Palivec, „v tej nuselskej vinárně? Tam se perou každý den, to vědí, Nusle:“

„V bosenském Sarajevu, pane hostinský. Zastřelili tam pana arcivévodu Ferdinanda. Co tomu říkáte?“

„Já se do takových věcí nepletu, s tím ať mně každěj políbí prdel,“ odpověděl slušně pan Palivec, zapaluje si dýmku, „dneska se do toho míchat, to by mohlo každému člověkovi zlomit vaz. Já jsem živnostník, když někdo přijde a dá si pivo, tak mu ho natočím. Ale nějaký Sarajevo, politika nebo nebožtík arcivévoda, to pro nás nic není, z toho nic nekouká než Pankrác:“

Bretschneider umlkl a díval se zklamané po pusté hospodě.

4 V zázemí

„Tady kdysi visel obraz císaře pána,“ ozval se opět po chvíli, „právě tam, kde teď visí zrcadlo.“

„Jó, to mají pravdu,“ odpověděl pan Palivec, „visel tam a sraly na něj mouchy, tak jsem ho dal na půdu. To víte, ještě by si někdo mohl dovolit nějakou poznámku a mohly by být z toho nepříjemnosti. Copak to potřebuju?“

„V tom Sarajevu muselo to být asi ošklivý, pane hostinský.“

Na tuto záludně přímou otázku odpověděl pan Palivec neobyčejně opatrně:

„V tuhle dobu bývá v Bosně a Hercegovině strašný horko. Když jsem tam sloužil, tak museli dávat našemu obrlajtnantovi led na hlavu.“

„U kterého pluku jste sloužil, pane hostinský?“

„Na takovou maličkost se nepamatuju, já jsem se nikdy o takovou hovadinu nezajímal a nikdy jsem nebyl na to zvědavěj,“ odpověděl pan Palivec, „přílišná zvědavost škodí:“

Civilní strážník Bretschneider definitivně umlkl a jeho zachmuřený výraz se zlepšil teprve příchodem Švejka, který, vstoupiv do hospody, poručil si černé pivo s touto poznámkou:

„Ve Vídni dneska taky mají smutek.“ Bretschneiderovy oči zasvítily plnou nadějí; řekl stručně:

„Na Konopišti je deset černých praporů:“

„Má jich tam být dvanáct,“ řekl Švejk, když se napil.

„Proč myslíte dvanáct?“ otázal se Bretschneider.

„Aby to šlo do počtu, do tuctu, to se dá lepší počítat a na tucty to vždycky přijde lacinějc,“ odpověděl Švejk.

Panovalo ticho, které přerušil sám Švejk povzdechem:

„Tak už tam je na pravdě boží, dej mu pánbůh věčnou slávu. Ani se nedočkal, až bude císařem. Když já jsem sloužil na vojně, tak jeden generál spadl s koně a zabil se docela klidně. Chtěli mu pomoci zas na koně, vysadit ho, a divěji se, že je úplně mrtvej. A měl taky avancírovat na feldmaršálka. Stalo se to při přehlídce vojska. Tyhle přehlídky nikdy nevedou k dobrému. V Sarajevě taky byla nějaká přehlídka. Jednou se pamatuji, že mně scházelo při takové přehlídce dvacet knoflíků u mundúru a že mě zavřeli za to na čtrnáct dní do ajnclíku a dva dni jsem ležel jako lazar, svázaněj do kozelce. Ale disciplína na vojně musí být, jinak by si nikdo nedělal z ničeho nic. Náš obrlajtnant Makovec, ten nám vždy říkal: ‚Disciplína, vy kluci pitomí, musí

bejt, jinak byste lezli jako vopice po stromech, ale vojna z vás udělá lidi, y blbouni pitomí. A není to pravda? Představte si park, řekněme na Karláku, a na každým stromě jeden voják bez disciplíny. Z toho jsem vždycky měl největší strach.“

„V tom Sarajevu,“ navazoval Bretschneider, „to udělali Srbové.“

„To se mýlíte,“ odpověděl Švejk, „udělali to Turci, kvůli Bosně a Hercegovině.“

A Švejk vyložil svůj názor na mezinárodní politiku Rakouska na Balkáně. Turci to prohráli v roce 1912 se Srbskem, Bulharskem a Řeckem. Chtěli, aby jim Rakousko pomohlo, a když se to nestalo, střelili Ferdinanda.

„Máš rád Turkey?“ obrátil se Švejk na hostinského Palivce, „máš rád ty pohanský psy? Vid' že nemáš:“

„Host jako host,“ řekl Palivec, „třebas Turek. Pro nás živnostníky neplatí žádná politika. Zaplať si pivo a sed' v hospodě a žvaň si, co chceš. To je moje zásada. Jestli to tomu našemu Ferdinandovi udělal Srb nebo Turek, katolík nebo mohamedán, anarchista nebo mladočech, mně je to všechno jedno.“

„Dobře, pane hostinský,“ ozval se Bretschneider, který opět pozbýval naděje, že z těch dvou se dá někdo chytit, „ale připustíte, že je to velká ztráta pro Rakousko:“

Místo hostinského odpověděl Švejk:

„Ztráta to je, to se nedá upřít. Hrozná ztráta. Von se Ferdinand nedá nahradit nějakým pitomou. Von měl bejt jenom ještě tlustější.“

„Jak to myslíte?“ ožil Bretschneider.

„Jak to myslím?“ odvětil spokojeně Švejk. „Docela jenom takhle. Kdyby byl bejval tlustější, tak by ho jistě už dřív ranila mrtvice, když honil ty báby na Konopišti, když tam v jeho revíru sbíraly roští a houby, a nemusel zemřít takovou hanebnou smrtí. Když to povážím, strýc císaře pána, a voni ho zastřelejí. Vždyť je to ostuda, jsou toho plný noviny. U nás před léty v Budějovicích probodli na trhu v nějaké takové malé hádce jednoho obchodníka s dobyt看em, nějakého Břetislava Ludvíka. Ten měl syna Bohuslava, a kam přišel prodávat prasata, nikdo od něho nic nekoupil a každý říkal: ‚To je syn toho probodnutýho, to bude asi také pěkněj lump: Musel skočit v Krumlově z toho mostu do Vltavy a museli ho vytáhnout, museli ho křísit, museli z něho pumpovat vodu a von jim musel skonat v náručí lékaře, když mu dal nějakou injekci.“

„Vy ale máte divná přirovnání,“ řekl Bretschneider významně, „mluvíte napřed o Ferdinandovi a potom o obchodníku s dobytkem.“

„Ale nemám,“ hájil se Švejk, „bůh mě chraň, abych já chtěl někoho k někomu přirovnávat. Pan hostinský mne zná. Vid' že jsem nikdy nikoho k někomu nepřirovnával? Já bych jenom nechtěl být v kůži té vdovy po arcivévodovi. Co teď bude dělat? Děti jsou sirotkové, panství v Konopišti bez pána. A vdávat se zas za nějakého nového arcivévodu? Co z toho má? Pojede s ním zas do Sarajeva, a bude vdovou podruhé. To byl ve Zlivi u Hluboké před léty jeden hajný, měl takové ošklivé jméno Pind'our. Zastřelili ho pytláci a zůstala po něm vdova s dvěma dítkami a vzala si za rok opět hajného, Pepíka Šavlovic z Mydlovar. A zastřelili jí ho taky. Pak se vdala potřetí a vzala si zas hajného a povídá: ‚Do třetice všeho dobrého. Jestli teď se to nepodaří, tak už nevím, co udělám.‘ To se ví, že jí ho zas zastřelili, a to už měla s těmi hajnými šest dětí dohromady. Byla až v kanceláři knížete pána na Hluboké a stěžovala si, že má s těmi hajnými trápení. Tak jí odporučili porybného Jareše z ražické bašty. A co byste řekli, utopili jí ho při lovení rybníka, a měla s ním dvě děti. Pak si vzala nunváře z Vodňan, a ten ji jednou v noci klepl sekýrou a šel se dobrovolně udat. Když ho potom u krajského soudu v Písku věšeli, ukousl knězi nos a řekl, že vůbec ničeho nelituje, a také řekl ještě něco hodně ošklivého o císaři pánovi.“

„A nevíte, co o něm řekl?“ otázal se hlasem plným naděje Bretschneider.

„To vám říct nemohu, poněvadž se to nikdo neodvážil opakovat. Ale bylo to prý tak něco strašlivého a hrozný, že jeden rada od soudu, který byl při tom, se z toho zbláznil a ještě dodnes ho drží v izolaci, aby to nevyšlo najevo. To nebyla jenom obyčejná urážka císaře pána, jaká se dělá ve vožralství:“

„A jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?“ otázal se Bretschneider.

„Prosím vás, pánové, obraťte list,“ ozval se hostinský Palivec, „víte, já to nemám rád. Leccos se kecne a pak to člověka mrzí:“

„Jaké urážky císaře pána se dělají ve vožralství?“ opakoval Švejk. „Všelijaké. Vopijte se, dejte si zahrát rakouskou hymnu a uvidíte, co začnete mluvit. Vymyslíte si toho tolik na císaře pána, že kdyby toho byla jen polovička pravda, stačilo by to, aby měl ostudu pro celý život. Ale von si to starej pán doopravdy nezaslouží. Vezměme si tohle. Syna Rudolfa ztratil v

útlém věku, v plné mužské síle. Manželku Alžbětu mu propíchl pilníkem, potom se mu ztratil Jan Ort, bratra, císaře mexického, mu zastřelili v nějaké pevnosti u nějaké zdi. Teď zas mu odstřelili strýčka na stará kolena. To aby měl člověk železné nervy. A potom si vzpomene nějakéj vožralej chlap a začne mu nadávat. Kdyby dnes něco vypuklo, půjdu dobrovolné a budu sloužit císaři pánu až do roztrhání těla.“

Švejk se napil důkladně a pokračoval:

„Vy myslíte, že to císař pán takhle nechá bejt? To ho málo znáte. Vojna s Turky musí být. Zabili jste mně strejčka, tak tady máte přes držku. Válka jest jistá. Srbsko a Rusko nám pomůže v té válce. Bude se to řezat:“

Švejk v té prorocké chvíli vypadal krásné. Jeho prostodušná tvář, usměvavá jak měsíc v úplňku, zářila nadšením. Jemu bylo vše tak jasné.

„Může být,“ pokračoval v líčení budoucnosti Rakouska, „že nás v případě války s Tureckem Němci napadnou, poněvadž Němci a Turci drží dohromady. Jsou to takový potvory, že jim není v světě rovno. Můžeme se však spojit s Francií, která má od jedenasedmdesátého roku spadeno na Německo. A už to půjde. Válka bude, víc vám neřeknu.“

Bretschneider vstal a řekl slavnostně:

„Víc nemusíte povídat, pojďte se mnou na chodbu, tam vám něco povím:“

Švejk vyšel za civilním strážníkem na chodbu, kde ho čekalo malé překvapení, když jeho soused od piva ukázal mu orlíčka a prohlásil, že ho zatýká a ihned odvede na policejní ředitelství. Švejk snažil se vysvětlit, že se asi ten pán mýlí, on že je úplně nevinný, že neproněsl ani jednoho slova, které by mohlo někoho urazit.

Bretschneider mu však řekl, že se skutečně dopustil několika trestných činů, mezi kterými hraje roli i zločin velezrády.

Pak se vrátili do hospody a Švejk řekl k panu Palivcovi:

„Já mám pět piv a jeden rohlík s párkem. Teď mně dej ještě jednu slivovici a já už musím jít, poněvadž jsem zatčenej.“

Bretschneider ukázal panu Palivcovi orlíčka, chvíli se díval na pana Palivce a pak se otázel: „Jste ženat?“

„Jsem.“

„A může vaše manželka za vás vésti obchod po dobu vaší nepřítomnosti?“

„Může:“

8 V zázemí

„Tak je to v pořádku, pane hostinský,“ vesele řekl Bretschneider, „zavolejte sem svou paní, předejte jí to a večer si pro vás přijedem.“

„Nic si z toho nedělejte,“ těšil ho Švejk, „já tam jdu i jenom pro velezrádu.“

„Ale pro co já?“ zabědoval pan Palivec. „Já byl přece tak vopatrný!“
Bretschneider se usmál a vítězoslavně řekl:

„Za to, že jste řekl, že sraly mouchy na císaře pána. Oni vám už toho císaře pána vyženou z hlavy.“

A Švejk opustil hospodu U kalicha v průvodu civilního strážníka, kterého, stihaje jeho tvář svým dobráckým úsměvem, se optal, když vyšli na ulici:

„Mám slézt z chodníku?“

„Jak to?“

„Já myslím, když jsem zatčenej, že nemám práva chodit po chodníku.“
Když vcházeli do vrat policejního ředitelství, řekl Švejk:

„Tak nám to pěkně uteklo. Chodíte často ke Kalichu?“

A zatímco vedli Švejka do přijímací kanceláře, u Kalicha předával pan Palivec hospodu své plačící ženě, těše ji svým zvláštním způsobem:

„Neplač, neřvi, co mně mohou udělat kvůli posranému obrazu císaře pána?“

A tak zasáhl dobrý voják Švejk do světové války svým milým, roztomilým způsobem. Historiky bude zajímat, že on viděl daleko do budoucnosti. Jestli situace vyvinula se později jinak, než jak on vykládal u Kalicha, musíme mít na zřeteli, že neměl průpravného diplomatického vzdělání.

Dobry voják Švejk na policejním ředitelství

Sarajevský atentát naplnil policejní ředitelství četnými oběťmi. Vodili to jednoho po druhém a starý inspektor v přijímací kanceláři říkal svým dobráckým hlasem:

„Von se vám ten Ferdinand nevyplatí!“

Když Švejka zavřeli v jedné z četných komor prvního patra, Švejk našel tam společnost šesti lidí. Pět jich sedělo kolem stolu a v rohu na kavalci seděl, jako by se jich stranil, muž v prostředních letech.

Švejk se počal vypyávat jednoho po druhém, proč jsou zavřeni.

Od těch pěti sedících u stolu dostal takřka úplné stejnou odpověď:

„Kvůli Sarajevu!“ – „Kvůli Ferdinandovi!“ – „Kvůli té vraždě na pana arcivévodovi!“ – „Pro Ferdinanda!“ – „Za to, že pana arcivévodu odpravili v Sarajevu!“

Šestý, který se těch pěti stranil, řekl, že s nimi nechce nic mít, aby na něho nepadlo nijaké podezření, on že tu sedí jen pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic.

Švejk si sedl do společnosti spiklenců u stolu, kteří si už podesáté vyprávěli, jak se do toho dostali.

Všechny to až na jednoho stihlo buď v hospodě, ve vinárně, nebo v kavárně. Výjimku dělal neobyčejně tlustý pán s brýlemi, s uplakanými očima, který byl zatčen doma ve svém bytě, poněvadž dva dny před atentátem v Sarajevu platil u Brejšky za dva srbské studenty, techniky, útratu a detektivem Brixim byl spatřen v jich společnosti opilý v Montmartru v Řetězové ulici, kde, jak již v protokole potvrdil svým podpisem, též za ně platil.

Na všechny otázky při předběžném vyšetřování na policejním komisařství stereotypně kvílel:

„Já mám papírnický obchod:“

Načež dostával taktéž stereotypní odpověď:

„To vás neomlouvá.“

Malý pán, kterému se to stalo ve vinárně, byl profesorem dějepisu a vykládal vinárníkovi dějiny různých atentátů. Byl zatčen právě v okamžiku, když končil psychologický rozbor každého atentátu slovy:

10 V zázemí

„Myšlenka atentátu jest tak jednoduchá jako Kolumbovo vejce:“

„Stejně jako to, že vás čeká Pankrác,“ doplnil jeho výrok při výslechu policejní komisař.

Třetí spiklenec byl předseda dobročinného spolku Dobromil v Hodkovičkách. V den, kdy byl spáchán atentát, pořádal Dobromil zahradní slavnost spojenou s koncertem. Četnický strážmistr přišel, aby požádal účastníky, by se rozešli, že má Rakousko smutek, načež předseda Dobromilu řekl dobrácky:

„Počkají chvílku, než dohrajou Hej, Slované:“ Nyní seděl tu s hlavou svěšenou a naříkal:

„V srpnu máme nové volby předsednictva, jestli nebudu doma do té doby, tak se může stát, že mě nezvolí. Už jsem tím předsedou podesátý. Já tu hanbu nepřežiju.“

Podivné si nebožtík Ferdinand zahrál se čtvrtým zatčeným, mužem ryzí povahy a bezvadného štítu. Vyhýbal se celé dva dny jakékoliv rozmluvě o Ferdinandovi, až večer v kavárně při mariáši, zabíjeje žaludského krále kulovou sedmou trumfů, řekl:

„Sedum kulí jako v Sarajevu.“

Pátý muž, který, jak sám řekl, že sedí „kvůli té vraždě na panu arcivévodovi v Sarajevu“, měl ještě dnes zježené vlasy a vousy hrůzou, takže jeho hlava připomínala stájového pinče.

Ten vůbec v restauraci, kde byl zatčen, nepromluvil ani slova, ba dokonce ani nečetl noviny o zabití Ferdinanda a seděl u stolu úplně sám, když přišel k němu nějaký pán, posadil se naproti a řekl k němu rychle:

„Četl jste to?“

„Nečetl.“

„Víte o tom?“

„Nevím.“

„A víte, oč se jedná?“

„Nevím, já se o to nestarám.“

„A přece by vás to mělo zajímat.“

„Nevím, co by mne mělo zajímat? Já si vykouřím doutník, vypiji svých několik sklenic, navečeřím se a nečtu noviny. Noviny lžou. Nač se budu rozčilovat?“

„Vás tedy nezajímá ani ta vražda v Sarajevu?“ „Mne vůbec žádná vražda nezajímá, at je třebaš v Praze, ve Vídni, v Sarajevu, nebo v Londýně. Od

toho jsou úřady, soudy a policie. Jestli někdy někde někoho zabijou, dobře mu tak, proč je trouba a tak neopatrný, že se dá zabít.“

To byla jeho poslední slova v této rozmluvě. Od té doby opakoval jen hlasitě v pětiminutových i přestávkách:

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej:“

Ta slova křičel i ve vratech policejního ředitelství, ta slova bude opakovat i při převezení k trestnímu soudu v Praze a s těmi slovy vstoupí i do své žalární kobky.

Když vyslechl Švejk všechny ty strašné spiklenecké historie, uznal za vhodné vysvětlit jim veškeru beznadějnost jich situace.

„Je to s námi se všemi moc špatný,“ začal svá slova útechy, „to není pravda, jak vy říkáte, že se vám, nám všem nemůže nic stát. Vod čeho máme policii než vod toho, aby nás trestala za naše huby. Jestli je taková nebezpečná doba, že střilejí arcivévodý, tak se nikdo nesmí divit, že ho vedou na direkci. To se všechno dělá kvůli lesku, aby měl Ferdinand reklamu před svým pohřbem. Čím víc nás tady bude, tím to bude pro nás lepší, poněvadž nám bude veselejc. Když jsem sloužil na vojně, byla nás někdy zavřená polovina kumpačky. A co nevinnejch lidí bejvávalo odsouzeno. A nejen na vojně, ale i soudama. Jednou se pamatuji, jedna ženská byla odsouzena, že uškrtila svoje novorozená dvojčata. Ačkoliv se zapřísahala, že ne mohla uškrtit dvojčata, když se jí narodila jen jedna holčička, kterou se jí podařilo uškrtit docela bez bolesti, byla odsouzena přece jen pro dvojnásobnou vraždu. Nebo ten nevinnej cikán v Záběhlicích, co se vloupal do toho hokynářského krámu na Boží hod vánoční v noci. Zapřísáhl se, že se šel vohřát, ale nic mu to nepomohlo. Jak už něco soud vezme do ruky, je zle. Ale to zle musí bejt. Třebas všichni lidi nejsou takoví darebáci, jak se to o nich dá předpokládat; ale jak poznáš dneska toho hodnýho od toho lumpa, zejména dnes, v takový vážný době, kdy toho Ferdinanda odpráskli. To u nás, když jsem sloužil na vojně v Budějovicích, zastřelili v lese za cvičišťem psa panu hejtmánovi. Když se o tom dověděl, zavolal si nás všechny, postavil a povídá, ať vystoupí každý desátý muž. Já, samo sebou se rozumí, byl jsem taky desátý, a tak jsme stáli habacht a ani nemrkli. Hejtman chodí kolem nás a povídá: „Vy lumpové, padouchové, neřadí, hyeny skvrnitý, tak bych vám chtěl kvůli tomu psovi všem napařit ajnclíka, rozsekat vás na nudle, postřílet a udělat z vás kapra namodro. Abyste ale věděli, že vás nebudu šetřit, dávám vám všem na čtrnáct dní

12 V zázemí

kasárníka. Tak vidíte, tenkrát se jednalo o pejska, a teď se jedná dokonce o pana arcivévodu. A proto musí bejt hrůza, aby ten smutek stál za něco.“

„Já jsem nevinnej, já jsem nevinnej;“ opakoval zježený muž.

„Kristus Pán byl taky nevinnej,“ řekl Švejk, „a taky ho ukřižovali. Nikde nikdy nikomu na nějakým nevinným člověku nezáleželo. Maul halten und weiter dienen! – jako říkávali nám na vojně. To je to nejlepší a nejkrásnější:“

Švejk si lehl na kavalec a spokojeně usnul.

Zatím přivedli nové dva. Jeden z nich byl Bosňák. Chodil po komoře, skřípal zuby a každé jeho druhé slovo bylo: „Jebem ti dušu.“ Mučilo ho pomyslení, že se mu na policejním ředitelství ztratí jeho kočebračký košík.

Druhý nový host byl hostinský Palivec, který zpozorovav svého známého Švejka, vzbudil ho a hlasem plným tragiky zvolal:

„Už jsem tady taky!“

Švejk mu srdečné potřásl ruku a řekl:

„To jsem opravdu rád. Já jsem věděl, že ten pán bude držet slovo, když vám říkal, že si pro vás přijdou. Taková přesnost je dobrá věc:“

Pan Palivec poznamenal však, že taková přesnost stojí za hovno, a optal se Švejka tiše, jestli ti ostatní zavření páni nejsou zloději, že by mu to mohlo jako živnostníkovi škodit.

Švejk mu vysvětlil, že všichni, až na jednoho, který je tu pro pokus loupežné vraždy na pantátovi z Holic, patří k jich společnosti kvůli arcivévodovi.

Pan Palivec se urazil a řekl, že zde není kvůli nějakému pitomému arcivévodovi, ale kvůli císaři pánu. A poněvadž to ostatní počalo zajímat, vypravoval jim to, jak mouchy mu znečistily císaře pána.

„Zaneřádily mně ho, bestie,“ končil líčení své příhody, „a nakonec přivedly mne do kriminálu. Já to těm mouchám neodpustím,“ dodal výhrůžně.

Švejk šel opět spát, ale nespal dlouho, poněvadž pro něho přišli, aby ho odvedli k výslechu.

A tak, stoupaje po schodišti do III. oddělení k výslechu, Švejk nesl svůj kříž na vrchol Golgoty, sám ničeho nepozoruje o svém mučednictví.

Spatřiv nadpis, že plivati po chodbách se zakazuje, poprosil strážníka, aby mu dovolil plivnouti do plivátka, a záře svou prostotou, vstoupil do kanceláře se slovy:

„Dobry večer přeju, pánové, všem vespolek.“ Místo odpovědi dloubl ho někdo pod žebra a postavil před stůl, za kterým seděl pán chladné úřední tváře s rysy zvířecí ukrutnosti, jako by byl právě vypadl z Lombrosovy knihy O typech zločinných.

Podíval se krvežíznivě na Švejka a řekl: „Netvařte se tak blbě:“

„Já si nemohu pomoct,“ odpověděl vážně Švejk, „já jsem byl na vojně superarbitrován pro blbost a prohlášen ouředně zvláštní komisí za blba. Já jsem ouřední blb:“

Pán s typem zločince zacvakal zuby:

„To, z čeho jste obviněn a čeho jste se dopustil, svědčí, že máte všech pět pohromadě:“ A vyjmenoval nyní Švejkovi celou řadu různých zločinů, začínaje velezradou a konče urážkou Jeho Veličenstva a členů císařského domu. Ve středu té skupiny skvělo se schvalování zavraždění arcivévodý Ferdinanda, odkud vycházela větev s novými zločiny, mezi kterými zářil zločin pobuřování, poněvadž se to všechno stalo ve veřejné místnosti.

„Co tomu říkáte?“ vítězoslavně otázal se pán s rysy zvířecí ukrutnosti.

„Je toho hodně,“ odpověděl nevinně Švejk, „všeho moc škodí.“

„Nu vidíte, že to uznáváte:“

„Já uznávám všechno, přísnost musí bejt, bez přísnosti by se nikdo nikam nedostal. Jako když jsem sloužil na vojně . . .“

„Držte hubu!“ rozkřikl se policejní rada na Švejka, „a mluvte, až když se vás budu na něco ptát! Rozumíte?“

„Jak bych nerozuměl,“ řekl Švejk, „poslušně hlásím, že rozumím a že se ve všem, co ráčejí říct, dovedu orientýrovat.“

„S kýmpak se stýkáte?“

„Se svou posluhovačkou, vašnosti.“

„A v místních politických kruzích nemáte nikoho známého?“

„To mám, vašnosti, kupuji si odpoledníčka Národní politiky, čubičky.“

„Ven!“ zařval na Švejka pán se zvířecím vzezřením.

Když ho vyváděli z kanceláře, Švejk řekl:

„Dobrou noc, vašnosti.“

Vrátiv se do své komory, oznámil Švejk všem zatčeným, že takový výslech je legrace. „Trochu tam na vás křičí a nakonec vás vyženou. – Dřív,“ pokračoval Švejk, „to bejvávalo horší. Četl jsem kdysi jednu knihu, že obžalovaní museli chodit po rozžhaveným železe a pít roztavené olovo, aby se poznalo, jestli je nevinnej. Nebo mu dali nohy do španělský boty a

natáhli ho na žebřík, když se nechtěl přiznat, nebo mu pálili boky hasičskou pochodní, jako to udělali svatému Janu Nepomuckému. Ten prej řval při tom, jako když ho na nože bere, a nepřestal, dokud ho neshodili z Eliščina mostu v nepromokavém pytlí. Takovejch případů bylo víc a ještě potom člověka čtvrtili nebo narazili na kůl někde u Muzea. A když ho hodili jenom do lidomorny, to se takovej člověk cítil jako znovuzrozenej. – Dnes je to legrace, bejt zavřenej,“ liboval si Švejk dále, „žádný čtvrcení, žádný španělský boty, kavalce máme, stůl máme, lavici máme, nemačkáme se jeden na druhýho, polévku dostanem, chleba nám dají, džbán vody přinesou, záchod máme přímo pod hubou. Ve všem je vidět pokrok. Trochu, je pravda, k výslechu je daleko, až přes tři chodby o poschodí vejš, ale zato po chodbách čisto a živo. To vedou jednoho sem, druhého tam, mladýho, starýho, mužskýho i ženskýho pohlaví. Máte radost, že tady aspoň nejste sám. Každěj jde spokojeně svou cestou a nemusí se obávat, že mu v kanceláři řeknou: ‚Tak jsme se poradili a zejtra budete rozčtvrceněj nebo upáleněj, podle vašeho vlastního přání: To bylo jistě těžký rozmýšlení a já myslím, pánové, že by mnohej z nás v takovej moment byl celej zaraženěj. Jó, dneska už se poměry zlepšily k našemu dobru.“

Právě dokončil obhajobu moderního věznění občanů, když dozorce otevřel dveře a zvolal: „Švejk, obléknou se a půjdou k výslechu:“

„Já se oblíknou,“ odpověděl Švejk, „proti tomu nic nemám, ale já se bojím, že to bude nějaká mejlka, já už byl jednou od výslechu vyhozeněj. A potom se bojím, aby se ti vostatní páni, co jsou zde se mnou, na mne nehněvali, že jdu já dvakrát za sebou k výslechu a voni ještě ani jednou tam teď večer nebyli. Voni by mohli na mne žárlit.“

„Lezou ven a nežvanějí,“ byla odpověď na džentlmenský projev Švejkův.

Švejk se opět ocitl před pánem zločinného typu, který beze všech úvodů se ho zeptal tvrdě a neodvratně:

„Přiznáváte se ke všemu?“

Švejk upřel své dobré modré oči na neúprosného člověka a řekl měkce:

„lestli si přejou, vašnosti, abych se přiznal, tak se přiznám, mně to nemůže škodit. Jestli ale řeknou: ‚Švejku, nepřiznávájte se k ničemu,‘ budu se vykrucovat do roztrhání těla.“

Přísný pán psal něco na aktech, a podáváje Švejkovi péro, vyzval ho, aby to podepsal.

A Svejek podepsal udani Bretschneidrovo i tento dodatek:

Vse vyse ukazana obvineni proti mně zakládají se na pravdě. Josef Svejek
Když podepsal, obrátil se k přísnému pánovi:

„Mám ještě něco podepsat? Nebo mám přijít až ráno?“

„Ráno vás odvezou k trestnímu soudu,“ dostal za odpověď.

„V kolik hodin, vašnosti? Abych snad, prokristapána, nezaspal.“

„Ven!“ zařvalo to podruhé dnes na Švejka z druhé strany stolu, před kterým stál.

Vraceje se do svého zamřížovaného nového domova, Švejek řekl strážníkovi, který ho doprovázel:

„Všechno to jde tady jako na drátkách.“ Jakmile za ním zavřeli dveře, jeho spoluvězňové zasypali ho různými otázkami, na které Švejek odvětil jasně:

„Právě jsem se přiznal, že jsem asi zabil arcivévodu Ferdinanda.“

Šest mužů schoulo se uděšeně pod zavšivené deky, jedině Bosňák řekl:

„Dobro došli.“

Ukládaje se na kavalec, řekl Švejek:

„To je hloupý, že nemáme tady budíček.“

Ráno však ho vzbudili i bez budíčka a přesně v šest hodin Švejka odváželi v zeleném antonu k zemskému trestnímu soudu.

„Ranní ptáče dál doskáče,“ řekl Švejek k svým spolucestujícím, když zelený anton vyjížděl ze vrat policejního ředitelství.

Švejk před soudními lékaři

Čisté, útulné pokojíky zemského „co trestního“ soudu učinili na Švejka nejpříznivější dojem bílené stěny, černě natřené mříže i tlustý pan Demartini, vrchní dozorce ve vyšetřovací vazbě s fialovými výložky i obrubou na erární čepici. Fialová barva je předepsaná nejen zde, nýbrž i při náboženských obřadech na Popeleční středu i Veliký pátek.

Vracela se slavná historie římského panství nad Jeruzalémem. Vězně vyváděli i představovali je před Piláty roku 1914tého dolů do přízemku. A vyšetřující soudcové, Piláti nové doby, místo aby si čestně myli ruce, posílali si pro papriku a plzeňské pivo k Teissigovi a odevzdávali nové a nové žaloby na státní návladnictví.

Zde mizela povětšinou všechna logika a vítězil §, škrtil §, blbl §, prskal §, smál se §, vyhrožoval §, zabíjel §, a neodpouštěl. Byli to žongléři zákonů, žreci liter v zákonících, žrouti obžalovaných, tygři rakouské džungle, rozměřující sobě skok na obžalovaného podle čísla paragrafů.

Výjimku činilo několik pánů (stejně jako i na policejním ředitelství), kteří zákon nebrali tak vážně, neboť všude se najde pšenice mezi koukolem.

K jednomu takovému pánovi přivedli Švejka k výslechu. Starší pán dobromyslného vzezření, který kdysi vyšetřuje známého vraha Valeše, nikdy neopomenul jemu říci: „Račte si sednout, pane Valeš, právě je zde jedna prázdná židle:“

Když Švejka přivedli, požádal ho ve vrozené jemu roztomilosti, aby si sedl, a řekl:

„Tak vy jste tedy ten pan Švejk?“

„Já myslím,“ odpověděl Švejk, „že jím musím být, poněvadž i můj tatínek byl Švejk a maminka paní Švejková. Já jim nemohu udělat takovou hanbu, abych zapíral svoje jméno.“

Laskavý úsměv přelétl po tváři vyšetřujícího soudního rady:

„Vy jste ale nadrobil pěkné věci. Vy toho máte mnoho na svědomí:“

„Já mám toho vždycky mnoho na svědomí,“ řekl Švejk, usmívaje se ještě laskavěji než pan soudní rada; „já mám toho, může být, ještě víc na svědomí, než ráčejí mít voni, vašnosti.“

„To je vidět podle protokolu, který jste podepsal,“ neméně laskavým tónem řekl soudní rada, „nedělali na vás nějaký nátlak na policii?“

„Ale kdepak, vašnosti. Já sám jsem se jich optal, jestli to mám podepsat, a když hekli, abych to podepsal, tak jsem jich uposlechl. Přece se nebudu prát s nimi kvůli mému vlastnímu podpisu. Tím bych si rozhodně neposloužil. Pořádek musí být „

„Cítíte se, pane Švejku, úplně zdravým?“

„Úplně zdravým, to právě ne, vašnosti pane rado. Mám revma, mažu se opodeldokem.“

Starý pán se opět laskavě usmál: „Co byste tomu řekl, kdybychom vás dali prohlédnout soud nimi lékaři?“

„Já myslím, že to se mnou nebude tak zlý, aby ti páni ztráceli se mnou zbytečně čas. Mě už prohlédl nějaký pan doktor na policejním ředitelství, jestli nemám kapavku.“

„Víte, pane Švejku, my to přece jen zkusíme s těmi pány soudními lékaři. Sestavíme pěkně komisi, dáme vás dát do vyšetřovací vazby a zatím si pěkně odpočnete. Zatím ještě jednu otázku: Vy jste prý podle protokolu prohlašoval a rozšiřoval, že vypukne teď někdy brzy válka?“

„To prosím, vašnosti pane rado, vypukne co nejdřív.“

„A nemíváte někdy občas nějaké záchvaty?“

„To prosím nemám, jen jednou málem byl by mne zachvátil nějaký automobil na Karlově náměstí, ale to už je řada let „

Tím byl výslech ukončen, Švejk podal panu soudnímu radovi ruku, a vrátil se do svého pokojíka, řekl ku svým sousedům:

„Tak mé budou kvůli té vraždě na panu arcivévodovi Ferdinandovi prohlížet soudní lékaři.“

„Já byl také už prohlížený soudními lékaři,“ řekl jeden mladý muž, „to bylo tenkrát, když jsem se dostal kvůli kobercům před porotu. Uznali mne za slabomyslného. Teď jsem zpronevěřil parní mlátičku, a nemůžou mně nic udělat. Říkal mně včera můj advokát, že když už jednou jsem byl prohlášen za slabomyslného, tak že už z toho musím mít prospěch na celý život.“

„Já těm soudním lékařům nic nevěřím,“ poznamenal muž inteligentního vzezření. „Když jsem jednou padělal směnky, pro všechny případ chodil jsem na přednášky k doktoru Heverochovi, a když mne chytli, simuloval jsem paralytika právě tak, jak ho vyličoval pan doktor

Heveroch. Kousl jsem jednoho soudního lékaře při komisi do nohy, vypil jsem inkoust z kalamáře a vydělal jsem se, s odpuštěním, pánové, před celou komisí do kouta. Ale za to, že jsem jednomu prokousl to lýtko, uznali mne za úplně zdravého a byl jsem ztracen.“

„Já se prohlídky těch pánů úplně nic nebojím,“ prohlásil Švejk; „když jsem sloužil na vojně, tak mne prohlížel jeden zvěrolékař a dopadlo to docela dobře.“

„Soudní lékaři jsou mrchy;“ ozval se malý, skrčený člověk, „nedávno nějakou náhodou vykopali na můj louce kostru a soudní lékaři řekli, že ta kostra byla zavražděna nějakým tupým předmětem do hlavy před čtyřiceti léty. Mně je osmatřicet a jsem zavřenej, ačkoliv mám křestní list, výtah z matriky a domovský list.“

„Myslím,“ řekl Švejk, „abychom se na všechno dívali z poctivější stránky. Von se každý může zmejlit, a musí se zmejlit, čím víc o něčem přemejšlí. Soudní lékaři jsou lidi, a lidi mají svoje chyby. Jako jednou v Nuslích, právě u mostu přes Botič, přišel ke mně v noci jeden pán, když jsem se vracel od Banzetů, a praštil mě bejkovcem přes hlavu, a když jsem ležel na zemi, posvítíl si na mne a povídá: ‚Tohle je mejlka, to není von: A dopálil se tak na to, že se zmejlit, že mě přetáhnul ještě jednou přes záda. To už je tak v přirozenosti lidský, že se člověk mejlí až do své smrti. Jako ten pán, co našel v noci vzteklýho psa polozmrzlýho a vzal ho s sebou domů a strčil ženě do postele. Jakmile se pes vohřál a vokřál, pokousal celou rodinu a toho nejmladšího v kolíbce roztrhal a sežral. Nebo vám povím příklad, jak se zmejlit u nás v domě jeden soustružník. Votevřel si klíčem podolskej kostelík, poněvadž myslel, že je doma, zulse v sakristii, poněvadž myslel, že je to u nich ta kuchyně, a lehl si na voltář, poněvadž myslel, že je doma v posteli, a dal na sebe nějaký ty dečky se svatými nápisy a pod hlavu evangelium a ještě jiný svěcený knihy, aby měl vysoko pod hlavou. Ráno ho našel kostelník a von mu docela dobrácky povídá, když se vzpamatoval, že je to mejlka. ‚Pěkná mejlka,‘ povídá kostelník, ‚když kvůli takový mejlce musíme dát kostel znovu vysvětit: Potom stál ten soustružník před soudními lékaři a ti mu dokázali, že byl úplně přičetnej a střízlivej, poněvadž kdyby byl vožralej, tak by prej tím klíčem netrefil do toho zámku ve dveřích kostela. Potom ten soustružník zemřel na Pankráci. Taky vám dám příklad, jak se na Kladně zmejlit jeden policejní pes, vlčák toho známýho rytmistra Rottra. Rytmistr Rotter pěstoval ty psy a dělal pokusy s vandráky, až se

Kladensku počali všichni vandráci vyhejbat. Tak dal rozkaz, aby stůj co stůj četníci přivedli nějakého podezřelého člověka. Tak mu přivedli jednou tak dost slušně ošaceného člověka, kterýho našli v lánských lesích sedět na nějakém pařezu. Hned mu dal uříznout kousek šosu od kabátu, ten dal očichat svými četnickými policejními psy a potom toho člověka odvedli do nějaký cihelny za městem a pustili po jeho stopách ty vycvičené psy, kteří ho našli a přivedli zase nazpátek. Pak ten člověk musel lézt po nějakém žebříku na půdu, skákat přes zeď, skočit do rybníka a psi za ním. Nakonec se ukázalo, že ten člověk byl jeden český radikální poslanec, kerej si vyjel na vejlet do lánskejch lesů, když už ho parlament vomrzal. Proto říkám, že jsou lidi chybující, že se mejlejí, ať je učenej, nebo pitomej, nevzdělanej blbec. Mejlejí se i ministři.“

Komise soudních lékařů, která měla rozhodovat, zdali duševní obzor Švejkův odpovídá či neodpovídá všem těm zločinům, pro které jest žalován, sestávala z tří neobyčejně vážných pánů s názory, z nichž názor každého jednotlivce lišil se znamenitě od názoru jakéhokoliv druhých dvou.

Byly tu zastoupeny tři různé vědecké školy a názory psychiatrů.

Jestli v případě Švejkové došlo k úplné shodě mezi těmi protivopoložnými vědeckými tábory, dá se to vysvětliti čistě jedině tím ohromujícím dojmem, který na celou komisi učinil Švejk, když vstoupil v síň, kde měl být prozkoumán jeho duševní stav, vykřikl, zpozorovav na stěně visící obraz rakouského mocnáře: „Ať žije, pánové, císař František Josef I.!“

Věc byla úplně jasnou. Spontánním projevem Švejkovým odpadla celá řada otázek a zůstaly jen některé nejdůležitější, aby z odpovědí potvrzeno bylo prvé mínění o Švejkovi na základě systému doktora psychiatrie Kallersona, doktora Heverocho a Angličana Weikinga.

„Jest rádium těžší než olovo?“

„Já ho prosím nevážil,“ se svým milým úsměvem odpověděl Švejk.

„Věříte v konec světa?“

„Napřed bych ten konec světa musel vidět,“ ledabyle odvětil Švejk, „rozhodně se ho ale zejtra ještě nedočkám:“

„Dovedl byste vypočítat průměr zeměkoule?“ „To bych prosím nedovedl,“ odpověděl Švejk, „ale sám bych vám, pánové, dal také jednu hádanku: Je tříposchodovej dům, v tom domě je v každém poschodí 8 oken. Na střeše jsou dva vikýře a dva komíny. V každém poschodí jsou dva

nájemníci. A teď mně řekněte, pánové, v kerým roce zemřela domovníkovi jeho babička?“

Soudní lékaři podívali se významně na sebe, nicméně jeden z nich dal ještě tuto otázku: „Neznáte nejvyšší hloubku v Tichém oceáně?“ „To prosím neznám,“ zněla odpověď, „ale myslím, že rozhodně bude větší než pod vyšehradskou skálou na Vltavě:“

Předseda komise se stručně otázal: „Stačí?“, ale přece si ještě jeden z členů vyžádal tuto otázku: „Kolik je 12 897 krát 13 863?“

„729,“ odpověděl Švejek nemrkaje.

„Myslím, že to úplně postačí,“ řekl předseda komise, „můžete toho obžalovaného zas odvést na staré místo:“

„Děkuji vám, pánové,“ uctivě se ozval Švejek, „mně to také úplně stačí:“

Po jeho odchodu kolegie tří se shodla, že je Švejek notorický blb a idiot podle všech přírodních zákonů vynalezených psychiatrickými vědátory.

V relaci odevzdané vyšetřujícímu soudci stálo mezi jiným: „Nížepodepsaní soudní lékaři bazírují na úplné duševní otupělosti a vrozeném kretenismu představeného komisi výše ukázané Josefa Švejka, vyjadřujícího se slovy jako ‚Ať žije císař František Josef I.‘, kterýžto výrok úplně stačí, aby osvětlil duševní stav Josefa Švejka jako notorického blba. Nížepodepsaná komise navrhuje proto: 1. Zastaviti vyšetřování proti Josefu Švejkovi. 2. Odpraviti Josefa Švejka na pozorování na psychiatrickou kliniku ku zjištění, jak dalece jest jeho duševní stav nebezpečný jeho okolí.“

Zatímco byla sestavována tato relace, Švejek vykládal svým spoluvězňům: „Na Ferdinanda nakašlali a bavili se se mnou o ještě větších pitomostech. Nakonec jsme si řekli, že nám to úplně stačí, o čem jsme si vyprávěli, a rozešli jsme se:“

„Já nikomu nevěřím,“ poznamenal skrčený malý člověk, na jehož louce náhodou vykopali kostru, „je to všechno zlodějna.“

„I ta zlodějna musí bejt,“ řekl Švejek, ukládaje se na slámník, „jestli by to všichni lidi mysleli s druhými lidmi dobře, tak by se potloukli co nejdřív navzájem:“

Švejka vyhodili z blázince

Švejk na policejním ředitelství v Salmově ulici

Po krásných slunných dnech v blázinci přišly na Švejka hodiny plné pronásledování. Policejní inspektor Braun aranžoval scénu setkání se Švejkem s krutostí římských pochopů doby roztomilého císaře Nerona. Tvrdé, jako tenkrát, když oni říkali: „Hod'te toho lumpa křesťana lvům,“ řekl inspektor Braun: „Dejte ho za katr!“

Ani o slovíčko více, ani méně. Jenom oči pana policejního inspektora Brauna zasvítily přitom zvláštní, perverzní rozkoší.

Švejk se uklonil a řekl hrdě: „Jsem připraven, pánové. Myslím, že katr znamená tolik co separace, a to není právě tak zlý.“

„Moc se nám tady neroztahujou,“ odpověděl policejní strážník, načež se Švejk ozval: „Já jsem úplně skromnej a vděčnej za všechno, co pro mne uděláte.“

V separaci na pryčně seděl zadumaně jeden muž. Seděl apaticky a na jeho vzezření bylo vidět, že nevěřil tomu, když zaskřípal klíč ve dveřích separace, že se mu otvírají dveře na svobodu.

„Má poklona, vašnosti,“ řekl Švejk, usedaje k němu na pryčnu, „kolik asi může být hodin?“ „Hodiny nejsou mými pány,“ odvětil zadumaný muž.

„Zde to není špatný,“ navazoval dál Švejk rozmluv, „tahle pryčna je z hlazeného dříví:“

Vážný muž neodpověděl, vstal a počal rychle chodit v malém prostoru mezi dveřmi a pryčnou, jako kdyby spěchal, aby něco zachránil.

Švejk mezitím pozoroval se zájmem nápisy načmárané po stěnách. Byl tu nápis, ve kterém neznámý vězeň slibuje nebi zápas na život i na smrt s policií. Text zněl: „Vy si to vypijete: ` Jiný vězeň napsal: „Vlezte mně na záda, kohouti: ` Jiný opět prostě konstatoval fakt: „Seděl jsem zde 5. června 1913 a bylo se mnou slušně zacházeno. Josef Mareček, obchodník z Vršovic: ` A byl tu i nadpis otrásající svou hloubkou: „Milost, velký bože . . .“ a pod tím: „Polibte mně p.“ Písmena „p“ byla však přeškrtnuta a po straně napsáno velkými literami ŠOS. Vedle toho nějaká poetická duše napsala verše: „U potůčku zarmoucený sedím, slunko se za hory ukrývá, na pahorky ozářené hledím, tam, kde drahá milka přebývá „

Muž, který běhal mezi dveřmi a pryčnou, jako by chtěl vyhrát

maratónský běh, se zastavil a udýchán se posadil opět na své staré místo, složil hlavu do dlaní a náhle zařval: „Puste mne ven!“

„Ne, oni mne nepustí,“ mluvil pro sebe, „nepustí a nepustí. Už jsem zde od rána od šesti hodin.“

Dostal záchvat sdílnosti, vztyčil se a otázel se Švejka: „Nemáte náhodou u sebe řemen, abych s tím pokončil?“

„Tím vám mohu posloužit milerád,“ odpověděl Švejk odpínaje řemen, „já jsem ještě nikdy neviděl, jak se v separaci lidi věší na řemenu. – Jenom to je mrzuté,“ pokračoval rozhlížeje se kolem, „že tu není žádná skoba. Klikla na okně vás neudrží. Ledaže byste se pověsil vkleče u pryčny, jako to udělal ten mnich v klášteře v Emauzích, co se oběsil na krucifixu kvůli jedný mladý židovce. Já mám sebevrahy moc rád, tak jen s chutí do toho: `

Zachmuřený muž, kterému Švejk strčil řemen do ruky, podíval se na řemen, odhodil ho do kouta a dal se do pláče, rozmazáváje si slzy černýma rukama, přičemž vyrážel ze sebe skřeky: „Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život, ježíšmarjá, moje ubohá žena, co mně řeknou v úřadě? Já mám dětičky, já jsem tu pro opilství a nemravný život“ a tak dále až donekonečna.

Nakonec se přece jen trochu uklidnil, šel ke dveřím a počal do nich kopat a bušit na ně pěstí. Za dveřmi ozvaly se kroky a hlas: „Co chcete?“

„Puste mne ven!“ řekl takovým hlasem, jako by mu nezbývalo už ničeho, aby žil. „Kam?“ byla otázka z druhé strany. „Do úřadu,“ odvětil nešťastný otec, manžel, úředník, piják a nemrava.

Ozval se smích, příšerný smích v tichu chodby, a kroky se opět vzdálily.

„Jak se mně zdá, ten pán vás nenávidí, když se vám tak směje,“ řekl Švejk, zatímco beznadějný muž opět se posadil vedle něho. „Takovej strážník, když má zlost, dovede učinit moc, a když má ještě větší zlost, udělá všechno. Sedte jen klidné, když se nechcete oběsit, a čekejte, jak se věci vyvinou. Jste-li úředník, ženat a máte-li dítky, je to, přiznávám, strašný. Vy jste asi přesvědčenej, že vás pustí z úřadu, jestli se nemejlím.“

„To vám nemohu říct,“ vzdychl, „poněvadž sám se nepamatuji, co jsem vyváděl, já jenom vím, že mne odněkud vyhodili a že jsem se tam chtěl vrátit, abych si zapálil doutník. Ale napřed to pěkně začlo. Přednosta našeho oddělení slavil jmeniny a pozval nás do jedné vinárny, pak se šlo do druhé, do třetí, do čtvrté, do páté, do šesté, do sedmé, do osmé, do deváté . . .“

„Nepřejete si, abych vám pomohl počítat?“ otázal se Švejk. „Já se v tom vyznám, já byl jednou za , noc v osmadvaceti místnostech. Ale všechna čest, nikde jsem víc neměl než nanejvýš tři piva:“

„Zkrátka,“ pokračoval nešťastný podřízený přednosta, který slavil tak velikolepé své jmeniny, „když jsme přešli asi tucet těch různých pajzlíčků, zpozorovali jsme, že se nám přednosta ztratil, ačkoliv jsme si ho uvázali za špagát a vodili s sebou jako pejska. Tak jsme ho šli opět všude hledat a nakonec jsme se ztratili jeden druhému, až nakonec jsem se ocitl v jedné z nočních kaváren na Vinohradech, velmi slušné místnosti, kde jsem pil nějaký likér přímo z láhve. Co jsem potom dělal, na to se nepamatuji, jenom vím, že již zde na komisařství, když mne sem přivedli, hlásili oba páni strážníci raportem, že jsem se opil, choval nemravně, zbil jednu dámu, rozřezal kapesním nožem cizí klobouk, který jsem sňal z věšáku, rozehnal dámskou kapelu, obvinil vrchního číšníka přede všemi z krádeže dvacetikoruny, přerazil mramorovou desku u stolu, kde jsem seděl, a plivl neznámému pánovi u vedlejšího stolu zúmyslně do černé kávy. Víc jsem neudělal, alespoň se nedovedu upamatovat, že bych byl ještě něco provedl. A věřte mně, že jsem takový pořádný, inteligentní člověk, který na nic jiného nemyslí než na svou rodinu. Co tomu všemu říkáte? Já přece nejsem žádný výtržník!“

„Dalo vám to mnoho práce, než jste přerazil tu mramorovou desku,“ otázal se se zájmem Švejk místo odpovědi, „nebo jste ji přerazil naráz?“

„Naráz,“ odvětil inteligentní pán.

„Pak jste ztracenej,“ zádumčivě řekl Švejk. „Dokážou vám, že jste se na to připravoval pilným cvičením. A ta káva toho cizího pána, do které jste plivl, byla bez rumu nebo s rumem?“

A nečekaje na odpověď, vyjasňoval:

„Jestli byla s rumem, tak to bude horší, poněvadž je dražší. U soudu se všechno počítá, dává dohromady, aby to vylezlo nejmín na zločin:“

„U soudu . . .“ malomyslně zašeptal svědomitý otec rodiny, a svěsiv hlavu, upadl v nepříjemný stav, kdy člověka žerou výčitky svědomí. *

„A vědí doma,“ otázal se Švejk, „že jste zavřenej, nebo počkají, až to bude v novinách?“

„Vy myslíte, že to bude v novinách?“ naivně otázala se oběť jmenin svého představeného.

„Je to víc než jistý,“ zněla přímá odpověď, neboť Švejk neměl nikdy

ve zvyku skrývat něco před druhým. „Tohle o vás se bude všem čtenářům novin náramně líbit. Já taky čtu rád tu rubriku o těch vopilejch a jejich výtržnostech. Nedávno u Kalicha nevyvedl jeden host nic jinýho, než že sám sobě rozbil sklenicí hlavu. Vyhodil ji do vejšky a postavil se pod.ni. Odvezli ho, a ráno už jsme to četli. Nebo v Bendlovce jsem dal jednou jednomu funebrákovi facku a on mně ji vrátil. Abychom se smířili, museli nás oba zatknout, a hned to bylo v odpoledníčku. Nebo když v kavárně U mrtvolky rozbil ten pan rada dva tácky, myslíte, že ho šetřili? Byl taky na druhéj den hned v novinách. Vy můžete jedinej z vězení poslat do novin opravu, že zpráva, která byla o vás uveřejněná, se vás netýká a že s pánem toho jména nejste ani příbuznej, ani společnej, a domů psaní, aby vám tu vaši opravu vystrihli a, schovali, abyste si to mohl přečíst, až si vodsedíte trest. – Není vám zima?“ otázal se Švejk pln účasti, když zpozoroval, že inteligentní pán se klepe. „Máme letos nějak moc studenej konec léta.“

„Já jsem nemožný,“ zalkal společník Švejkův, „já mám po postupu.“

„To máte,“ ochotně přisvědčoval Švejk. „Jestli vás, až si trest odsedíte, nepřijmou nazpátek do úřadu, nevím, jestli tak brzo najdete druhý místo, poněvadž každěj, i kdybyste chtěl sloužit u pohodnýho, žádá od vás vysvědčení zachovalosti. Ba, taková chvílka rozkoše, kterou jste si popřál, se nevyplácí. A má být vaše paní i s vašemi dětmi od čeho živa po tu dobu, co budete sedět? Nebo bude muset chodit žebrať a učit dítky různým neřestem?“

Ozval se vzlykot:

„Mé ubohé dítky, má ubohá žena!“

Nesvědomitý kajícíník vstal a rozhovořil se o svých dítkách: Má jich pět, nejstaršímu je dvanáct let a je u těch skautů. Pije jen vodu a měl by být příkladem svému otci, který tohle provedl prvně ve svém životě.

„U skautů?“ zvolal Švejk. „O těch skautech rád slyším. Jednou v Mydlovarech u Zlivi, okres Hluboká, okresní hejtmansví České Budějovice, právě když jsme tam měli jednadevadesátí cvičení, udělali si sedláci z okolí hon na skauty v obecním lese, kteří se jim tam rozplemenili. Chytili tři. Ten nejmenší z nich, když ho svazovali, kvílel, píštěl a naříkal, že my, otužilí vojáci, jsme se na to nemohli dívat a raději jsme odešli stranou. Při tom svazování ti tři skauti pokousali osm sedláků. Potom na trápení u starosty, pod rákoskou, doznali, že není ani jedna louka v okolí, kterou by nebyli zváleli, když se vyhřívali na slunci, dále že ten lán žita nastojatě, právě

před žněmi, u Ražic, vyhořel čirou náhodou, když si v žité pekli na rožni srnku, ku které se příkradli s noži v obecním lese. V jejich doupěti v lese našli přes půl metrů vohlodanejch kostí drůbeže i lesní zvěře, ohromný množství pecek z třešní, spoustu vohryzků z nezralejch jablek a jinejch dobrejch věcí:“

Ubohý otec skauta nebyl však k upokojení.

„Co jsem to udělal?“ bědoval, „já mám zničenou pověst.“

„To máte,“ řekl Švejk s upřímností jemu vrozenou; „po tom, co se stalo, musíte mít zničenou pověst na celý život, poněvadž až to budou číst v novinách, ještě vaši známi k tomu něco přidají. To se tak vždy dělá, ale z toho si nic nedělejte. Lidí, kteří mají zničenou a zkaženou pověst, je ve světě aspoň desetkrát tolik než těch s čistou pověstí. To je pouhá a pranepatrná maličkost.“

Na chodbě se ozvaly pádné kroky, klíč zarachotil v zámku, otevřely se dveře a policejní strážník vyvolal Švejkovo jméno.

„Odpuste,“ řekl rytířsky Švejk, „já jsem tu teprve od dvanácti hodin v poledne, ale tenhle pán je tu už od šesti hodin ráno. Já tak nespěchám.“

Místo odpovědi vytáhla Švejka na chodbu silná ruka policejního strážníka a mlčky ho vyvedla po schodech do prvního poschodí.

V druhém pokoji seděl u stolu policejní komisař, tlustý pán bodrého vzezření, který řekl k Švejkovi:

„Tak vy jste tedy ten Švejk? A jak jste se sem dostal?“

„Prachobyčejným způsobem,“ odpověděl Švejk; „přišel jsem sem v průvodu jednoho pana strážníka, poněvadž jsem si nechtěl dát líbit, aby mne z blázince vyhazovali bez oběda. To je, jako kdyby mne považovali za nějakou odkopnutou holku z ulice:“

„Víte co, Švejku,“ řekl vlídný pan komisař, „nač se zde, na Salmovce, máme s vámi zlobit? Nebude lepší, když vás pošleme na policejní ředitelství?“

„Vy jste, jak se říká,“ pravil Švejk spokojeně, „pánem situace; projít se na policejní ředitelství teď k večeru je docela příjemná malá procházka:“

„To jsem rád, že jsme se shodli,“ pravil vesele policejní komisař, „není lepší, když se domluvíme? Že je to pravda, Švejku?“

„Já se také s každým náramně rád radím,“ odvětil Švejk; „já vám, věřte mně, pane komisaři, nikdy nezapomenu na vaši dobrotu.“

Ukloniv se uctivě, odcházel s policejním strážníkem dolů na strážnici a

za čtvrt hodiny bylo již vidět na rohu Ječné ulice a Karlova náměstí Švejka v průvodu druhého policejního strážníka, který měl pod paždí objemnou knihu s německým nápisem Arrestantenbuch.

Na rohu Spálené ulice setkal se Švejk se svým průvodcím s tlupou lidí, kteří se tlačili kolem vyvěšeného plakátu.

„To je manifest císaře pána o vypovězení války,“ řekl policejní strážník k Švejkovi.

„Já to předpovídal,“ řekl Švejk, „ale v blázinci o tom ještě nic nevědí, ačkoliv by to měli mít z první ruky.“

„Jak to myslíte?“ otázal se policejní strážník Švejka.

„Poněvadž je tam zavřenejch mnoho pánů důstojníků,“ vysvětlil Švejk, a když přišli k nové tlupě tlačící se před manifestem, Švejk vykřikl:

„Císaři Františkovi Josefovi nazdar! Tuhle vojnu vyhrajem.“

Někdo z nadšeného davu narazil mu klobouk přes uši a tak za sběhu lidu dobrý voják Švejk vkročil opětně do vrat policejního ředitelství.

„Tuhle vojnu vyhrajem docela určité, opakuji to ještě jednou, pánové!“ s těmi slovy rozloučil se Švejk s davem, který ho vyprovázel.

A kdesi v dálných dálavách historie snášela se k Evropě pravda, že zítřek rozboří i plány přítomnosti.

Švejek opět doma, proraziv začarovaný kruh

Budovou policejního ředitelství vanul duch cizí autority, která zjišťovala, jak dalece je obyvatelstvo nadšeno pro válku. Kromě několika výjimek, lidí, kteří nezapřeli, že jsou synové národa, který má vykrváct za zájmy jemu úplně cizí, policejní ředitelství představovalo nejkrásnější skupinu byrokratických dravců, kteří měli smysl jedině pro žalář a šibenici, aby uhájili existenci zakroucených paragrafů.

Přitom nakládali se svými oběťmi s jízlivou vlídností, uvažující předem každé slovo.

„Je mně velmi líto,“ řekl jeden z těch dravců černožlutě žíhaných, když k němu přivedli Švejka, „že vy jste opět padl v naše ruce. Mysleli jsme, že se polepšíte, ale zklamali jste se.“

Švejek němě přitakal hlavou a tvářil se tak nevinně, že černožlutý dravec pohlédl tázavě na něho a zdůraznil:

„Netvařte se tak pitomě.“

Přešel však ihned do laskavého tónu a pokračoval:

„Pro nás je jisté velmi nemilé držet vás ve vazbě a mohu vás ujistit, že podle mého mínění vaše vina není tak veliká, neboť při vaší malé inteligenci není pochyby, že jste byl sveden. Řekněte mně, pane Švejku, kdo vlastně vás svádí, abyste vyváděl takové hlouposti?“

Švejek zakašlal a ozval se:

„Já prosím o žádných hloupostech nevím.“

„A to není hloupost, pane Švejku,“ řekl umělý otcovský tón, „když vy, podle udání policejního strážníka, který vás sem přivedl, způsobil jste sběh lidu před manifestem o válce nalepeným na nároží a když jste pobuřoval lid výkřiky ‚Nazdar císaři Františkovi Josefovi. Tahle vojna je vyhrána!‘?“

„Já nemoh zahálet,“ prohlásil Švejek, upíraje své dobré oči v zrak inkvizitora, „já jsem se rozčlil, když jsem viděl, že všichni čtou ten manifest o vojně a nejevějí žádnou radost. Žádný volání slávy, žádný hurrá, vůbec nic, pane rado. Tak jako kdyby se jich to vůbec netýkalo. A tu já, starý voják od jednadevadesátého regimentu, nemoh jsem se na to dívat, a tak jsem vykřikl ty věty, a já si myslím, že kdybyste vy byl na mém místě, že

byste to udělal zrovna jako já. Když je válka, musí se vyhrát a musí se volat sláva císaři pánu, to mně nikdo nevymluví.“

Překonán a zkrúšen nesnesl černožlutý dravec zrak nevinného beránka Švejka, sklopil jej na úřední akta a řekl:

„Přiznávám plné vaše nadšení, ale kdyby se bylo projevilo za jiných okolností. Víte však sám dobře, že vás vedl policejní strážník, takže takový vlastenecký projev mohl a musel účinkovat na obecnostvo spíše ironicky než vážně.“

„Jestli vede někoho policejní strážník,“ odpověděl Švejk, „je to těžký moment v životě lidským. Ale jestli člověk ani v takovej těžkej moment nezapomíná, co se patří dělat, když je vojna, myslím, že takovej člověk není tak špatnej.“

Černožlutý dravec zavrčel a podíval se ještě jednou Švejkovi do očí.

Švejk odpověděl nevinným, měkkým, skromným a něžným teplem svého zraku.

Chvilí dívali se ti dva upřené na sebe.

„Vem vás čert, Švejk,“ řekla nakonec úřední brada, „jestli se sem ještě jednou dostanete, tak se vás vůbec nebudu na nic ptát a poputujete přímo k vojenskému soudu na Hradčany. Rozuměl jste?“

A nežli se nadál, Švejk přikročil k němu, políbil mu ruku a řekl:

„Zaplat vám pánbůh za všechno, kdybyste potřeboval někdy nějakého čistokrevného pejska, račte se obrátit na mne. Já mám obchod se psy.“

A tak se ocitl Švejk opět na svobodě a na cestě k domovu.

Jeho uvažování, má-li se stavit napřed ještě u Kalichu, skončilo tím, že otevřel ty dveře, odkud vyšel před časem v průvodu detektiva Bretschneidera.

Ve výčepu panovalo hrobové ticho. Sedělo tam několik hostů, mezi nimi kostelník od Svatého Apolináře. Tvářili se zachmuřené. Za výčepním pultem seděla hostinská Palivcová a tupě se dívala na pivní pípy.

„Tak už jsem se vrátil,“ řekl Švejk vesele, „dejte mně sklenici piva. Kdepak máme pana Palivce, je už také doma?“

Místo odpovědi dala se Palivcová do pláče, a soustředujíc své neštěstí ve zvláštním přízvuku na každém slově, zasténala:

„Dali – mu – deset – let – před – tejdnem.“

„Nu vida,“ řekl Švejk, „tak už má sedum dní za sebou.“

„On byl takovej opatrněj,“ plakala Palivcová, „sám to také vždycky o sobě tvrdil.“

Hosté ve výčepu tvrdošijně mlčeli, jako by tu bloudil duch Palivcův a nabádal je ještě k větší opatrnosti.

„Opatrnost matkou moudrosti,“ řekl Švejk, usedaje ke stolu za sklenici piva, ve které v pěně byly malé otvory, jak na pěnu kapaly slzy paní Palivcové, když nesla Švejkovi pivo na stůl, „dnešní doba je taková, že vona nutí člověka k opatrnosti.“

„Včera jsme měli dva pohřby,“ zaváděl řeč na jiné pole kostelník od Svatého Apolináře.

„To patrně někdo umřel,“ řekl druhý host, načež třetí dodal:

„Byly ty pohřby s katafalkem?“

„Rád bych věděl,“ řekl Švejk, „jaký budou ve válce teď ty vojenský pohřby.“

Hosté se zvedli, zaplatili a tiše odešli. Švejk osaměl s paní Palivcovou.

„To jsem si nepomyslel,“ řekl, „aby odsuzovali nevinného člověka na deset let. Že jednoho nevinného člověka odsoudili na pět let, to jsem už slyšel, ale na deset, to je trochu moc.“

„Když on se můj přiznal,“ plakala Palivcová, „jak to tady říkal o těch mouchách a o tom obraze, tak to opakoval i na direkci, i u soudu. Já byla na tom přelíčení jako svědek, ale co jsem mohla svědčit, když mně řekli, že jsem v příbuzenském poměru k svému muži a že se mohu vzdát svědectví. Já jsem se tak lekla toho příbuzenského poměru, aby snad ještě z toho něco nebylo, tak jsem se vzdala svědectví a on chudák stará se tak na mne podíval, do smrti na ty jeho oči nezapomenu. A potom, po rozsudku, když ho odváděli, vykřik jim tam na chodbě, jak byl z toho celej pitomej: ‚Ať žije Volná myšlenka!‘ „

„A pan Bretschneider už sem nechodí?“ otázal se Švejk.

„Byl tady několikrát,“ odpověděla paní hostinská, „vypil jedno nebo dvě piva, ptal se mne, kdo sem chodí, a poslouchal, jak si hosti vypravují o fotbalu. Oni si vždycky, když ho vidí, vypravují jen o fotbalu. A on sebou cukal, jako kdyby každou chvíli chtěl běsnit a svíjet se. Za tu celou dobu dostal na lep jen jednoho čalouníka z Příčné ulice.“

„Je to věc výcviku,“ poznamenal Švejk, „byl ten čalouník hloupej člověk?“

„Asi jako můj muž,“ odpověděla s pláčem, „ptal se ho, jestli by střílel proti Srbům. A on mu řek, že neumí střílet, že byl jednou na střelnici a prostřelil tam korunu. Pak jsme všichni slyšeli, že pan Bretschneider řekl,

vytahuje si zápisník: ‚I hledme, zase nová pěkná velezráda!‘, a odešel s tím čalouníkem z Příčné ulice, který se již nevrátil.“

„Ono se jich nevrátí víc,“ pravil Švejk, „dejte mně rum.“

Právě si Švejk dával nalít rum podruhé, když do výčepu přišel civilní strážník Bretschneider. Vrhnuv zběžný pohled do výčepu i prázdného lokálu, přisedl k Švejkovi a poručiv si pivo čekal, co řekne Švejk.

Švejk sňal z věšáku nějaké noviny a prohlížeje zadní stranu inzerátů ozval se:

„Tak vida, tenhle Čimpera v Straškově číslo 5, pošta Račiněves, prodá hospodářství s třinácti korci vlastních polí, škola a dráha na místě.“

Bretschneider nervózně zabubnoval prsty a obrací se k Švejkovi řekl:

„To se divím, proč vás to hospodářství zajímá, pane Švejku.“

„Ach, to jste vy,“ pravil Švejk, podáváje mu ruku, „já vás hned nemoh poznat, já mám velmi slabou paměť. Posledně jsme se rozešli, jestli se nemejlím, v přijímací kanceláři policejního ředitelství. Copak děláte od té doby, chodíte sem často?“

„Já jsem dnes přišel kvůli vám,“ řekl Bretschneider, „bylo mně sděleno na policejním ředitelství, že prodáváte psy. Potřeboval bych pěkného ratlíčka, nebo špice, nebo něco podobného:“

„To vám všechno mohu opatřit,“ odvětil Švejk, „přejete si čistokrevný zvíře nebo nějaké z ulice?“ „Myslím,“ odpověděl Bretschneider, „že se rozhodnu pro čistokrevné zvíře.“

„A což policejního psa byste si nepřál?“ otázal se Švejk, „takovýho, kerej hned všechno vyslídí a přivede na stopu zločinu. Má ho jeden řezník ve Vršovicích a on mu tahá vozejk, ten pes se, jak se říká, minul se svým povoláním.“

„Já bych chtěl špice,“ s klidnou umírněností řekl Bretschneider, „špice, který by nekousal!“

„Přejete si tedy bezzubého špice?“ otázal se Švejk, „vím o jednom. Má ho jeden hostinský v Dejvicích:“

„Tak raději ratlíčka,“ rozpačitě ozval se Bretschneider, jehož kynologické schopnosti byly v samých začátcích, a kdyby byl nedostal ten rozkaz z policejního ředitelství, nikdy by se o psech byl ničeho nedověděl.

Ale rozkaz zněl přesně, jasné a tvrdě. Seznámit se důvěrněji se Švejkem na podkladě jeho obchodu se psy, ku kterémuž účelu měl právo vybrat si pomocníky a disponovat obnosy na nákup psů.

„Ratlíčkové jsou větší a menší,“ řekl Švejk, „vím o dvou menších a třech větších. Všech pět se dá chovat na klíně. Mohu vám je co nejdříve doporučit.“

„To by se mně zamlouvalo,“ prohlásil Bretschneider, „a co by stál jeden?“

„To přijde na velikost,“ odpověděl Švejk, „to záleží na velikostí. Ratlík není tele, u ratlíků je to právě naopak, čím menší, tím dražší.“

„Já reflektuji na větší, kteří by hlídali,“ odvětil Bretschneider, obávaje se, aby neztížil tajný fond státní policie.

„Dobrá,“ řekl Švejk, „větší vám mohu prodat po padesáti korunách a ještě větší po pětadvaceti korunách, ale přitom jsme zapomněli na jednu věc. Mají to být štěnata nebo starší psi, nebo psíci či feny?“

„Mně je to jedno,“ odpověděl Bretschneider, který měl tu co dělat s neznámými problémy, „zapaťte mně je a já si zítra v sedm hodin večer k vám pro ně přijdu. Budou?“

„Přijďte, budou,“ suše odvětil Švejk, „ale v takovém případě jsem nucen požádat vás o zálohu třiceti korun.“

„Bezevšeho,“ řekl Bretschneider, vyplácejte peníze, „a teď si dáme každý čtvrtku vína na moje konto:“

Když vypili, dal Švejk čtvrtku vína na svůj účet, potom Bretschneider, vyzývá Švejka, aby se ho nebál, že dnes není ve službě a že se může mluvit dnes s ním o politice.

Švejk prohlásil, že on nikdy o politice v hospodě nemluví, že celá politika je pro malé děti. Bretschneider byl naproti tomu revolučnějších názorů a říkal, že každý slabý stát je předurčen k zániku, a ptal se Švejka, jaký je jeho názor v této věci.

Švejk prohlásil, že neměl se státem co dělat, ale že jednou měl na ošetřování slabé štěně bernardýna, které krmil vojenskými suchary, a že také chcíplo.

Když měli každý pátou čtvrtku, prohlásil se Bretschneider za anarchistu a ptal se Švejka, do které organizace se má dát zapsat.

Švejk řekl, že si jednou jeden anarchista koupil od něho leonbergra za sto korun a že mu zůstal poslední splátku dlužen.

Při šesté čtvrtce mluvil Bretschneider o revoluci a proti mobilizaci, načež Švejk naklonil se k němu a pošeptal mu do ucha:

„Právě přišel do lokálu nějaký host, tak ať vás neslyší, nebo byste mohli mít z toho nepříjemnosti... Vidíte, že hostinská už pláče:“

Paní Palivcová opravdu plakala na své židli za výčepním pultem.

„Proč pláčete, paní hostinská?“ otázal se Bretschneider, „za tři měsíce vyhrájeme vojnu, bude amnestie, váš pán se vrátí a pak si dáme u vás do trumpet. – Nebo nemyslíte, že to vyhrájeme?“ obrátil se k Švejkovi.

„Nač to pořád přežvykovat,“ řekl Švejk, „vyhrát se to musí, a basta, teď ale už musím jít domů: ` Švejk zaplatil útratu a vrátil se ku své staré posluhovačce paní Müllerové, která se velice lekla, když viděla, že muž, který si otvírá klíčem dveře do bytu, je Švejk.

„Já myslela, milostpane, že se vrátějí až za kolik roků,“ řekla s obvyklou upřímností, „já jsem si zatím vzala z lítosti na byt jednoho portýra z noční kavárny, poněvadž u nás byla třikrát domovní prohlídka, a když nic nemohli najít, tak říkali, že jste ztracenej, poněvadž jste rafinovanej.“

Švejk se ihned přesvědčil, že neznámý cizinec zařídil se úplně pohodlně. Spal v jeho posteli a byl dokonce tak šlechetný, že se spokojil s polovicí postele a na druhou polovici umístil nějaké dlouhovlasé stvoření, které z vděčnosti spalo, objevši ho kolem krku, zatímco části pánské i dámské garderoby válely se smíchaný kolem postele. Z toho chaosu bylo vidět, že se portýr z noční kavárny vrátil se svou dámou ve veselé náladě.

„Pane,“ řekl Švejk, třesa vetřelcem, „abyste nezmeškal k obědu. Mé by velice mrzelo, kdybyste o mně říkal, že jsem vás vyhodil, když už nikde jste nemoh dostat něco k obědu: `

Portýr z noční kavárny byl velice rozespalý, a dlouho to trvalo, než pochopil, že se majitel postele vrátil domů a že si dělá nárok na ni.

Po zvyku všech portýrů z nočních kaváren i tento pán se vyjádřil, že každého ztluče, kdo ho bude budit, a pokusil se spát dál.

Švejk sebral mezitím části jeho garderoby, přinesl mu je k posteli, a zatřepav jím energicky, řekl:

„Jestli se neobléknete, tak vás zkusím vyhodit tak, jak jste, na ulici. Pro vás bude velkou výhodou, když vyletíte odtud oblečený.“

„Já jsem chtěl spát do osmi večer,“ zaraženě ozval se portýr, navlékaje si kalhoty, „já platím denně z postele dvě koruny té paní a můžu si sem vodit slečny z kavárny. Mařeno, vstávej!“

Když si bral límeček a skládal kravatu, vzpamatoval se již do té míry, že mohl ujistit Švejka, že noční kavárna Mimóza jest opravdu jedna z

nejslušnějších nočních místností, kam mají přístup jediné dámy, které mají policejní knížku v úplném pořádku, a zval Švejka srdečné, aby přišel na návštěvu.

Naproti tomu jeho společnice nebyla nijak spokojena se Švejkem a použila několika velice slušných výrazů, z nichž nejslušnější byl „Ty kluku veleknežská!“

Po odchodu vetřelců šel Švejk udělat pořádek s paní Müllerovou, ale nenašel po ní žádné jiné stopy kromě kousku papíru, na kterém tužkou byl načmárán rozházený rukopis paní Müllerové, která neobyčejně lehce vyjádřila své myšlenky týkající se nešťastné příhody s propůjčováním Švejkovy postele portýru z noční kavárny:

„Odpustějí, milostpane, že jich víckrát neuvidím, poněvadž skočím z okna.“

„Lže,“ řekl Švejk a čekal.

Za půl hodiny vplížila se do kuchyně nešťastná paní Müllerová a bylo na její zdrceném výrazu tváře vidět, že čeká od Švejka slova útěchy.

„Jestli chcete skákat z okna,“ řekl Švejk, „jděte do pokoje, okno jsem otevřel. Skákat z kuchyňského okna bych vám neradil, poněvadž spadnete do zahrádky na růže a pomačkala byste keře a musela byste to platit. Z pokojského okna sletíte krásně na chodník, a když budete mít štěstí, zlomíte si vaz. Jestli budete mít smůlu, tak si přelámete jediné všechny žebra, ruce a nohy a budete muset platit nemocnici.“

Paní Müllerová se dala do pláče, potichu odešla do pokoje, zavřela okno, a když se vrátila, řekla: „Vono to táhne a nebylo by to dobrý na milostpánův revmatismus.“

Pak šla stlát postel, neobyčejně pečlivě uváděla všechno do pořádku a vrátivši se k Švejkovi do kuchyně se zaslzeným zrakem poznamenala: „Ty dvě štěňata, milostpane, co jsme měli na dvoře, chcípily. A ten bernardýn, ten nám utek, když tady dělali domovní prohlídku.“

„A prokristapána,“ vykřikl Švejk, „ten se může dostat do pěkný bryndy, toho teď jistě bude hledat policie.“

„On kousl jednoho pana policejního komisaře, když ho při prohlídce vytáhl zpod postele,“ pokračovala paní Müllerová, „napřed totiž jeden z těch pánů řek, že tam někdo je pod postelí, tak vyzvali toho bernardýna jménem zákona, aby vylezl ven, a když nechtěl, tak ho vytáhli. A on je chtěl spolknout, pak vyrazil ze dveří a víc se nevrátil. Se mnou také dělali výslech,

kdo k nám chodí, jestli nedostáváme nějaké peníze z ciziny, a potom dělali narážky, že jsem hloupá, když jsem jim řekla, že peníze z ciziny chodějí jen zřídkka, posledně od toho pana řídícího z Brna ta záloha šedesát korun na angorskou kočku, kterou jste inzeroval v Národní politice a místo který jste mu poslal v bedničce od datlí to slepé štěňátko foxteriéra. Potom se mnou mluvili velice vlídně a odporučili mně sem toho portýra z noční kavárny, abych se sama v bytě nebála, toho samýho, kerýho vyhodili...“

„Já už mám s těmi úřady smůlu, paní Müllerová, teď uvidíte, kolik jich sem přijde kupovat psy,“ povzdechl Švejk.

Nevím, jestli ti pánové, kteří po převratu prohlíželi policejní archív, rozšifrovali položky tajného fondu státní policie, kde stálo: B . . . 40 K, F . . . 50 K, L . . . 80 K atd., ale rozhodně se mýlili, že B, F, L jsou začáteční písmena nějakých pánů, kteří za 40, 50, 80 atd. korun prodávali český národ černožlutému orlu.

B znamená bernardýn, F foxteriér a L značí leonbergra. Tyto všechny psy přivedl Bretschneider od Švejka na policejní ředitelství. Byly to ohyzdné obludy, které neměly toho nejmenšího společného s nějakou čistokrevnou rasou, za kterou je Švejk Bretschneiderovi vydával.

Bernardýn byla směs z nečistokrevného pudla a nějakého pouličního čokla, foxteriér měl uši jezevčíka a velikost řeznického psa se zakroucenýma nohama, jako by prodělal andělskou nemoc. Leonberger připomínal hlavou chlupatou tlamu stájového pinče, měl useknutý ohon, výšku jezevčíka a zadek holý jako proslulí psíci naháčkové američtí.

Pak tam šel koupit psa detektiv Kalous a vrátil se s vyjevenou potvorou, připomínající hyenu skvrnitou, s hřívou škotského ovčáka, a v položkách tajného fondu přibyla nová: D . . . 90 K.

Ta potvora hrála roli dogy...

Ale ani Kalousovi se nepodařilo vyzvědět něco od Švejka. Dařilo se mu tak jako Bretschneiderovi. I nejobratnější politické rozhovory Švejk převedl na léčení psinky u štěňat a nejbystřejší záluďné léčky končily tím, že si Bretschneider odváděl s sebou od Švejka opět novou nemyslitelně kříženou obludu.

A to byl konec slavného detektiva Bretschneidera. Když měl již ve svém bytě sedm takových ohav, uzavřel se s nimi v zadním pokoji a nedal jim tak dlouho nic jíst, dokud ho nesežraly.

Byl tak čestný, že ušetřil eráru za pohřeb.

V jeho služebním spisku na policejním ředitelství byla zanesena do rubriky „Postup ve službě“ tato slova plná tragiky: „Sežrán vlastními psy.“

Když se později dověděl Švejk o té tragické události, řekl:

„To mně jenom vrtá hlavou, jalo ho dají při posledním soudu dohromady.“

Švejk jde na vojnu

V době, kdy lesy na řece Rábu v Haliči viděly utíkat přes Ráb rakouská vojska a dole v Srbsku rakouské divize jedna za druhou dostávaly přes kalhoty to, co jim dávno patřilo, vzpomnělo si rakouské ministerstvo vojenství i na Švejka, aby pomohl mocnářství z bryndy.

Švejk, když mu přinesli vyrozumění, že se má za týden dostavit na Střelecký ostrov k lékařské prohlídce, ležel právě v posteli, stížen opětne revmatismem.

Paní Müllerová vařila mu v kuchyni kávu. „Paní Müllerová,“ ozval se z pokoje tichý hlas Švejkův, „paní Müllerová, pojdte sem na chvilku.“

Když posluhovačka stála u postele, řekl Švejk opět takovým tichým hlasem: „Sedněte si, paní Müllerová.“

V jeho hlase bylo něco tajuplně slavnostního. Když se paní Müllerová posadila, prohlásil Švejk, vztyčuj se na posteli: „Já jdu na vojnu!“

„Panenko Maria,“ vykřikla paní Müllerová, „co tam budou dělat?“

„Bojovat,“ hrobovým hlasem odpověděl Švejk, „s Rakouskem je to moc špatný. Nahoře nám už lezou na Krakov a dole do Uher. Jsme biti jako žito, kam se podíváme, a proto mě volají na vojnu. Já jim přece včera četl z novin, že drahou vlast vovinuly nějaké mraky.“

„Ale vždyť se nemůžou hejbat.“

„To nevadí, paní Müllerová, pojedu na vojnu ve vozejk. Znají toho cukráře za rohem, ten takovej vozejk má. Vozil v něm před lety svýho chromýho zlýho dědečka na čerstvej vzduch. Vy mne, paní Müllerová, v tom vozejk na tu vojnu odtáhnete.“

Paní Müllerová se dala do pláče: „Nemám, milostpane, doběhnout pro doktora?“

„Nikam nepudou, paní Müllerová, já jsem až na ty nohy úplně zdravěj kanónenfutr a v tý době, když je to s Rakouskem vošklivý, každej mrzák musí bejt na svým místě. Vařte kávu klidně dál.“

A zatímco paní Müllerová, uplakaná a rozechvělá, cedila kávu, dobrý voják Švejk si zpíval na posteli:

Jenerál Windischgrätz a vojenští páni
od východu slunce vojnu započali

hop, hop, hop!

Vojnu započali, takto jsou zvolali:

Pomoz nám Kristus Pán s Panenkou Marií;

hop, hop, hop!

Uděšená paní Müllerová pod dojmem strašného válečného zpěvu zapomněla na kávu a třesouc se na celém těle uděšeně naslouchala, jak dobrý voják Švejk dál zpívá na posteli:

S Panenkou Marií a ty čtyry mosty

postav si Pimonte, silnější forposty;

hop, hop, hop!

Byla bitva, byla, tam u Solferina,

teklo tam krve moc, krve pod kolena;

hop, hop, hop!

Krve pod kolena a na řůy masa,

vzdýt se tam sekala vosumnáctá chasa;

hop, hop, hop!

Vosumnáctá chaso, neboj se ty nouze,

vždyť za tebou vezou peníze na voze;

hop, hop, hop!

„Milostpane, proboha jich prosím,“ ozvalo se žalostivě z kuchyně, ale Švejk již končil svou válečnou píseň:

Peníze na voze a menáž v kočáře,

kerejpak regiment tohlencto dokáže?

Hop, hop, hop!

Paní Müllerová vyrazila ze dveří a běžela pro lékaře. Vrátila se za hodinu, zatímco Švejk si zdříml.

A tak byl probuzen obtloustlým pánem, který mu chvíli držel ruku na čele a říkal:

„Nebojte se, já jsem doktor Pávek z Vinohrad ukažte ruku – tenhle teploměr si dejte pod paždí... Tak – ukažte jazyk – ještě víc – držte jazyk – na co zemřel váš pan otec a vaše matka?“

A tak v době, kdy Vídeň si přála, aby všichni národové Rakousko-Uherska dávali nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti, předepsal doktor Pávek Švejkovi proti jeho vlasteneckému nadšení bróm a doporučoval statečnému a hodnému vojínu Švejkovi, aby nemyslel na vojnu:

„Ležte rovně a zachovejte klid, já zítra opět přijdu. Když druhého dne přišel, ptal se v kuchyni paní Müllerové, jak se daří pacientovi.

„Je to s ním horší, pane doktore,“ odpověděla s opravdovým zármutkem, „v noci zpíval, s odpuštěním, když ho revma chytlo, rakouskou hymnu:“

Doktor Pávek viděl se nucena reagovat na tento nový projev loajality pacientovy zvýšenou dávkou brómu.

Třetího dne hlásila mu paní Müllerová, že je to se Švejkem ještě horší.

„Odpůldne, pane doktore, si poslal pro mapu bojiště a v noci ho chytila fantaz, že to Rakousko vyhraje:“

„A prášky užívá přesně podle předpisu?“

„Ještě si pro ně, pane doktore, ani neposlal.“

Doktor Pávek odešel, když snesl na Švejka bouři výčitek s ujištěním, že nikdy více nepřijde léčit člověka, který odmítá jeho lékařskou pomoc s brómem.

Zbyly jen dva dny, kdy se měl objevit Švejk před odvodní komisí.

Za tu dobu učinil Švejk náležitě přípravy. Předně poslal koupit paní Müllerovou vojenskou čepici a za druhé ji poslal vypůjčit si vozík od cukráře za rohem, na kterém kdysi cukrář vozil svého zlého chromého dědečka na čerstvý vzduch. Pak si vzpomněl, že potřebuje berle. Naštěstí cukrář choval též i berle jako rodinnou památku na svého dědečka.

Scházela mu ještě rekrutská kytka. I tu mu sehnala paní Müllerová, která za ty dny nápadně zhubla, a kudy chodila, tudy i plakala.

A tak v ten památný den objevil se na pražských ulicích případ dojemné loajality:

Stará žena, strkající před sebou vozík, na kterém seděl muž ve vojenské čepici s vyleštěným frantíkem, mávající berlemi. A na kabátě skvěla se pestrá rekrutská kytka.

A muž ten, mávaje poznovu a poznovu berlemi, křičel do pražských ulic:

„Na Bělehrad, na Bělehrad!“

Za ním šel zástup lidu, který stále vzrůstal z nepatrného hloučku shromážděvího se před domem, odkud Švejk vyjel na vojnu.

Švejk mohl konstatovat, že policejní strážníci, stojící na některých křižovatkách, mu zasalutovali.

Na Václavském náměstí vzrostl zástup kolem vozíku se Švejkem na

několik set hlav a na rohu Krakovské ulice byl jím zbit nějaký buršák, který v cerevisce křičel k Švejkovi:

„Heil! Nieder mit den Serben!“

Na rohu Vodičkovy ulice vjela do toho jízdní policie a rozehнала zástup.

Když Švejk revírnímu inspektorovi ukázal, že to má černé na bílém, že dnes musí být před odvodní komisí, byl revírní inspektor trochu zklamán a kvůli zamezení výtržností dal doprovázet vozík se Švejkem dvěma jízdními strážníky na Střelecký ostrov.

O celé této události objevil se v Pražských úředních novinách tento článek:

Vlastenectví mrzáka. Včera dopoledne byli chodci na hlavních pražských třídách svědky scény, která krásně mluví o tom, že v této veliké a vážné době i synové našeho národa mohou dát nejskvělejší příklady věrnosti a oddanosti k trůnu staříčkého mocnáře. Zdá se nám, že se vrátily doby starých Řeků a Římanů, kdy Mucius Scaevola dal se odvésti do boje, nedbaje své upálené ruky. Nejsvětější city a zájmy byly včera krásně demonstrovány mrzákem o berlích, kterého stará matička vezla na vozíku pro nemocné. Tento syn českého národa dobrovolně nedbaje své neduživosti dal se odvésti na vojnu, aby dal svůj život i statky za svého císaře. A jestli jeho volání „Na Bělehrad!“ mělo tak živý ohlas v pražských ulicích, jest to jen svědectvím, že Pražané skýtají vzorné příklady lásky k vlasti a k panovníckému domu.

Ve stejném smyslu psal i Prager Tagblatt, který končil. svůj článek slovy, že mrzáka dobrovolce vyprovázal zástup Němců, kteří ho svými těly chránili před lynčováním ze strany českých agentů známé Dohody.

Bohémie uveřejnila tuto zprávu žádajíc, aby mrzák vlastenec byl odměněn, a oznámila, že pro neznámého přijímá od německých občanů dárky v administraci listu.

Jestli podle těch tří časopisů nemohla země česká vydat ušlechtlejšího občana, nebyli téhož názoru páni v odvodní komisi.

Zejména ne vrchní vojenský lékař Bautze. Byl to muž neúprosný, který ve všem viděl podvodný pokus uniknout vojně, frontě, kulce a šrapnelům.

Známý jest jeho výrok: „Das ganze tschechische Volk ist eine Simulantenbande.“

Za deset týdnů své činnosti vymýtil z 11 000 civilistů 10 999 simulantů a byl by se dostal na kobylku i tomu jedenáctitisícimu, kdyby nebyla toho šťastného člověka právě v tom okamžiku, když na něho zařval „Kehrt euch!“, ranila mrtvice.

„Odneste toho simulanta!“ řekl Bautze, když zjistil, že je muž mrtev.

A před ním stál v ten památný den Švejk jako ostatní v plné nahotě, zakrýváje cudně svou nahotu berlemi, o které se opíral.

„Das ist wirklich ein besonderes Feigenblatt,“ řekl Bautze, „takových fíkových listů v raji nebylo.“

„Superarbitrován pro blbost,“ poznamenal šikovatel, dívaje se do úředních listin.

„A co vám ještě schází?“ otázal se Bautze. „Poslušně hlásím, že jsem revmatik, ale sloužit budu císaři pánu až do roztrhání těla,“ skromně řekl Švejk, „já mám oteklý kolena.“

Bautze podíval se strašně na dobrého vojáka Švejka a zařval: „Sie sind ein Simulant!“, a obráceje se k šikovateli, s ledovým klidem Tekl: „Den Kerl sogleich einsperren!“

Dva vojáci s bajonety odváděli Švejka do posádkové věznice.

Švejk šel o berlích a s hrůzou pozoroval, že jeho revmatismus začíná mizet.

Paní Müllerová, která čekala nahoře na mostě s vozíkem na Švejka, když ho viděla pod bajonety, zaplakala a odešla od vozíku, aby se vícekrát k němu nevrátila.

A dobrý voják Švejk šel skromně v průvodu ozbrojených ochránců státu.

Bajonety svítily v záři slunce a na Malé Straně obrátil se Švejk před pomníkem Radeckého k zástupu, který je vyprovázel:

„Na Bělehrad! Na Bělehrad!“

A maršálek Radecký snivě se díval ze svého pomníku za vzdalujícím se dobrým vojákem Švejkem s rekrutskou kytkou na kabátě, kulhajícím na starých berlích, zatímco sděloval nějaký vážný pán lidem kolem, že vedou dezentéra.

Švejk simulantem

V této velké době vojenští lékaři dali si neobyčejně záležet, aby ze simulantů vyhnali ďábla sabotáže a vrátili je opět do lůna armády.

Bylo zavedeno několik stupňů trápení simulantů a lidí podezřelých, že jsou simulanti, jakými byli: souchotináři, revmatikové, lidé s kýlou, ledvinovou nemocí, tyfem, cukrovkou, zánětem plic a jinými chorobami.

Trápení, kterému byli simulanti podrobeni, bylo systematizováno a stupně trápení byly tyto:

1. Naprostá dieta, ráno a večer po šálku čaje během tří dnů, přičemž se všem bez rozdílu toho, nač si stěžují, podává aspirin pro pocení.
2. Podává se, aby si nemysleli, že je vojna med, v hojných porcích chinin v prášku, čili takzvané „lízání chininu“.
3. Vyplachování žaludku dvakrát za den litrem teplé vody.
4. Klystýr, při použití mýdlové vody a glycerínu.
5. Zabalení do prostěradla namočeného ve studené vodě.

Byli lidé stateční, kteří přetrpěli všech pět stupňů trápení a dali se odvézt v prosté rakvi na vojenský hřbitov. Byli však lidé malomyslní, kteří, když došli ke klystýru, prohlásili, že už je jim dobře a že si nic jiného nepřejí než odejít s nejbližším maršovým bataliónem do zákopů.

Švejka v posádkové věznici uložili do nemocničního baráku právě mezi takové malomyslné simulanty.

„Už to nevydržím,“ řekl jeho soused na posteli, kterého přivedli z ordinačního pokoje, kde mu již podruhé vyplachovali žaludek.

Muž ten simuloval krátkozrakost.

„Zítرا pojedu k pluku,“ rozhodoval se druhý soused po levé straně, který právě dostal klystýr, simuluje, že je hluchý jako pařez.

Na posteli u dveří umíral jeden souchotinář, zabalený do prostěradla namočeného ve studené vodě.

„To je už třetí tenhle týden,“ poznamenal soused po pravé straně, „a co tobě schází?“

„Já mám revma,“ odpověděl Švejk, načež následoval upřímný smích všech kolem. Smál se i umírající souchotinář simulující tuberkulózu.

„S revmatismem mezi nás nelez,“ vážně Švejka upozorňoval tučný muž,

„revmatismus, ten tu platí tolik jako kuří oka; já jsem chudokrevný, mám pryč, půl žaludku a pět žeber pryč, a nikdo mně nevěří. Byl zde dokonce jeden hluchoněmý, čtrnáct dní ho balili každou půl hodiny do prostěradla namočeného ve studené vodě, každý den mu dávali klystýr a pumpovali žaludek. Už všichni sanitaři mysleli, že to vyhrál a že půjde domů, když mu tu předepsal doktor něco pro dávení. Mohlo ho to ztrhat, a tu on zmalomyslněl. ‚Nemohu,‘ povídá, ‚déle dělat hluchoněmého, vrátila se mně řeč i sluch: Marodi všichni mu domlouvali, aby se nehubil, ale on stál na svém, že slyší a mluví jako ostatní. A také to tak i hlásil ráno při vizitě:“

„Držel se dost dlouho,“ poznamenal muž simulující, že má jednu nohu kratší o celý decimetr, „ne jako ten, co simuloval, že ho ranila mrtvice. Stačily tři chininy, jeden klystýr a jednodenní půst. Přiznal se, a než došlo k pumpování žaludku, nebylo po mrtvici ani památky. Nejdéle se zde držel ten, co byl pokousán vzteklým psem. Kousal, vyl, to je pravda, to uměl znamenitě, ale nemoh nijak dostat dohromady tu pěnu u huby. Pomáhali jsme mu, jak jsme mohli. Lechtali jsme ho kolikrát po celou hodinu do vizity, až dostal křeče a zmodral nám, ale pěna u huby se nedostavovala a také nedostavila. Bylo to něco hrozného. Když se vzdával takhle ráno při vizitě, tak nám ho bylo líto. Postavil se u postele jako svíčka, zasalutoval a řekl: ‚Poslušné hlásím, pane obrarct, že asi ten pes, který mne krous, nebyl vzteklej.‘ Obrarct se na něho podíval tak nějak divně, že pokousaný se počal třást na celém těle a pokračoval: ‚Poslušné hlásím, pane obrarct, že mne vůbec žádněj pes nekous, to jsem se já sám kous do ruky.‘ Po tom přiznání ho vyšetřovali pro sebezohavení, že si chtěl ukousnout ruku, aby nemusel do pole:“

„Všechny takové nemoci, kde se potřebuje, pěna u huby,“ řekl tučný simulant, „se dají špatně simulovat. Jako kupříkladu padoucnice. Byl zde také jeden s padoucnicí, ten nám vždy říkal, že mu na jednom záchvatu nezáleží, tak jich dělal třeba deset za den. Svíjel se v těch křečích, zatínal pěstě, vypuloval oči, maje je jako na štopkách, bil sebou, vyplazoval jazyk, zkrátka vám řeknu, nádherná prvotřídní padoucnice, taková upřímná. Najednou dostal nežidy, dva na krk, dva na záda, a bylo po svíjení a bití sebou o podlahu, když nemohl hlavou hnout, ani sedět, ani ležet. Dostal horečku a v horečce na sebe při vizitě všechno pověděl. A dal nám s těmi nežidami co proto, poněvadž musel s nimi ležet ještě tři dny mezi námi a dostával druhou dietu, ráno kávu s houskou, k obědu polévku, omáčku

a knedlík, večer kaši nebo polévku, a my se museli dívat s hladovými vypumpovanými žaludky s úplnou dietou, jak ten chlap žere, mlaská, funí a krká sytostí. Třema tím podrazil nohy, přiznali se také. Ti leželi na srdeční vadu.“

„Nejlepší,“ mínil jeden ze simulantů, „dá se simulovat šílenství. Z našeho učitelského sboru jsou vedle v cimře dva, jeden neustále křičí dnem i nocí: ‚Hranice Giordana Bruna ještě dýmá, obnovte proces Galileův!‘ a ten druhý štěká, na před třikrát pomalu: haf – haf – haf, potom pětkrát rychle za sebou: hafhafhafhafhaf, a zas pomalu, a tak to jde neustále. Už to vydrželi přes tři neděle. Já jsem původně také chtěl dělat blázna, náboženského šílence, a kázat o neomylnosti papežové, ale nakonec jsem si opatřil rakovinu žaludku od jednoho holiče na Malé Straně za patnáct korun.“

„Já znám jednoho kominíka v Břevnově,“ poznamenal jiný pacient, „ten vám za deset korun udělá takovou horečku, že vyskočíte z okna:“

„To nic není,“ řekl druhý, „ve Vršovicích je jedna porodní bába, která vám za dvacet korun vymkne nohu tak pěkně, že jste mrzák nadosmrti:“

„Já mám vymknutou nohu za pětku,“ ozvalo se z řady postelí u okna, „za pětku a tři piva.“

„Mé ta moje nemoc stojí už přes dvě stovky,“ prohlásil jeho soused, vyschlá tyčka, „jmenujte mně jakýkoliv jed, kterého bych byl neužíval, nenajdete. Jsem živé skladiště jedů. Pil jsem sublimát, vdechoval rtuťové páry, chroupal arzén, kouřil opium, pil opiovou tinkturu, sypal si morfium na chleba, polykal strychnin, pil roztok fosforu v sirouhlíku i kyselinu pikrovou. Zničil jsem si játra, plíce, ledviny, žluč, mozek, srdce, střeva. Nikdo neví, co mám za nemoc:“

„Nejlepší je,“ vysvětloval někdo ode dveří, „vstříknout si petrolej pod kůži na ruce. Můj bratranec byl tak šťastný, že mu uřízli ruku pod loket, a dnes má s celou vojnou pokoj.“

„Tak vidíte,“ řekl Švejk, „to všechno každé musí zkusit pro císaře pána. I to pumpování žaludku, i ten klystýr. Když jsem sloužil před léty u mého regimentu, bejvalo to ještě horší. To takovýho maroda svázali do kozelce a hodili do díry, aby se vykurýroval. To nebyly žádný posteť s kavalci jako zde nebo plivátka. Holá pryčna a na tej leželi marodi. Jednou měl jeden vopravdovskej tyfus a druhej vedle něho černý neštovice. Voba byli svázání do kozelce a regimentsarct je kopal do břicha, že jsou prej simulanty. Pak když ty voba vojáci umřeli, přišlo to do parlamentu a bylo to v novinách.“

Ty noviny hned nám zakázali číst a dělali prohlídku v kufříkách, kdo má ty noviny. A jak už mám vždycky to neštěstí, u celého regimentu je u nikoho nenašli než u mě. Tak mne vedli k regimentsraportu a náš obrst, takovej vůl, dej mu pánbůh nebe, začal na mne řvát, abych stál rovně a řek, kdo to do těch novin napsal, nebo že mně roztrhne hubu od ucha k uchu a dá mě zavřít, až budu černej. Potom přišel regimentsarct, šerموval mně pěstí pod nosem a křičel: ‚Sie verfluchter Hund, Sie schäbiges Wesen, Sie unglückliches Mistvieh, ty kluku socialistická!‘ Dívám se všem upřímně do očí, ani nemrknu a mlčím, ruku na čepici a levou na faldě kalhot. Běhali kolem mne jako psi, štěkali na mne, a já pořád nic. Mlčím, vzdávám čest a levá ruka na faldě kalhot. Když tak řádili asi půl hodiny, rozběhl se obrst ke mně a zařval: ‚Jsi blbec, nebo nejsi blbec?‘ – ‚Poslušně hlásím, pane obrst, že jsem blbec.‘ – ‚Jednadvacet dní tuhého vězení pro blbost, dva pusty týdně, měsíc kasárníka, osumačtyřicet hodin špangle, hned zavřít, nedat mu žrát, svázat ho, ukázat mu, že erár blbce nepotřebuje. My už ti, holomku, noviny vytlučem z hlavy,‘ rozhodl se po dlouhým lítání pan obrst. – Zatímco jsem seděl, děly se v kasárnách divy. Náš obrst zakázal vůbec vojákům číst, třebas by to byly i Pražské úřední noviny, v kantýně nesměli balit do novin ani párky, ani syrečky. Vod tý doby vojáci začti číst a náš regiment byl nejvzdělanější. Četli jsme všechny noviny a u každý kumpačky skládali veršičky, písničky proti panu obrštovi. A když se něco u regimentu stalo, tak se vždycky našel mezi manšaftem nějakej dobrodinec, kerej to dal do novin pod názvem ‚Tejrání vojáků‘. A na tom neměli dost. Psali poslancům do Vídně, aby se jich ujmulí, a ti začali dávat interpelaci jednu za druhou, že je náš pan obrst zvíře a podobně. Někakej ministr poslal k nám komisi, aby to vyšetřila, a nějakaj Franta Henčlů z Hluboký dostal potom dva roky, poněvadž to byl ten, co se vobrátil do Vídně k poslancům kvůli tý facce, kerou dostal na cvičišti od pana obršta. Potom, když komise vodjela, dal si nás pan obrst všechny seřadit, celej regiment, a povídá, že voják je voják, že musí držet hubu a sloužit, jestli se mu něco nelíbí, tak že je to porušení subordinace. ‚Tak jste si, lumpové, mysleli, že vám ta komise pomůže,‘ povídá pan obrst, ‚drek vám pomohla. A teď bude každá kumpačka kolem mne defilírovat a opakovat hlasitě, co jsem řekl: – Tak jsme šli jedna kumpačka za druhou, rechtššaut, kde stál pan obrst, ruku na řemeni flinty, a řvali jsme na něho: ‚Tak jsme si, lumpové, mysleli, že nám ta komise pomůže, drek nám pomohla.‘ – Pan obrst se smál,

až se za břicho popadal, až defilírovala jedenáctá kumpačka. Jde, dupe, a když přijde k panu obrštovi, nic, ticho, ani hlásku. Pan obršt se začervenal jako kohout a vrátil jedenáctou kumpačku, aby to ještě jednou opakovala. Defilíruje a mlčí, jen řada za řadou se drže dívá panu obrštovi do očí. – „Ruht!“ povídá pan obršt a chodí po dvoře, seká si bičíkem přes holinky, plivá, pak najednou se zastaví a zařve „Abtreten!“, sedne si na svou herku a už je z brány venku. hekali jsme, co se stane s jedenáctou kumpačkou, a ono nic. hekáme jeden den, druhý den, celý týden, a ono pořád nic. Pan obršt se v kasárnách vůbec neobjevil, z čehož mělo mužstvo, šarže i důstojníci velkou radost. Potom jsme dostali nového obršta a o tom starém se povídalo, že je v nějakém sanatoriu, poněvadž napsal vlastnoruční dopis k císaři pánovi, že se jedenáctá kumpačka. vzbouřila.“

Přiblížila se doba odpolední vizity. Vojenský lékař Grünstein chodil od postele k posteli a za ním sanitní poddůstojník se zápisní knihou.

„Macuna?!“

„Zde!“

„Klystýr a aspirin! – Pokorný?!“

„Zde!“

„Vypláchnout žaludek a chinin! – Kovařík?!“

„Zde!“

„Klystýr a aspirin! – Koťátko?!“

„Zde!“

„Vypláchnout žaludek a chinin!“

A tak to šlo, jeden za druhým, bez milosti, mechanicky, řízně.

„Švejk?!“

„Zde!“

Dr. Grünstein podíval se na nový přírůstek.

„Co vám schází?“

„Poslušně hlásím, že mám revma!“

Dr. Grünstein po dobu své praxe přivykl být jemně ironickým, kterýž způsob působil mnohem vydatněji nežli křik.

„Aha, revma,“ řekl k Švejkovi, „to máte náramné těžkou nemoc. Je to opravdu náhoda, dostat revma v době, kdy je světová válka a člověk má jít na vojnu. Já myslím, že vás to musí strašně mrzet.“

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že mé to strašně mrzí.“

„Tak vida, ono ho to mrzí. To je od vás náramné hezké, že jste si s tím

revmatismem právě teď na nás vzpomněl. V době míru běhá takový chudák jako kůzlátko, ale jak vypukne vojna, hned má revma a hned mu kolena neslouží. Nebolí vás kolena?“

„Poslušně hlásím, že bolí.“

„A celé noci nemůžete spát, není-li pravda? Revma je velice nebezpečná, bolestná a těžká nemoc. My už tady máme s revmatiky dobré zkušenosti. Naprostá dieta a jiný náš způsob léčení se velice dobře osvědčil. Budete zde dříve zdravější než v Píšťanech a maširovat budete na pozice, jen se za vámi zapraší.“

Obraceje se k sanitnímu poddůstojníkovi řekl: „Pište: Švej, úplná dieta, dvakrát denně vypláchnout žaludek, jednou za den klystýr, a jak bude dál, uvidíme. Prozatím ho odveďte do ordináčního pokoje, vypláchněte mu žaludek a dejte mu, až se vzpamatuje, klystýr, ale pořádný, až bude volat všechny svaté, aby se to jeho revma leklo a vyběhlo.“

Obraceje se pak ku všem postelím, pronesl řeč plnou pěkných a rozumných sentencí:

„Nemyslete si, že máte před sebou nějakého vola, který si dá všechno nabulíkovat na nos. Mé vaše chování nijak nepřivede z rovnováhy. Já vím, že jste všichni simulanti, že chcete dezertýrovat z vojny. A podle toho s vámi jedná. Přežil jsem sta a sta takových vojáků, jako jste vy. Na těchto postelích ležely celé spousty lidí, kterým nic jiného nescházelo než vojenský duch. Zatímco jich kamarádi bojovali v poli, oni si mysleli, že se budou válet na posteli, dostávat nemocniční stravu a čekat, až se válka přežene. To se ale zmýlili setsakramentsky, a i vy všichni se také setsakramentsky zmýlíte. Ještě za dvacet let budete křičet ze spaní, když se vám bude zdát, jak jste u mne simulovali.“

„Poslušně hlásím, pane obrarct,“ ozvalo se tiše od postele u okna, „já už jsem zdravej, já už v noci pozoroval, že mne záducha přešla.“

„Jmenujete se?“

„Kovařík, poslušně hlásím, mám dostat klystýr.“

„Dobře, klystýr dostanete ještě na cestu,“ rozhodl dr. Grünstein, „abyste si nestěžoval, že jsme vás tady neléčili. Tak, a teď všichni marodi, které jsem četl, za poddůstojníkem, aby každý dostal, co mu patří.“

A každý také dostal poctivou porci, jakou měl předepsáno. A jestli někteří snažili se na vykonavatele lékařského rozkazu působit prosbami

nebo vyhrožováním, že se dají také k sanitě a může být, že jim oni také padnou jednou do rukou, Švejk se držel statečně.

„Nešetři mne,“ vybízěl tuho pochopa, který mu dával klystýr, „pamatuj na svou přísahu. I kdyby zde ležel tvůj otec nebo vlastní bratr, dej jim klystýr, aniž bys mrkl okem. Mysli si, že na takových klystýrech stojí Rakousko, a vítězství je naše.“

Druhého dne při vizitě otázal se dr. Grünstein Švejka, jak se mu líbí ve vojenské nemocnici.

Švejk odpověděl, že jest to podnik správný a vznešený. Za odměnu dostal totéž co včera, kromě aspirinu a tří prášků chininu, které mu nasypali do vody, aby je ihned vypil.

Ani Sokrates nepil svou číši bolehlavu s takovým klidem jako chinin Švejk, na kterém vyzkoušel dr. Grünstein všechny stupně trápení.

Když balili Švejka do mokrého prostěradla u přítomnosti lékaře, odpověděl Švejk na jeho otázku, jak se mu to teď líbí:

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že je to jako na plovárně nebo v mořských lázních.“

„Máte ještě revma?“

„Poslušně hlásím, pane obrarct, že se to nechce nijak léšit.“

Švejk byl podroben novému trápení.

V té době měla vdova po generálovi pýchoty baronka von Botzenheim velice mnoho starostí, aby vypátrala toho vojáka, o kterém uveřejnila nedávno Bohemie zprávu, jak dal se vozit, on, mrzák, na vozíku pro nemocné a křičel „Na Bělehrad!“, kterýž vlastenecký projev dal původ redakci Bohemie k vyzvání čtenářů, aby konali sbírky ve prospěch loajálního hrdiny mrzáka.

Konečně poptávkou na policejním ředitelství zjištěno bylo, že to byl Švejk, a dále bylo už lehké pátrat. Baronka von Botzenheim vzala s sebou svou společnici a komorníka s košem a jeli na Hradčany.

Chuděrka paní baronka ani nevěděla, co to znamená, když někdo leží ve vojenské nemocnici posádkové věznice. Její navštívenka otevřela jí dveře věznice a v kanceláři se k ní chovali náramně vlídné, a za pět minut už věděla, že „der brave Soldat Švejk“, po kterém se ptala, leží ve třetím baráku, postel číslo 17. Šel s ní sám dr. Grünstein, který byl z toho janek.

Švejk právě seděl na posteli po obvyklé denní kúře předepsané dr. Grünsteinem, obklopen skupinou vychrtlých a vyhladovělých simulantů,

kteří se doposud nevzdali a houževnatě zápasili s dr. Grünsteinem na půdě úplné diety.

Kdo by je byl poslouchal, měl by dojem, že se octl ve společnosti kulinářů, ve vyšší kuchařské škole nebo na labužnických kursech.

„I ty sprosté lojové škvarky se dají jíst,“ vyprávěl právě jeden, který zde ležel se ‚zastaralým katarem žaludku‘, ‚jestli jsou teplé. Když se lůž škvaří, vymačkají se dosucha, posolí, opepří, a já vám říkám, že se husí škvarky jim nevyrovnají.“

„Nechte husí škvarky být,“ řekl muž se ‚žaludeční rakovinou‘, „nad husí škvarky není. Kam se proti nim hrabou z vepřového sádla. To se rozumí, že musí být dozлата vyškvařeny, jako to dělají židi. Vezmou tučnou husu a stáhnou sádlo s kůží a škvařejí to.“

„Víte, že jste na omylu, pokud se týká vepřových škvarků?“ poznamenal Švejkův soused, „rozumí se samo sebou, že mluvím o škvarkách z domácího sádla, tak jak jim říkají domácí škvarky. Ne hnědé barvy a také ne žluté. Musí to být něco mezi těma dvěma odstíny. Takový škvarek nesmí být ani příliš měkký, ani příliš tvrdý. On nesmí chroupat, to je přepálen. Musí se rozplynout na jazyku a nesmíte mít přitom dojem, že vám teče sádlo po bradě.“

„Kdo z vás jed škvarky z koňského sádla?“ ozval se čísi hlas, na který však nikdo nedal odpovědi, poněvadž sem vběhl sanitní poddůstojník: „Všichni do postele, jde sem nějaká arcikněžna, ať nikdo neukazuje špinavé nohy z deky!“

Ani arcikněžna nemohla tak vážně vejít, jako to udělala baronka von Botzenheim. Za ní valil se celý průvod, ve kterém nescházel ani účetní šikovatel při nemocnici, který v tom všem viděl tajemnou ruku revize, která ho od tučného žlabu v týlu hodí napospas šrapnelům někam pod drátěné překážky pozic.

Byl bledý, ale ještě bledší byl dr. Grünstein. Jemu tancovala před očima malá vizitka staré baronky s titulem ‚vdova po generálu‘ a všechno to, co mohlo být spojeno s tím titulem, jako konexe, protekce, stížnosti, přeložení na frontu a jiné hrozné věci.

„Zde máme Švejka,“ řekl, zachováváje umělý klid, veda baronku von Botzenheim ku Švejkově posteli; „chová se velice trpělivě.“

Baronka von Botzenheim posadila se na přistavenou židli k Švejkově posteli a řekla:

„Češky fójak, toprá fójak, kriplfójak pýt tapferfójak, moc rát měl češky Rakušan.“

Přítom hladila Švejka po neholené tváři a pokračovala: „Já čist všekno f nófny, já vám pšinesť pápat, kousat, kuřit, cúcat, češky fójak, toprá fójak. Johann, kommen Sie her!“

Komorník, připomínající svými ježatými licousy Babinského, přitáhl objemný koš k posteli, zatímco společnice staré baronky, vysoká dáma s uplakanou tváří, sedla si na Švejkovu postel a urovnávala mu slaměný polštář pod záda s fixní myšlenkou, že se to patří dělat nemocným hrdinům.

Baronka zatím vyťahovala dárky z koše. Tucet pečených kuřat, zabalených do růžového hedvábného papíru a ovázaných černožlutou hedvábnou stužkou, dvě láhve nějakého válečného likéru s etiketou „Gott strafe England!“ Na druhé straně byl na etiketě František Josef s Vilémem, jak se drží za ruce, jako by si chtěli hrát hru „Králíček v své jamce seděl sám, ubožátko, co je ti, že nemůžeš skákati“.

Potom vytáhla z koše tři láhve vína pro rekonvalescenty a dvě krabice cigaret. Vše elegantně rozložila na prázdnou postel vedle Švejka, kam přibyla ještě pěkně vázaná kniha Příběhy ze života našeho mocnáře, kterou napsal nynější zasloužilý šéfredaktor naší úřední Československé republiky, který se ve starém Frantíkovi viděl. Potom se octly na posteli balíčky čokolády s tímž nápisem „Gott strafe England!“ a opět s podobiznami rakouského i německého císaře. Na čokoládě už si nedrželi ruce a každý se udělal pro sebe a ukazovali na sebe záda. Pěkný byl dvouřadový kartáček na zuby s nápisem „Viribus unitis“, aby každý, kdo si čistí zuby, vzpomínal na Rakousko. Elegantním a velice vhodným dárečkem do fronty a do zákopů byla souprava na čištění nehtů. Na krabici byl obrázek, jak praská šrapnel a nějaký člověk v šišáku se žene s bodákem kupředu. Pod tím: „Für Gott, Kaiser und Vaterland!“ Bez obrázku byl balík sušenek, zato byl tam verš:

Osterreich, du edles Haus,
steck deine Fahne aus,
lalß sie im Winde weh`n,
Österreich muß ewig stehn!

s českým překladem umístěným na druhé straně:
Rakousko, vznešený dům,
vystrč prapor svůj,
nech ho ve větrech vlát,

Rakousko věčně musí stát!

Posledním dárkem byl bílý hyacint v kořenáči.

Když to všechno leželo vybaleno na posteli, baronka von Botzenheim nemohla se pohnutím udržet slz. Několika vyhladovělým simulantům tekly sliny z úst. Společnice barončina podpírala sedícího Švejka a také slzela. Bylo ticho jako v kostele, které přerušil náhle Švejk, seprav ruce:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno Tvé, přijď království Tvé...pardon, milostpaní, tak to není, já jsem chtěl říct: Pane Bože, otče nebeský, požehnej nám těchto darů, které z Tvé štědrosti požívati budeme. Amen!“

Po těchto slovech vzal z postele kuře a pustil se do něho, sledován vyděšeným zrakem dr. Grünsteina.

„Ach, jak mu chutná, vojáčkovi,“ s nadšením šeptala dr. Grünsteinovi stará baronka, „on je jistě už zdravý a může jít do pole. Jsem opravdu velice ráda, jak mu to přišlo vhod:“

Potom chodila od postele k posteli a rozdávala cigarety a čokoládové pralinky a vrátila se ze své obchůzky opět k Švejkovi, pohládila mu vlasy se slovy „Behüt' euch Gott“ a vyšla s celým průvodem ze dveří.

Nežli se dr. Grünstein vrátil ze zdola, kam šel doprovodit baronku, Švejk rozdal kuřata, která byla zhlcena pacienty s takovou rychlostí, že místo kuřat našel dr. Grünstein jen hromadu kostí, ohlodaných tak čistě, jako by byla kuřata padla zaživa do hnízda supů a na jejich ohlodané kosti pražilo několik měsíců slunce.

Zmizel i válečný likér, i tři láhve vína. Ztratily se v žaludcích pacientů i balíčky čokolády, i balík sušenek. Někdo dokonce vypil i lahvičku politury na nehty, nalézající se v soupravě, a nakouzl pastu na zuby, přiloženou ke kartáčku.

Když se dr. Grünstein vrátil, postavil se opět do bojovné pózy a měl dlouhou řeč. Kámen mu spadl ze srdce, že již návštěva odešla. Hromada ohlodaných kostí utvrdila ho v myšlence, že jsou všichni nenapravitelní.

„Vojáci,“ spustil, „jestli byste měli trochu rozumu, tak byste nechali to všechno ležet a řekli byste si, že jestli to sežerem, že nám pan obrarct nebude věřit, že jsme těžcí marodi. Vy jste tím sami dali sobě svědectví, že si nevážíte mé dobroty. Pumpuji vám žaludek, dávám vám klystýry, snažím se udržet vás při úplné dietě, a vy si mně přecpete žaludek. Chcete dostat žaludeční katar? To se mýlíte, dříve nežli se váš žaludek pokusí to strávit,

vyčistím vám ho tak důkladně, že budete na to vzpomínat do nejdější smrti a ještě svým dětem vypravovat, jak jste jednou sežrali kuřata a napráskali se různé jiné dobroty, ale jak to u vás nevydrželo ani čtvrt hodiny v žaludku, poněvadž vám vypumpovali ještě zatepla žaludek. A tak jeden po druhém za mnou, abyste nezapomněli, že nejsem žádný vůl jako vy, ale přece jen o trochu chytřejší než vy všichni dohromady. Kromě toho vám oznamuji, že zítra sem na vás pošlu komisi, poněvadž se už válíte tady moc dlouho a nic z vás nikomu neschází, když si umíte za těch pár minut zasvinít žaludek tak pěkně, jak jste to právě nyní dokázali. Tak pochodem pochod!“

Když došla řada na Švejka, podíval se dr. Grünstein na něho a jakási reminiscence na dnešní záhadnou návštěvu přinutila ho, že se otázal: „Vy znáte paní baronku?“

„Je to moje nevlastní matka,“ odpověděl klidně Švejk, „v outlém věku mne pohodila a teď mne zas našla . . .“

A dr. Grünstein řekl stručně: „Potom dejte Švejkovi ještě klystýr.“

Večer na kavalcích bylo smutno. Před několika hodinami měli všichni v žaludcích různé dobré a chutné věci, a nyní tam mají slabý čaj a skývu chleba. Číslo 21 se ozvalo od okna: „Věříte, kamarádi, že raději mám smažené kuře než pečené?“

Kdosi zabručel: „Dejte mu deku,“ ale byli všichni tak zesláblí po té nezdařené hostině, že se nikdo nehýbal.

Dr. Grünstein držel slovo. Dopoledne přišlo několik vojenských lékařů z proslulé komise.

Šli vážně řadami postelí a nic jiného nebylo slyšet než „Ukažte jazyk!“

Švejk vyplázl jazyk tak daleko, že jeho obličej udělal pitvornou grimasu a oči se mu zahmouřily:

„Poslušně hlásím, pane štábarct, že už delší jazyk nemám.“

Nastala zajímavá rozprava mezi Švejkem a komisí. Švejk tvrdil, že učinil tu poznámku, obávaje se, aby si nemyslili, že před nimi skrývá svůj jazyk.

Členové komise naproti tomu se rozcházeli znamenitě ve svých úsudcích o Švejkovi.

Polovina z nich tvrdila, že je Švejk „ein blöder Kerl“, kdežto druhá, že je lotr, který si chce z vojny dělat legraci.

„To by v tom musel bejt hrom,“ zařval na Švejka předseda komise, „abychom na vás nevyzráli:“

Švejek díval se na celou komisi s božským klidem nevinného dítěte.

Vrchní štábní lékař přistoupil těsně k Švejkovi: „To bych rád viděl, vy mořské prase, co si asi teď myslíte:“

„Poslušně hlásím, že já vůbec nemyslím:“

„Himldonrvetr,“ hulákal jeden z členů komise, břinkaje šavlí, „tak von vůbec nemyslí. Pročpak, vy jeden siamskej slone, nemyslíte?“

„Poslušně hlásím, že já proto nemyslím, poněvadž je to na vojně vojákům zakázáno. Když jsem byl před léty u 91. regimentu, tak nám náš pan hejtman vždycky říkal: ‚Voják nesmí sám myslet. Za něho myslí jeho představení. Jakmile voják začne myslet, už to není voják, ale nějaký prachvšivej civilista. Myšlení nevede... ‘ „

„Držte hubu,“ přerušil Švejka zuřivě předseda komise, „o vás už máme zprávy. Der Kerl meint: man wird glauben, er sei ein wirklicher Idiot...“

Žádný idiot nejste, Švejk, chytřej jste, mazanej jste, lump jste, uličník, vřivák, rozumíte...“

„Poslušně hlásím, že rozumím:“

„Už jsem vám říkal, abyste držel hubu, slyšel jste?“

„Poslušně hlásím, že jsem slyšel, abych držel hubu.“

„Himlhergot, tak tu hubu držte, když jsem vám poručil, tak víte dobře, že nesmíte kušnit!“

„Poslušně hlásím, že vím, že nesmím kušnit.“

Vojenští páni podívali se na sebe a zavolali šikovatele.

„Tohoto muže,“ řekl vrchní štábní lékař z komise, ukazuje na Švejka, „odvedete dolů do kanceláře a počkáte na naši relaci a raport. Na garnizónu už mu to kušnění vyženou z hlavy. Chlap je zdravěj jako ryba, simuluje a ještě kušní a dělá si legraci ze svých představených. Myslí si, že jsou zde jen kvůli jeho zábavě, že je celá vojna legrace, špásovní věc. Oni vám to, Švejku, na garnizóně ukážou, že vojna není žádná sranda.“

Švejek odcházel s šikovatelem do kanceláře a po cestě přes nádvoří bručel si:

Vždycky jsem si myslel,

že je vojna špás,

že tam budu tejden nebo dvě neděle,

přijdu domů zas...

A zatímco na Švejka řval v kanceláři důstojník mající službu, že takoví chlapi, jako je Švejek, se mají střílet, komise nahoře v nemocničních pokojích

pobýjela simulanty. Ze sedmdesáti pacientů zachránili se jen dva. Jeden, který měl uraženou nohu granátem, a druhý s opravdovým kostižerem.

Jediné ti neslyšeli slůvko „tauglich“, ostatní všichni, nevyjímaje ani tři umírajících souchotinářů, byli uznáni schopnými služby v poli, přičemž vrchní štábní lékař neodepřel si té příležitosti, aby si nezařečnil.

Jeho řeč byla propletena nejrozmanitějšími nadávkami a byla obsahově stručná. Všichni jsou dobytek a hnůj, a jediné budou-li bojovat statečně za císaře pána, mohou se vrátit do lidské společnosti a po válce jim bude odpuštěno, že se chtěli dostat z vojny a simulovali. On sám ale v to nevěří a myslí, že všechny čeká provaz.

Nějaký mladičkový vojenský lékař, duše čistá doposud a nezkažená, požádal vrchního štábního, aby směl též promluvit. Jeho řeč lišila se od řeči jeho představeného optimismem a naivitou. Mluvil německy.

Mluvil dlouho o tom, že každý z těch, kteří opouští nemocnici, aby odešli ke svým plukům do pole, musí být vítězem i rytířem. On že jest přesvědčen, že budou zruční ve zbrani, na bojišti i čestní ve všech záležitostech válečných i soukromých. Že budou nepřemožitelnými válečníky, pamětlivými na slávu Radeckého i prince Eugena Savojského. Že zúrodní svou krví široká pole slávy mocnářství a vítězné dokonají úlohu, kterou jim předurčila historie. Ve smělé odvaze, pohrdající svými životy poříti se kupředu pod rozstřílenými prapory svých regimentů k nové slávě, k novým vítězstvím.

Potom na chodbě řekl k tomu naivnímu muži vrchní štábní lékař: „Pane kolego, mohu vás ubezpečit, že je to všechno marné. Z těch lumpů by ani Radecký, ani ten váš princ Eugen Savojský nevychovali vojáky. Mluvit k nim andělsky nebo ďábelsky, to je všechno jedno. Je to banda:“

Švejk na garnizóně

Posledním útočištěm lidí, kteří nechtěli jít do války, byl garnizón. Znal jsem jednoho suplenta, který nechtěl střílet jako matematik u artilérie a kvůli tomu ukradl hodinky jednomu nadporučíkovi, aby se dostal na garnizón. Učinil tak s plnou rozvahou. Válka mu neimponovala a neokouzlovala ho. Střílet do nepřítele a zabíjet na druhé straně šrapnelly a granáty stejně takové nešťastné suplenty, matematiky, považoval za blbost.

„Nechci být nenáviděn pro své násilnictví,“ řekl si a ukradl s klidem hodinky. Zkoumali zprvu jeho duševní stav, a když prohlásil, že se chtěl obohatit, dopravili ho na garnizón. Bylo takových lidí víc, kteří seděli na garnizóně pro krádež nebo podvody. Idealisté i neidealisté. Lidé, kteří považovali vojnu za zdroj příjmů, různí ti účetní poddůstojníci v týlu i na frontě, kteří páchali všemožné podvody s menáží, s žoldem, a potom drobní zlodějové, tisíckrát poctivější než ti chlapi, kteří je sem poslali. Dále na garnizóně seděli vojáci pro různé jiné delikty, čisté vojenského rázu, porušení disciplíny, pokus vzpoury, dezerce. Potom zvláštním typem byli političtí, z kterých osmdesát procent bylo úplně nevinných a z kterých opět devětadevadesát procent bylo odsuzováno.

Aparát auditorů byl velkolepý. Takový soudní aparát má každý stát před všeobecným politickým, hospodářským i mravním úpadkem. Zář bývalé moci a slávy zachovává soudy s policií, četnictvem a prodajnou chátrou donášečů.

V každé vojenské části mělo Rakousko své špicly, udávající své druhy, kteří s nimi spali na kavalcích a na pochodu dělili se s nimi o chleba.

Státní policie dodávala také na garnizón materiál – pánové Klíma, Slavíček & comp. Vojenská cenzura dopravovala sem autory korespondence mezi frontou a těmi, které doma zanechali v zoufalství. Sem vodili četníci i staré výměnkáře, kteří posílali psaní na frontu, a vojenský soud házel jim na krk za jich slova útěchy a líčení bídy domácí po dvanácti letech.

Z hradčanského garnizónu vedla také cesta přes Břevnov na motolské cvičiště. Napřed šel v průvodu bodáků člověk s řetízky na rukách a za ním vůz s rakví. A na motolském cvičišti úsečný povel: „An! Feuer!“ A po všech regimentech a bataliónech četli plukovní rozkaz, že zas jednoho zastřelili

pro vzpouru, když narukoval a pan hejtman sekl šavlí jeho ženu, která se nemohla od muže rozloučit.

A v garnizóně trojice: štábní profous Slavík, hejtman Linhart a šikovatel Řepa, přezvaný též „kat“, vykonávali již svou úlohu. Kolik jich umlátili v samovazbě! Může být, že dnes hejtman Linhart i za republiky je dále hejtmanem. Přál bych si, aby mu byla započtena služební léta na garnizóně. Slavíček a Klíma od státní policie je započteny mají. Řepa se vrátil do civilu a vykonává dál své zaměstnání zednického mistra. Může být, že je členem vlasteneckých spolků v republice.

Štábní profous Slavík stal se zlodějem za republiky a je dnes zavřen. Nezakotvil se chudák v republice jako jiní vojenští páni.

Je úplně přirozené, že štábní profous Slavík, když přejímal Švejka, vrhl na něho pohled plný němé výčitky:

„I ty máš porouchanou pověst, že jsi se dostal až sem mezi nás? My ti, chlapečku, pobyt zde osladíme, jako všem, kteří upadli v naše ruce, a ty naše ruce nejsou nějaké dámské ručky.“

Aby pak dodal váhy svému pohledu, přiložil svou svalnatou, tlustou pěst Švejkovi pod nos a řekl:

„Čichni si, lumpe!“

Švejk si čichl a poznamenal:

„S tou bych nechtěl dostat do nosu, to voní hřbitovem.“

Klidná, rozvážná řeč zalíbila se štábnímu profousovi.

„He,“ řekl, štouchaje Švejka pěstí do břicha, „stůj rovné, co máš v kapsách? Jestli máš cigareto, tak si ho můžeš nechat, a peníze dáš sem, aby ti je neukradli. Víc nemáš? Doopravdy nemáš? Nelži, lež se trestá.“

„Kam ho dáme?“ otázal se šikovatel Řepa.

„Dáme ho do šestnáctky,“ rozhodl se štábní profous, „mezi ty v podvlíkačkách, cožpak nevidíte, že je na spise napsáno panem hejtmanem Linhartem ‚Streng behüten, beobachten!‘? – Jojo,“ prohlásil slavnostně k Švejkovi, „s neřádama se jedná neřádsky. Jestli se někdo vzpouzí, tak si ho odtáhneme do ajnclíku a tam mu přelámeme všechny žebra a necháme ho tam ležet, dokud nechcípne. Na to máme právo. Jako jsme to udělali s tím řezníkem, víte, Řepo?“

„Inu, dal nám práce, pane štábní profous,“ odpověděl snivě šikovatel Řepa, „to bylo tělo! Šlapal jsem po něm přes pět minut, než mu začly prskat žebra a lejt se krev z huby. A ještě deset dní byl živ. Hotovej nezmar.“

„Tak vidíš, lumpe, jak to u nás chodí, když se někdo vzpouzí,“ končil svůj pedagogický výklad štábní profous Slavík, „nebo když chce utéct. To je vlastně sebevražda, která se u nás taky tak trestá. Nebo nedej pánbůh, aby tě, hajzlíku, napadlo, až přijde inspekce, si na něco stěžovat. Když inspekce přijde a optá se: ‚Máte nějakou stížnost?‘, tak musíš, smrade, stát hapták, zasalutovat a odpovědět: ‚Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen.‘ – Jak to řekneš, hnuse, opakuj to!“

„Poslušně hlásím, že nemám, že jsem úplně spokojen,“ opakoval Švejek s takovým milým výrazem, že se štábní profous zmyšlil a považoval to za upřímnou snahu a poctivost.

„Tak se vysleč do podvlíkaček a půjdeš do šestnáctky,“ řekl vlídně, nepřidávaje ani lumpa, hnusa nebo smrada, jak měl ve zvyku.

V šestnáctce setkal se Švejek s devatenácti muži bez kalhot. To byli všichni, kteří měli na spisech napsanou poznámku „Streng behüten, beobachten!“ a o které nyní pečovali velice starostlivě, aby jim neutekli.

Kdyby ty podvlíkačky byly čisté a nebyly v oknech mříže, na první pohled dělalo by to dojem, že jste v šatně nějakých lázní.

Švejka přijal od šikovatele Řepy cimrkomandant, zarostlý chlap v rozhalené košili. Zapsal si jeho jméno na kousek papíru visícího na zdi a řekl k němu:

„Zejtra máme u nás divadlo. Povedou nás do kaple na kázání. My všichni v podvlíkačkách stojíme zrovna pod kazatelnou. To ti bude legrace!“

Jako ve všech věznicích a trestnicích, tak i na garnizóně těšila se domácí kaple velké oblibě. Nejednalo se o to, že by nucená návštěva vězeňské kaple sblížila návštěvníky s bohem, že by se vězňové více dověděli o mravnosti. O takové hlouposti nemůže být ani řeči.

Služby boží a kázání byly pěkným vytržením z nudy garnizónu. Nejednalo se o to, že jsou blíže bohu, ale že po cestě je naděje najít na chodbách a cestou přes dvůr kousek odhozené cigarety nebo doutníku. Boha úplně zastrčil do ústraní malý špaček válející se beznadějně v plivátku nebo někde na zemi v prachu. Ten malinký páchnoucí předmět zvířel nad bohem i nad spasením duše.

Potom ještě to kázání, ta zábava a legrace. Polní kurát Otto Katz byl přece jen roztomilý člověk. Jeho kázání byla neobyčejně poutavá, legrační, osvěžující tu nudu garnizónu. Uměl tak krásně žvanit o neskonale milosti boží, sílit zpustlé vězně a muže zneuctěné. Uměl tak krásně vynadat z

kazatelny i od oltáře. Uměl tak báječně rvát u oltáře své „Ite, missa est“, celé bohoslužby provést originelním způsobem a přeházet celý pořádek mše svaté, vymyslet si, když už byl hodně opilý, úplně nové modlitby a novou mši svatou, svůj ritus, něco, co zde ještě nebylo.

A potom ta švanda, když někdy sklouzl a upadl s kalichem, s velebnou svátostí nebo s mešní knihou, a hlasitě obviňuje ministranta z trestanecké roty, že mu úmyslně podrazil nohu, a hned mu před samou velebnou svátostí napaňuje ajnčlčka a špangle.

A postižený má radost, neboť to patří k celé té švandě v trestanecké kapli. On hraje velkou úlohu v kuse a důstojně se jí zhostil.

Polní kurát Otto Katz, nejdokonalejší vojenský kněz, byl žid. To ostatně není nic divného. Arcibiskup Kohn byl také žid a ještě k tomu Macharův kamarád. Polní kurát Otto Katz měl ještě pestřejší minulost než slavný arcibiskup Kohn.

Studoval obchodní akademii a sloužil jako jednorozční dobrovolník. A vyznal se tak dobře v směnečném právu a ve směnkách, že přivedl za ten rok obchodní firmu Katz a spol. k bankrotu tak slavnému a podařenému, že starý pán Katz odjel do Severní Ameriky, zkombinovav nějaké vyrovnání se svými věřiteli bez vědomí posledních i svého společníka, který odjel do Argentiny.

Když tedy mladý Otto Katz podělil firmou Katz a spol. nezištně Ameriku Severní i Jižní, octl se v situaci člověka, který nemá vůbec co dědit, neví, kam hlavu složit, a musí se dát na vojně aktivovat.

Předtím však vymyslel si jednorozční dobrovolník Otto Katz náramně slavnou věc. Dal se pokřtít. Obrátil se ke Kristu, aby mu pomohl udělat kariéru. Obrátil se k němu s naprostou důvěrou, že je to obchodní věc mezi ním a synem božím.

Křtili ho slavnostně v Emauzích. Sám páter Albán ho namáčel do křtitelnice. Byla to nádherná podívaná, byl u toho jeden nábožný major od pluku, kde Otto Katz sloužil, jedna stará panna z ústavu šlechtičen na Hradčanech a nějaký otlepený zástupce konzistoře, který mu dělal kmotra.

Důstojnická zkouška dopadla dobře a nový křestan Otto Katz zůstal na vojně. Zprvu se mu zdálo, že to půjde dobře, chtěl se dokonce dát na studování štábních kursů.

Ale jednoho dne se opil a šel do kláštera, zanechal šavle a chopil se kutny. Byl u arcibiskupa na Hradčanech a dostal se do semináře. Opil se

namol před svým vysvěcením v jednom velmi pořádném domě s dámskou obsluhou v uličce za Vejvodovic a přímo z víru rozkoše a zábavy šel se dát vysvětit. Po vysvěcení šel k svému pluku o protekci, a když byl jmenován polním kurátem, koupil si koně a projížděl se po Praze a zúčastňoval se vesele všech pitek s důstojníky svého pluku.

Na chodbě domu, kde měl byt, velice často ozývaly se kletby neuspokojených věřitelů. Vodil si také do bytu holky z ulice nebo posílal si pro ně svého vojenského sluhu. Velmi rád hrával ferbla a byly jisté domněnky a předpoklady, že hraje falešně, ale nikdo mu nedokázal, že má schované eso v širokém rukávě své vojenské kleriky. V důstojnických kruzích zvali ho svatým otcem.

Na kázání se nikdy nepřipravoval, v čemž se lišil od svého předchůdce, který také navštěvoval garnizón. To byl člověk stížený utkvělou představou, že se mužstvo zavřené na garnizóně dá z kazatelny polepšit. Ten ctihodný kurát kroutil nábožně očima a vykládal zavřeným, že je nutna reforma nevěstek, reforma péče o neprovdanou matku, vypravoval o výchově nemanželských dětí. Jeho kázání byla abstraktního rázu a neměla nijaké spojitosti s přítomnou situací, nudila.

Naproti tomu polní kurát Otto Katz měl kázání, na která se všichni těšili.

Byl to slavnostní okamžik, když pokoj šestnáctku vedli v podvlékačkách do kaple, poněvadž oblékat je bylo spojeno s rizikem, že se někdo z nich ztratí. Postavili těch dvacet bílých podvlékaček a andělů pod kazatelnou. Někteří z nich, na které se štěstěna usmála, bagovali špačky, které našli po cestě, poněvadž neměli – jak přirozeno – kapsy a nebylo to kam schovat.

Kolem nich stáli ostatní vězňové garnizónu a libovali si pohledem na dvacet podvlékaček pod kazatelnou, na kterou vylezl polní kurát, brínkaje ostruhami.

„Habacht!“ vykřikl, „k modlitbě, všichni za mnou, co já budu říkat! A ty vzadu, ty lumpe, nesmrkej do ruky, jsi v chrámu Páně, a to té dám zavřít. Jestlípak jste, vy syčáci, ještě nezapomněli otčenáš? Tak to zkusíme – – – Nu, já věděl, že to nepůjde. Kdepak otčenáš, takhle dvě porce masa a fazulový salát, napráskat se, lehnout si na břicho na kavalec, dloubat se v nose a nemyslet na pánaboha, nemám pravdu?“

Podíval se z kazatelny dolů na dvacet bílých andělů v podvlékačkách, kteří se náramně dobře, stejně jako všichni, bavili. Vzadu hráli maso!

„Je to moc dobrý,“ zašeptal Švejk svému sousedovi, na kterém lpělo podezření, že–za tři koruny usekl svému kamarádovi sekyrou všechny prsty na ruce, aby se ten dostal z vojny.

„Vono to ještě přijde,“ byla odpověď, „dnes je zas pořádně nalítej, to zas bude povídat o trnitéj cestě hříchu.“

Polní kurát byl opravdu dnes ve výtečné náladě. Sám ani nevěděl, proč to dělá, ale nakloňoval se neustále z kazatelny a byl by málem ztratil rovnováhu a přepadl.

„Zpívejte něco, hoši,“ křičel dolů, „nebo chcete, abych vás naučil nové písničky? Tak zpívejte za mnou:

Ze všech znejmilejší
svou milou já mám,
nechodím tam za ní sám,
chodí za ni jiných více,
milenců má na tisíce,
a ta moje znejmilejší
je Panenka Maria – – –

Vy se tomu, holomci, nikdy nenaučíte,“ pokračoval polní kurát, „já jsem pro to, všechny vás postřílet; rozumíte mně dobře?! Já to tvrdím z tohoto božího místa, ničemové, neboť bůh je něco, co se vás nebojí a co s vámi zatočí, až budete z toho pitomí, neboť vy váháte obrátit se ke Kristu a raději jdete po trnitě cestě hříchu.“

„Už je to tady, je správně nalítej,“ šeptal radostně souseď Švejkovi.

„Trnitá cesta hříchu je, vy kluci pitomí, cesta boje s neřestmi. Vy jste marnotratní synové, kteří se raději válíte v ajnclíku, než byste se vrátili k otci. Jen dále a výše upřete svůj zrak do výsosti nebes, i zvítězíte a uhostí se pokoj ve vaší duši, vy uličníci. Já bych si vyprosil, aby si tam vzadu někdo odfrkával. Není kůň a není v maštali, je v chrámu Páně. Na to vás upozorňuji, miláčkové moji. Tak kdepak jsem to přestal. Ja, über den Seelenfrieden, sehr gut. Pamatujte si, vy dobytku jeden, že jste lidi a že se musíte dívat i skrze temný mrak v daleký prostor a vědět, že zde trvá všechno jen do času, však bůh že je navěky. Sehr gut, nicht wahr, meine Herren? Já bych se měl dnem a nocí za vás modlit, aby milosrdný bůh, vy kluci pitomí, vlil svou duši ve vaše studená srdce a svou svatou milostí smyl

hříchy vaše, abyste byli jeho navěky a aby vás, vy darebáci, vždycky miloval. To se ale mýlíte. Já vás do toho ráje uvádět nebudu –“ Polní kurát škytl. „A nebudu,“ opakoval umíněně, „nic pro vás neudělám, ani mne nenapadne, poněvadž jste nenapravitelní ničemové. Po cestách vašich vás nepovede dobrota Páně, dech lásky boží vás neprovane, poněvadž milému pánubohu ani nenapadne zabývat se s takovými lotry. Slyšíte to, vy tady dole v těch podvlékačkách?“

Dvacet podvlékaček podívalo se nahoru a řeklo jako jedním hlasem:

„Poslušně hlásíme, že slyšíme.“

„Nestačí jenom slyšet,“ pokračoval ve svém kázání polní kurát, „temný mrak života, v němž žal vám boží úsměv nevezme, vy pitomci, neboť dobrota boží má také své meze, a ty mezku vzadu, se nekuckej, nebo tě dám zavřít, až budeš černej. A vy tam dole, nemyslete si, že jste v putyce. Bůh je nejvyšší milosrdný, ale jen pro pořádné lidi, a ne pro nějaký vyvrhly lidské společnosti, která se nespravuje jeho zákony ani dienstreglamá. To jsem vám chtěl říct. Modlit se neumíte a myslíte si, že chodit do kaple patří k nějaké legraci, že je zde nějaké divadlo nebo kinoteátr. A to vám vyženu z hlavy, abyste si nemyslili, že jsem zde kvůli tomu, abych vás bavil a dal vám nějakou radost do života. Rozsádím vás po ajnclíkách, to vám udělám, lumpové. Ztrácím s vámi čas a vidím, že je to všechno dočista marné. Že kdyby zde byl sám polní maršálek nebo arcibiskup, že se nenapravíte, neobráte k bohu. A přece si jednou na mne vzpomenete, že jsem to s vámi myslel dobře:“

Mezi dvaceti podvlékačkami ozval se vzlykot. To se dal Švejk do pláče.

Polní kurát podíval se dolů. Tam stál Švejk a utíral si pěstí oči. Kolem bylo vidět radostný souhlas.

Polní kurát pokračoval, ukazuje na Švejka:

„Z toho člověka nechť si každý vezme příklad. Co dělá? Pláče. Neplač, povídám ti, neplač. Ty se chceš polepšit? To se ti, chlapečku, tak lehce nepodaří. Teď pláčeš, a až se odtud vrátíš do cimry, zas budeš stejně takový lump jako předtím. To musíš ještě moc přemýšlet o neskonale milosti a milosrdenství božím, moc se starat, aby tvoje hřešící duše mohla nalézt ve světě tu pravou cestu, po které má kráčet. Dnes vidíme, že se nám zde rozbrečel jeden muž, který se chce obrátit, a co děláte vy ostatní? Docela nic. Tamhleten něco žvýká, jako kdyby jeho rodiče byli přežvýkavci, a tamhle zas si hledají v chrámu Páně vši v košili. Copak se nemůžete škrábat

doma a musíte si to právě nechat na služby boží? Pane štábsprofous, vy si taky ničeho nevšímáte. Vždyť jste všichni vojáci, a ne nějací pitomí civilisti. Máte se přece chovat, jak se sluší na vojáky, třeba jste byli v kostele. Puste se, krucifix, do hledání boha a vši si hledejte doma. Tím jsem končil, vy uličníci, a žádám od vás, abyste při mši chovali se slušné, aby se nestalo jako posledně, že si vzadu vyměňovali erární prádlo za chleba a žrali ho při pozdvihování:“

Polní kurát sestoupil z kazatelny a odešel do sakristie, kam se za ním odebral štábní profous. Za chvíli štábní profous vyšel, obrátil se přímo k Švejkovi, vytáhl ho ze skupiny dvaceti podvlékaček a odvedl do sakristie.

Polní kurát seděl velice pohodlně na ~ stole a kroutil si cigaretu.

Když Švejk vstoupil, řekl polní kurát:

„Tak vás tady mám. Já už jsem si všechno rozmyslil a myslím, že jsem vás prohlídl jaksepatří, rozumíš, chlape? To je první případ, aby se mně tady v kostele někdo rozbrečel.“

Seskočil se stolu a cukaje Švejkovi za rameno křičel pod velkým, zasmušilým obrazem Františka Sáleského:

„Příznej se, lumpe, žes brečel jen tak kvůli legraci?!“

A František Sáleský díval se tázavě z obrazu na Švejka. Z druhé strany, z jiného obrazu, díval se na Švejka vyjeveně nějaký mučedník, který měl právě v zadnici zuby od pily, jíž ho nějaký neznámý římský žoldněři pilovali. Na tváři mučedníka přitom nebylo znát žádného utrpení a též žádné radosti a mučednické záře. Tvářil se jen vyjeveně, jako by chtěl říct: Jakpak jsem vlastně k tomuhle přišel, copak to, pánové, se mnou děláte?

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,“ řekl rozvážně Švejk, sázeje všechno na jednu kartu, „že se zpovídám bohu všemohoucímu i vám, důstojný otče, který jste na místě božím, že jsem brečel opravdu jen kvůli legraci. Já jsem viděl, že k vašemu kázání schází jeden polepšenej hříšník, kterého jste marné hledal ve vašem kázání. Tak jsem vám chtěl vopravdu udělat radost, abyste si nemyslel, že se nenajdou ještě spravedliví lidi, a sobě chtěl jsem udělat legraci, aby se mně volehčilo:“

Polní kurát podíval se zkoumavě do prostodušné tváře Švejkovy. Sluneční paprsek zahrál si na zasmušilém obraze Františka Sáleského a teple ohřál vyjeveného mučedníka na stěně naproti.

„Vy se mně začínáte líbit,“ řekl polní kurát, sedaje opět na stůl. „Ke kterému regimentu patříte?“ Počal škytat.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že patřím i nepatřím k jednadevadesátému regimentu, že vůbec nevím, jak to vlastně se mnou je:“

„A proč zde vlastně sedíte?“ otázal se polní kurát, nepřestávaje škytat.

Z kaple nesly se sem zvuky harmonia, které zastupovalo varhany. Hudebník, jeden učitel zavřený pro dezerci, kvílel na harmoniu v nejtesklivějších církevních melodiích. Se škytáním polního kuráta splývaly ty zvuky v novou dórickou stupnici.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že opravdu nevím, proč tu sedím, a že si nestěžuji, že tu sedím. Já mám jenom smůlu. Já myslím vždycky všechno dobře a nakonec se mně to vždycky vobrátil k tomu horšímu, jako tamhletomu mučedníkovi na tom obraze.“

Polní kurát podíval se na obraz, usmál se a řekl:

„Vy se mně opravdu líbíte, na vás se musím přeptat u pana auditora a dál se s vámi bavit nebudu. Už abych měl tu mši svatou z krku! Kehrt euch! Abtreten!“

Když se Švejek vrátil do rodné skupiny podvlékaček pod kazatelnu, odpověděl na otázky, co mu chtěl v sakristii polní kurát, velice suše a stručně: „Je vožralej:“

Nový výkon polního kuráta, mše svatá, byla sledována všemi s velkou pozorností a netajenými sympatiemi. Jeden se dokonce vsadil pod kazatelnu, že polnímu kurátovi vypadne monstrance z ruky. Vsadil celou svou porci chleba proti dvěma fackám a vyhrál to.

To, co v kapli plnilo duše všech při pohledu na obřady polního kuráta, nebyl mysticismus věřících či zbožnost pravých katolíků. Byl to pocit takový jako v divadle, když neznáme obsah kusu, děj se zaplétá a my s dychtivostí čekáme, jak se to vyvine. Pohroužili se v obraz, který jim poskytoval s velkou obětavostí ten pan polní kurát u oltáře.

Oddali se v estetické požívání ornátu, který si polní kurát oblékl naruby, a s vroucím porozuměním a roznícením pozorovali všechno, co se děje u oltáře.

Zrzavý ministrant, dezertér z kostelnických kruhů, specialista v drobných krádežích u 28. pluku, snažil se poctivě vybavovat z paměti celý postup, techniku i text mše svaté. On byl současně i ministrantem, i náповědou polnímu kurátovi, který s naprostou lehkomyšlností přehazoval celé věty a místo obyčejné mše dostal se v mešní knize až na roráty, které začal zpívat ku všeobecné spokojenosti obecenstva.

Neměl ani hlasu, ani hudebního sluchu a pod klenbou kaple ozvalo se takové kvičení a ječení jako v prasečím chlívku.

„Ten je ale dneska vožralej,“ s plným uspokojením a radostí říkali před oltářem, „ten ji má. Toho to zas chytlo! To se jistě vožral někde u holek!“

A už asi potřetí ozýval se od oltáře zpěv polního kuráta „Ite, missa est!“ jako válečný řev Indiánů, až se trásla okna.

Potom polní kurát podíval se ještě jednou do kalichu, nezbyla-li tam přece ještě kapka vína, učinil mrzutý posuněk a obrátil se k posluchačům:

„Tak teď už, lumpové, můžete jít domů, už je konec..Pozoroval jsem, že nejevíte tu pravou zbožnost, jakou máte mít, jste-li v kostele před tváří nejsvětější svátosti oltářní, vy uličníci. Tváří v tvář nejvyššímu bohu nestydíte se smát nahlas, kašlat a chrchlat, šoupat nohama, dokonce přede mnou, který tu zastupuji Panenku Marii, Krista Pána i boha otce, pitomci. Jestli se to příště bude opakovat, tak s vámi zatočím, jak se sluší a patří a abyste věděli, že není jenom to jedno peklo, o kterém jsem vám předposledně kázal, ale že je i peklo na zemi, a jestli byste se i mohli spasit před tím prvním, před tímhle se mně nespasíte. Abtreten!“

Polní kurát, který tak krásně v praxi vyložil zatraceně starou věc, vězně navštěvovati, odešel do sakristie, převlékl se, dal si nalít z demižónu do konvice mešní víno, vypil je a s pomocí zrzavého ministranta vsedl na svého jezdeckého koně na dvoře přivázaného, ale pak si vzpomněl na Švejka, slezl a šel do kanceláře k auditorovi Bernisovi.

Vyšetřující auditor Bernis byl muž společnosti, půvabný tanečník a mravní zpustlík, který se zde strašně nudila psal německé verše do památníků, aby měl pohotově vždy nějakou zásobu. Byl nejdůležitější složkou celého aparátu vojenského soudu, poněvadž měl tak hrozné množství restů a spletených akt, že uváděl v respekt celý vojenský soud na Hradčanech. Ztrácel obžalovací materiál a byl nucen vymýšlet si nový. Přehazoval jména, ztrácel nitě k žalobě a soukal nové, jak mu to napadlo. Soudil dezertéry pro krádež a zloděje pro dezerci. Pletl i politické procesy, které přitahoval ze vzduchu. Dělal nejrozmanitější hokuspokusy, aby usvědčil obžalované ze zločinů, o kterých se těm nikdy nezдалo. Vymýšlel si urážky veličenstva a vymyšlené inkriminované výroky přiřkl vždy někomu, jehož obžaloba či udání na něho se ztratilo v tom nepřetržitěm chaosu úředních akt a případů.

„Servus,“ řekl polní kurát, podávaje mu ruku, „jak se daří?“

„Nevalné,“ odpověděl vyšetřující auditor Bernis, „přeházeli mně materiál, a pak se v tom ani čert nemůže vyznat. Včera jsem poslal nahoru už zpracovaný materiál o jednom chlapovi pro vzpouru, a vrátili mně to nazpátek, že v tom případě nejde o vzpouru, ale o krádež konzervy. A ještě jsem na to dal jiné číslo, ale jak na to přišli, to bůh suď.“ Auditor si odplívl.

„Chodíš ještě hrát karty?“ otázal se polní kurát. „S kartami jsem to všechno prohrál; posledně jsme hráli s tím plešatým plukovníkem makao a hodil jsem mu to všechno do chřtánu. Ale vím o jedné žábě. A co ty děláš, svatý otče?“

„Já potřebuji burše,“ řekl polní kurát, „měl jsem posledně jednoho starého účetního bez akademického vzdělání, ale hovado první třídy. Pořád jen fňukal a modlil se, aby ho bůh chránil, tak jsem ho poslal s maršbatalií na frontu. Povídá se, že ten baťák úplně rozsekali. Potom mně poslali jednoho chlapíka, který nic jiného nedělal, než že seděl v hospodě a pil na můj účet. To byl ještě snesitelný člověk, ale potily se mu nohy. Tak jsem ho poslal také s maršbatalií. Dnes jsem našel při kázání jednoho chlapa, který se mně z legrace rozplakal. Takového člověka bych potřeboval. Jmenuje se Švejek a sedí na šestnáctce. Rád bych věděl, proč ho zavřeli a jestli by to nešlo nějak udělat, abych ho mohl vzít odtud:“

Auditor hledal v zásuvkách akta týkající se Švejka, ale nemohl jako vždy ničeho najít.

„Bude to mít hejtman Linhart,“ řekl po dlouhém hledání, „čertví kam se u mne ta všechna akta ztrácejí. Patrně jsem je poslal k Linhartovi. Hned tam zatelefonoji – – Haló, zde nadporučík auditor Bernis, pane hejtmane. Já bych prosil, nemáte-li tam spisy týkající se jakéhosi Švejka... Že musí být Švejek u mne? To se divím... Že jsem to od vás přejímal? To se opravdu divím... Sedí na šestnáctce... Já vím, pane hejtmane, že šestnáctku mám já. Ale já myslil, že spisy o Švejkovi se tam někde u vás válejí... Že si vyprošujete, abych tak s vámi mluvil? Že se u vás nic neválí? Haló, haló...“

Auditor Bernis se posadil ke stolu a rozhořčeně odsuzoval nepořádky ve vedení vyšetřování. Mezi ním a hejtmánem Linhartem panovalo již dávno nepřátelství, v kterém byli velice důslední. Dostal-li se spis patřící Linhartovi do rukou Bernise, založil ho Bernis, že se nikdo v tom nevyznal. Linhart dělal totéž se spisy patřícími Bernisovi. Ztráceli si navzájem přílohy.*

(Spisy o Švejkovi byly nalezeny v archívu vojenského soudu teprve až po převratu s touto relací: „Hodlal odhodit pokryteckou masku a vystoupit

veřejně proti osobě našeho panovníka a našemu státu.“ Spisy byly zastrčeny do spisů týkajících se jakéhosi Josefa Koudely. Na obálce byl křížek a pod ním „Vyřízeno“ a datum.)

„Tak se mně Švejek ztratil,“ řekl auditor Bernis; „dám si ho zavolat, a jestli se k ničemu nepřizná, tak ho pustím a dám ho odvést k tobě a ty už si to vyjednáš u regimentu.“

Po odchodu polního kuráta dal si auditor Bernis předvésti Švejka a nechal ho stát u dveří, poněvadž právě dostal telefonogram od policejního ředitelství, že vyžadovaný materiál k obžalovacímu spisu číslo 7267, týkající se pěšáka Maixnera, byl přijat v kanceláři číslo 1 za podpisem hejtmana Linharta. Mezi tou dobou prohlížel si Švejek auditorovu kancelář.

Že by činila velice příznivý dojem, zejména fotografiemi na stěnách, nedá se říci. Byly to fotografie různých exekucí, provedených armádou v Haliči i v Srbsku. Umělecké fotografie s vypálenými chalupami a se stromy, jichž větve se skláněly pod tíhou oběšených. Zejména pěkná byla fotografie ze Srbska s pověšenou rodinou. Malý hoch, otec i matka. Dva vojáci s bajonetem hlídají strom s popravenými a nějaký důstojník jako vítěz stojí v popředí a kouří cigaretu. Na druhé straně v pozadí vidět polní kuchyň v práci.

„Tak jak je to s vámi, Švejku?“ otázal se auditor Bernis, když uložil telefonogram ad acta, „co jste provedl? Chtěl byste se přiznat, nebo čekat, až bude na vás sestavena žaloba? Takhle to dál nejde. Nemyslete si, že jste před nějakým soudem, kde vás vyšetřují pitomí civilisti. U nás jsou vojenské soudy, k. u. k. Militärgericht. Jediným vašim spasením od přísného a spravedlivého trestu může být, že se přiznáte.“

Auditor Bernis měl zvláštní metodu, když ztratil materiál proti obžalovanému. Jak vidíte, nebylo v tom zcela nic zvláštního a také se nesmíme divit, že výsledky takového vyšetřování a výslechu rovnaly se v každém případě nule.

A tu auditor Bernis cítil se být vždy tak prozíravým, že nemaje materiálu proti obviněnému, neznaje, z čeho ho viní, proč tu sedí na garnízonu, pozorováním chování a fyziognomie předvedeného k výslechu kombinoval, proč rasi toho člověka zavřeli na garnízon.

Jeho prozíravost a znalost lidí byla tak veliká, že jednoho tikána, který se dostal od svého pluku na garnízon pro krádež několika tuctů prádla (byl k ruce skladníkovi ve skladišti!), obvinil z politických zločinů, že prý někde

v hospodě mluvil s vojáky o zřízení samostatného národního státu ze zemí koruny české a Slovenska se slovanským králem v čele.

„My máme dokumenty,“ řekl nešťastnému Cikánovi, „vám nezbývá než se přiznat, v které hospodě jste to mluvil a od jakého pluku byli ti vojáci, kteří vás poslouchali, a kdy to bylo:“

Nešťastný tikán si vymyslel i datum, i hospodu, i od kterého pluku byli jeho domnělí posluchači, a když šel od výslechu, utekl vůbec z garnizónu.

„Vy se nechcete přiznat k ničemu,“ řekl auditor Bernis, když Švejk hrobově mlčel, „vy nechcete říct, proč jste zde, proč vás zavřeli? Mně byste to alespoň mohl říct, než vám to řeknu sám. Upozorňuji vás ještě jednou, abyste se přiznal. Je to pro vás lepší, poněvadž to usnadní vyšetřování a zmírňuje to trest. To je stejné u nás jako u civilistů „

„Poslušně hlásím,“ ozval se dobrácký hlas Švejkův, „že jsem zde v garnizónu jako nalezenec:“

„Jak to myslíte?“

„Poslušně hlásím, že to mohu vysvětlit náramně jednoduchým způsobem. U nás v ulici je uhlíř a ten měl úplně nevinného dvouletého chlapečka a ten jednou se dostal pěšky z Vinohrad až do Libně, kde ho strážník našel sedět na chodníku. Tak toho chlapečka odved na komisařství a zavřeli je tam, to dvouletý dítě. Byl, jak vidíte, ten chlapeček úplně nevinnej, a přece byl zavřenej. A kdyby byl uměl mluvit a někdo se ho ptal, proč tam sedí, tak by taky nevěděl. A se mnou je něco podobného. Já jsem taky nalezenec:“

Bystrý pohled auditorův přelétl Švejkovu postavu i obličej a rozbil se o ně. Taková lhostejnost a nevinnost zářila z celé té bytosti stojící před auditorem, že Bernis začal chodit rozčileně po kanceláři, a kdyby byl neslíbil polnímu kurátovi, že mu pošle Švejka, čertví jak by to se Švejkem bylo dopadlo.

Konečně se však zastavil opět u svého stolu.

„Poslyšte,“ řekl k Švejkovi, který se lhostejně díval před sebe, „jestli se ještě jednou s vámi setkám, tak na to budete pamatovat. – Odveďte ho!“

Když Švejka odváděli zpět na šestnáctku, dal si auditor Bernis zavolat štábního profoua Slavíka.

„Do dalšího rozhodnutí,“ řekl stručně, „posílá se Švejk k dispozici pana polního kuráta Katze. Vyhotovit propouštěcí papíry a odvést se dvěma muži Švejka k panu polnímu kurátovi.“

„Dát mu řetízky na cestu, pane nadporučíku?“ Auditor uhodil pěstí do stolu:

„Vy jste vůl. Řekl jsem vám přeci jasně vyhotovit propouštěcí papíry.“

A všechno, co se nashromáždilo za den v duši auditorově, hejtman Linhart i Švejka, vylilo se jako dravá řeka na štábního profousa a končilo slovy:

„A nyní chápete, že jste korunovaný vůl?“

Má se sice tak říkat jen králům a císařům, ale ani prostý štábní profous, hlava nekorunovaná, nebyl s tím spokojen. Odchází od auditora, zkopal na chodbě trestance konkaře, dělajcího úklid na chodbě.

Co se týká Švejka, umínil si štábní profous, že Švejka musí alespoň jednu noc přespát ještě na garnizóně, aby také ještě něčeho užil.

Noc strávená na garnizóně patří vždy k milým vzpomínkám.

Vedle šestnáctky byl ajnclík, ponurá díra – samovazba, odkud i tu noc ozývalo se vytí nějakého zavřeného vojáka, kterému šikovatel Ftepa pro nějaký disciplinární přestupek z rozkazu štábního profousa Slavíka lálal žebra.

Když vytí utichlo, bylo slyšet v šestnáctce praskání vši, které se dostaly mezi prsty vězňů při prohlídce.

Nad dveřmi v otvoru ve zdi petrolejová lampa, opatřená mřížovaným chránítkem, vydávala matné světlo a čoudila. Zápach petroleje mísil se s přirozenými výpary lidských nemytých těl a se zápachem kyblíku, který po každém upotřebení rozhrnul svou hladinu, aby vrhl novou vlnu zápachu do šestnáctky.

špatná výživa činila u všech obtížným proces trávení a většina trpěla na větry; které vypouštěli do nočního ticha, odpovídající si těmi signály navzájem za různých žertů.

Na chodbách bylo slyšet odměřený krok hlídek, občas otevřel se otvor ve dveřích a kukátkem se díval bachař.

Na středním kavalci ozývalo se tiché vypravování:

„Než jsem chtěl utéct a než mne potom sem dali mezi vás, byl jsem na čísle dvanáct. Tam jsou jako ti lehčí. Jednou vám tam přivedli jednoho člověka, odněkud z venkova. Dostal ten milý člověk čtrnáct dní, poněvadž u sebe nechával přespávat vojáky. Napřed se myslelo, že je to spiknutí, ale pak se vysvětlilo, že to dělal za peníze. Měl být mezi těma nejlehčíma zavřenej, ale poněvadž tam bylo plno, tak se dostal mezi nás. A co si ale všechno

s sebou nepřines z domova a co mu ještě neposlali, poněvadž měl nějak dovoleno, že může se stravovat sám a sobě přilepšit. I kouřit měl dovoleno. Měl dvě šunky, takový obrovský pecny chleba, vejce, máslo, cigarety, tabák, nu zkrátka na co si člověk pomyslí, to měl s sebou ve dvou baťochách. A chlap si myslel, že to musí sežrat sám. Začali jsme na něm loudit, když se nedovtípil, že se musí s námi dělit, jako se dělili ti druzí, když něco dostali, ale on chlap lakomá, že prý ne, že bude čtrnáct dní zavřenej a že by si zkazil žaludek tou kapustou a shnilýma bramborama, co nám dávají na mináž. Prej nám dá celou svou mináž i komisárek, vo to prý nestojí, ať prej si to dělíme mezi sebou anebo po pořadě se střídáme. Řteknu vám, že to byl takovej fajnověj člověk, že si nechtěl ani na ten kyblík sedat a čekal až na druhěj den na procházce, že to udělá na dvoře na latríně. Byl takovej rozmazlenej, že si dokonce přines s sebou klozetovej papír. Řtekli jsme mu, že se mu vykašlem na tu jeho porci, a trpěli jsme den, druhěj, třetí. Chlap žral šunku, mazal si máslo na chleba, loupal si vajíčka, zkrátka žil. Kouřil cigarety a ani šluka nechtěl nikomu dát. My prej nesmíme kouřit, a kdyby to viděl bachař, že nám dává šluka, že prej by ho zavřeli: Jak říkám, my jsme trpěli tři ,dny. Na čtvrtý den v noci jsme to udělali. Chlap se ráno probudí, a to jsem vám zapomněl říct, že se vždycky ráno, v poledne i večer, než se začal cpát, modlil, dlouho modlil. Tak se pomodlí a hledá svoje baťochy pod pryčnou. Jó, baťochy tam byly, ale vysušený, scvrklý jako sušená švestka. Začal křičet, že je vokradenej, že mu tam nechali jen klozetovej papír. Pak zas myslel asi pět minut, že si děláme legraci, že jsme to někam poschovávali. Povídá ještě tak vesele: ‚Já vím, vy jste šizuňkové, já vím, že mně to vrátíte, ale povedlo se vám to.‘ Byl tam mezi náma jeden Libeňák a ten povídá: ‚Vědí co, přikryjou se dekou a počítají do deseti. A pak se podívají do těch svejch baťochů.‘ Přikryl se jako poslušnej chlapec a počítá: ‚Jedna, dvě, tři...‘ A ten Libeňák povídá znova: ‚To nesmějí tak rychle, to musejí hodně pomalu.‘ A tak von pod tou dekou počítá pomalu, v přestávkách: ‚Jedna – dvě – tři...‘ Když přepočítal deset, vylez z kavalce a prohlíd si svoje baťochy. ‚Ježíšmarjá, lidičky,‘ začal křičet, ‚vždyť jsou prázdný, jako byly dřív!‘ A přitom ten jeho blbej obličej, mohli jsme všichni puknout od smíchu. Ale ten Libeňák povídá: ‚Zkusejí to ještě jednou.‘ A věříte, že byl takovej blbej z toho ze všeho, že to ještě jednou zkusil, a když viděl, že zas tam nic nemá než ten klozetovej papír, začal mlátit do dveří a křičet: ‚Vokradli mne, vokradli mne, pomóc, votevřte, prokristapána, votevřte.‘ Tak tam hned přilítli, zavolali

štábního profoua a šikovatele Řepu. My všichni jeden jako druhý říkáme, že se zbláznil, že včera i dlouho do noci žral a že to všechno sežral. A von jen plakal a pořád říkal: ‚Vždyť někde musejí bejt drobečky: Tak hledali drobečky a nenašli, poněvadž tak chytrý jsme byli taky. Co jsme sami nemohli sežrat, poslali jsme poštou na šňůře do druhýho poschodí. Nemohli nám nic dokázat, ačkoliv ten blbec pořád ved svou: ‚Dyť ty drobečky někde musejí bejt.‘ Celej den vám nic nežral a dával pozor, jestli někdo něco nejí nebo nekouří. Druhej den se k obědu ještě také netknul mináže, ale večer mu šly ty shnilé brambory a kapusta k duhu, jenomže se už nemodlil jako dřív, než se dával do šunky a do vajíček. Potom tam jeden od nás dostal zvenčí nákým způsobem dramky, a to začal s náma ponejprv mluvit, abychom prý mu dali šluka. Nedali jsme mu nic:“

„Já jsem měl strach, že jste mu toho šluka dali,“ poznamenal Švejek, „to byste zkazil celý vypravování. Takový šlechetnosti jsou jenom v románech, ale na garnizóně za takovejch okolností by to byla blbost „

„A deku jste mu nedali?“ ozval se čísi hlas. „Na to jsme zapomněli.“

Nastala tichá debata, měl-li dostat ke všemu deku či ne. Většina byla pro.

Vypravování pomalu zatichalo. Usínali, škrábající se pod paždí, na prsou a na bříše, kde se v prádle vši nejvíce drží. Usínali, dávající si zavšivené deky přes hlavu, aby je nerušilo světlo petrolejové lampy...

Ráno v osm hodin vyzvali Švejka, aby šel do kanceláře.

„Po levej straně u dveří kanceláře je plivátko, tam házejí špačky,“ poučoval Švejka jeden. „Potom v prvním poschodí jdeš také kolem jednoho. Metou chodby až v devět, tak tam něco bude.“

Ale Švejek zklamal jejich naděje. Nevrátil se více do šestnáctky. Devatenáct podvlékaček kombinovalo a hádalo všelijaké věci.

Nějaký pihovatý voják od zeměbrany, který měl největší fantazii, rozhlásil, že Švejek střílel po svém hejtmanovi a že dnes ho odvedli na motolské cvičiště na popravu.

Třicet procent lidí, kteří seděli na garnizóně, sedělo tam přes celou válku, aniž by byli jednou u výslechu.

Švejka vojenským sluhou u polního kuráta

Znovu počíná jeho odysea pod čestným průvodem dvou vojáků s bajonety, kteří ho měli dopravit k polnímu kurátovi.

Jeho průvodčí byli mužové, kteří se doplňovali navzájem. Jestli jeden z nich byl čahoun, druhý byl malý, tlustý. Čahoun kulhal na pravou nohu, malý voják na levou. Oba sloužili v týlu, poněvadž byli kdysi do války úplně zproštěni vojenské služby.

Šli vážně vedle chodníku a dívali se občas úkosem na Švejka, který kráčel uprostřed a salutoval kdekomu. Jeho civilní šaty ztratily se ve skladišti garnizónu i s jeho vojenskou čepicí, s kterou šel na vojnu. Nežli ho propustili, dali mu starý vojenský mundúr, který patřil nějakému břicháči a o hlavu většímu, než byl Švejk.

Do kalhot, které měl na sobě, byli by se vešli ještě tři Švejkové. Nekonečné faldy od noh až přes prsa, kam až sahaly kalhoty, mimovolně způsobovaly obdiv diváků. Ohromná blůza se záplatami na loktech, zamaštěná a špinavá, klátila se na Švejkovi jako kabát na hadrošovi. Kalhoty visely na něm jako kostým na klaunovi z cirku. Vojenská čepice, kterou mu též na garnizóně vyměnili, šla mu přes uši.

Na úsměvy diváků odpovídal Švejk měkkým úsměvem, teplem a něhou svých dobráckých očí.

A tak šli do Karlína, do bytu polního kuráta.

První promluvil na Švejka malý tlustý. Byli právě na Malé Straně dole pod podloubím.

„Odkud jseš?“ otázal se malý tlustý.

„Z Prahy.“

„A neutečeš nám?“

Do rozmluvy vmísil se Čahoun. Je to prazvláštní zjev, že jestli malí, tlustí bývají povětšinou dobromyslnými optimisty, Čahouni, vytáhlí bývají naopak skeptiky.

A proto čahoun řekl k malému: „Kdyby moh, tak by utek.“

„A proč by utíkal,“ ozval se malý tloušťík, „je tak jako tak na svobodě, venku z garnizónu. Tady to nesu v paketu.“

„A co tam je v tom paketu k polnímu kurátovi?“ otázal se Čahoun.

„To já nevím.“

„Tak vidíš, nevíš a mluvíš.“

Šli přes Karlův most za naprostého mlčení. V Karlově ulici promluvil opět malý tlustý na Švejka:

„Nevíš, proč tě vedeme k polnímu kurátovi?“

„Ke zповědi,“ řekl ledabyle Švejk, „zítra mne budou věšet. To se vždycky tak dělá a říká se tomu duchovní outěcha.“

„A proč tě budou jako tento...“ otázal se opatrně čahoun, zatímco tlustý soustrastně se podíval na Švejka.

Oba byli řemeslníci z venkova, otcové rodin.

„Já nevím,“ odpověděl Švejk, usmívaje se dobrácky, „já o ničem nevím. Patrně to bude osud.“

„Asis se narodil na nešťastné planetě,“ znalecky a se soucitem poznamenal malinký, „u nás v Jasenné u Josefova ještě za pruský války pověsili také tak jednoho. Přišli pro něho, nic mu neřekli a v Josefově ho pověsili.“

„Já myslím,“ řekl skeptický čahoun, „že pro nic a za nic člověka nevěší, že musí být k tomu vždycky nějaká příčina, aby se to mohlo odůvodnit.“

„Když není válka,“ poznamenal Švejk, „tak se to odůvodňuje, ale ve válce se na jednoho člověka nebere zřetel. Má padnout na frontě, nebo bejt pověšenej doma. Pěšky jako za vozem.“

„Poslouchej, nejsi ty nějakej politickej?“ otázal se čahoun. V přízvuku jeho otázky bylo znát, že začíná být Švejkovi nakloněn.

„Politickej jsem až moc,“ usmál se Švejk.

„Nejsi národní socialista?“ Nyní počal být malý tlustý opatrným. Vmísil se do toho. „Co je nám do toho,“ řekl, „je všude plno lidí a pozorujou nás. Aspoň kdybychom někde v průjezdě mohli sundat bodla, aby to tak nevypadalo. Neutečeš nám? My bychom měli z toho nepříjemnosti. Nemám pravdu, Toníku?“ obrátil se k čahounovi, který potichu řekl:

„Bodla bychom mohli sundat. Je to přece náš člověk.“

Přestal být skeptikem a duši jeho naplnila soustrast k Švejkovi. Hledali tedy vhodný průjezd, kde sňali bodáky, a tlustý dovolil Švejkovi, aby krácel vedle něho.

„Kouřil bys, vid,“ řekl, „jestlipak...“ Chtěl říct: „Jestlipak ti dají také zakouřit, než tě pověsí,“ ale nedokončil větu, vycitňuje, že by to byla beztaktnost.

Zakouřili si všichni a průvodčí Švejkovi počali sdělovat jemu o svých rodinách na Královéhradecku, o ženách, dětech, o kousku políčka, o jedné krávě.

„Já mám žízeň,“ řekl Švejk.

Čahoun s malým podívali se na sebe.

„Někam na jednu bychom také šli,“ řekl malý, vycítuje čahounův souhlas, „ale někam, kde by to nebylo nápadný.“

„Pojďme na Kuklík,“ vybízel Švejk, „kvěry si dáte do kuchyně, hostinský Serabona je sokol, toho se nemusíte bát. — Hrajou tam na housle a na harmoniku,“ pokračoval Švejk, „a chodějí tam pouliční holky a různá jiná dobrá společnost, která nesmí do Reprezentáku.“

Čahoun s malým podívali se ještě jednou na sebe a pak řekl čahoun: „Tak tam půjdem, do Karlína je ještě daleko.“

Po cestě jim Švejk vypravoval různé anekdoty a v dobré náladě vstoupili na Kuklík a udělali to tak, jak Švejk radil. Ručnice uschovali v kuchyni a šli do lokálu, kde housle a harmonika naplňovaly místnost zvuky oblíbené písně „Na Pankráci, tam na tom vršíčku, stojí pěkné stromořadí...“

Nějaká slečna, která seděla na klíně vyžilému mladíkovi s hladce učesanou pěšinkou, zpívala chraplavým hlasem: „Měl jsem holku namlouenou, jinej mně za ní chodí.“

U jednoho stolu spal opilý sardinkář, chvílemi se probouzel, uhodil pěstí do stolu, zabreptal: „Nejde to,“ a zas spal dál. Za kulečnickem pod zrcadlem seděly jiné tři slečny a pokřikovaly na nějakého konduktéra od dráhy: „Mladej pane, dají nám vermut.“ U hudby hádali se dva, že nějakou Mařku včera lízla patrola. Jeden to viděl na vlastní oči a druhý tvrdil, že šla s nějakým vojákem se vyspat k Valšům do hotelu.

U samých dveří seděl voják s několika civilisty a vykládal jim o svém zranění v Srbsku. Měl obvázanou ruku, plné kapsy cigaret, které od nich dostal. Říkal, že už nemůže pít, a jeden z té společnosti, plešatý dědek, neustále ho vybízel: „Jen pijte, vojáčku, kdoví jestli se ještě sejdem. Mám vám dát něco zahrát? Máte rád ‚Osířelo dítě‘?“

To byla totiž píseň plešatého dědka a opravdu již za chvíli housle i harmonika zakvílely, přičemž dědkovi vstoupily slzy do očí a on zpíval třaslavým hlasem: „Když už rozum bralo, na mámu se ptalo, na mámu se ptalo...“

Od druhého stolu ozvalo se: „Nechaj si to. Jdou se vycpat. Pověšej si to na hřebík, Odprejsknou s tím sirotkem.“

A jako poslední trumf počal nepřátelský stůl zpívat: „Loučení, ach loučení, mé srdéčko je celý zhroucený, zhroucený...“

„Franto,“ volali na raněného vojáka, když přezpívali, zahlušivše „Osiřelé dítě“, „nech už je bejt a pojď si k nám sednout. Vykašli se už na ně a pošli sem cigarety! Budeš je bavit, nádivy.“

Švejek se svými průvodčími dívali se se zájmem na to všechno.

Švejek vžil se ve vzpomínky, když tu často sedával do vojny. Jak sem chodil policejní komisař Drašner na policejní prohlídku a prostitutky jak se ho bály a skládaly na něho písničky s obsahem opácným. Jak právě jednou zpívaly chórem:

Za pana Drašnera
stala se tu mela,
Mařena byla vožralá
a Drašnera se nebála.

Vtom přišel Drašner se svým průvodem, strašný a neúprosný. Bylo to, jako když střelí do koroptví. Civilní strážníci seřadili to všechno do houfu. I on, Švejek, byl tenkrát v tom houfu, poněvadž při své smůle řekl komisaři Drašnerovi, když ho vyzval, aby se legitimoval: „Mají na to povolení od policejního ředitelství?“

Švejek vzpomínal též na jednoho básníka, který tu sedával pod zrcadlem a v tom všeobecném ruchu Kuklíku, zpěvu a pod zvuky harmoniky psával básničky a pročítal je prostitutkám.

Naproti tomu u Švejkových průvodců nebylo žádných podobných reminiscencí. Bylo to pro ně. něco zcela nového. Začínalo se jim to líbit. První z nich, který našel zde úplného uspokojení, byl malý tlustý, neboť tací lidé, kromě svého optimismu, mají velký sklon být epikurejci. Čahoun chvíli sám s sebou zápasil. A jako ztratil již svůj skepticismus, ztrácel pomalu i svou odměřenost a zbytek rozvahy.

„Já si zatancuji,“ řekl po pátém pivě, když viděl, jak tancují páry šlapáka.

Malý oddal se úplně požitkářství. Vedle něho seděla jedna slečna, mluvila oplzle, a oči mu jen hrály.

Švejek pil. Čahoun přetancoval a vrátil se se svou tanečnicí ke stolu. Potom zpívali, tančili, neustále pili, poplácávali své společnice. A v atmosféře

prodejně lásky, nikotinu a alkoholu kroužilo nenápadně staré heslo „Po nás ať přijde potopa!“

Odpůldne k nim přisedl nějaký voják a nabízel se, že jim udělá za pětku flegmónu a otravu krve. Má s sebou injekční stříkačku a stříkne jim do nohy nebo do ruky petrolej.[1] Budou s tím ležet nejmíň dva měsíce, a jestli budou krmit ránu slinami, tak třebaš půl roku, a musí je pustit úplně z vojny.

Čahoun, který úplně již ztratil všechnu duševní rovnováhu, dal si na záchodě od vojáka stříknout petrolej pod kůži do nohy.

Když se schylovalo již k večeru, navrhl Švejek, aby nastoupili cestu k polnímu kurátovi. Malý tloušťík, který už začal breptat, sváděl Švejka, aby ještě počkal. Čahoun byl také toho mínění, že polní kurát může čekat. Švejkovi se však přestalo již na Kuklíku líbit, a proto jim pohrozil, že půjde sám.

Tak šli, ale musel jim slíbit, že se všichni ještě někde zastaví.

Stavili se za Florencí v malé kavárničce, kde tlustý prodal své stříbrné hodinky, aby se mohli ještě dále veselit.

Odtamtud už je Švejek vedl pod paždí. Dalo mu to strašné mnoho práce. Neustále jim nohy pode klesávaly a chtěli stále ještě jít někam. Malý a tlustý byl by málem ztratil paket k polnímu kurátovi, tak byl Švejek nucen nésti paket sám.

Švejek je neustále musel upozorňovat, když šel naproti důstojník nebo nějaká šarže. Po nadlidském úsilí a namahání podařilo se Švejkovi přivléct je k domu v Královské třídě, kde bydlel polní kurát.

Sám jim nastrčil bajonety na ručnice a přinutil je dlabnutím pod žebra, aby ho vedli oni, a ne on je.

V prvním poschodí, kde byla navštívenka na dveřích bytu „Otto Katz, Feldkurat“, přišel jim otevřít nějaký voják. Z pokoje ozývaly se hlasy a cinkot lahví a sklenic.

„Wir — melden — gehorsam — Herr — Feldkurat,“ řekl namahavě čahoun, salutuje vojákovi, „ein — Paket — und ein Mann gebracht.“

„Lezte dál,“ řekl voják, „kdepak jste se tak zřídili? Pan feldkurat je taky...“

Voják si odplivl. Voják odešel s paketem. Lekali v předsíni dlouho, až se otevřely dveře a jimi nevešel, ale vletěl do předsíně polní kurát. Byl jen ve vestě, v ruce držel doutník.

„Tak už jste tady,“ řekl k Švejkovi; „a to vás přivedli. É — nemáte sirky?“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že nemám.“

„É — a proč nemáte sirky? Každý voják má mít sirky, aby si mohl zapálit. Voják, který nemá sirky, je... Co je?“

„Je, poslušně hlásím, bez sirek,“ odpověděl Švejk.

„Velice dobře, je bez sirek a nemůže nikomu připálit. Tak to by bylo jedno a teď to druhé. Nesmrdějí vám nohy, Švejku?“

„Poslušně hlásím, že nesmrdějí.“

„Tak to by bylo to druhé. A teď to třetí. Pijete kořalku?“

„Poslušně hlásím, že kořalku nepiju, jenom rum.“

„Dobře, podívejte se tady na toho vojáka. Toho jsem si vypůjčil na dnešek od obrlajtanta Feldhubra, je to jeho pucflek. A ten nic nepije, je ab-ab-abstinent, a proto půjde s marškou. Po-poněvadž takového člověka nemohu potřebovat. To není pucflek, to je kráva. Ta pije taky jenom vodu a bučí jako vůl. — Ty jsi abstinent,“ obrátil se na vojáka, „že se ne-nestydíš, pitomče. Zasloužíš pár facek.“

Polní kurát obrátil svou pozornost na ty, kteří Švejka přivedli a kteří ve snaze rovně stát klátili sebou, marné se opírajíce o své ručnice.

„Vy jste se o-opili,“ řekl polní kurát, „opili jste se ve službě a za to vás dám za-zavřít. Švejku, vy jim vezmete ručnice a odvedete je do kuchyně a budete je hlídat, dokud nepříjde patrola, aby je odvedla. Já hned zatelefonu-nu-nu-ju do kasáren.“

A tak slova Napoleonova „Na vojně se mění situace každým okamžikem“ došla i zde svého úplného potvrzení.

Ráno ho ti dva vedli pod bajonety a báli se, aby jim neutekl, pak je sám přived, a nakonec je musel hlídat sám.

Zprvu si dobře neuvědomili toho obratu, až když seděli v kuchyni a u dveří viděli stát Švejka s ručnicí a bajonetem.

„Já bych něco pil,“ povzdechl malý optimista, kdežto čahoun dostal opět záchvat skepticismu a řekl, že je to všechno mizerná zrada. Jal se hlasitě obviňovat Švejka, že je přivedl do toho postavení, a vyčetl mu, že prý jim sliboval, že bude zítra oběšenej, a teď že je vidět, že to je legrace i s tou zpovědí, i s tím oběšením.

Švejk mlčel a přecházel u dveří.

„Volové jsme byli,“ křičel čahoun.

Nakonec vyslechnuv všechna obvinění prohlásil Švejek:

„Nyní alespoň vidíte, že vojna není žádný med. Já konám svou povinnost. Já jsem se stejně do toho dostal tak jako vy, ale v obecné řeči se říká, že se na mne štěstěna usmála.“

„Já bych něco pil,“ opakoval zoufale optimista.

Čahoun vstal a šel ke dveřím vrávoraným krokem. „Pust nás domů,“ řekl Švejkovi, „kolego, neblbni.“

„Jdi vode mě,“ odpověděl Švejek, „já vás musím hlídat. Teď se neznáme.“

Ve dveřích objevil se polní kurát: „Já, já se nijak nemohu do těch kasáren dozvonit, tak jděte domů a pa-pamatujte si, že ve službě se chlastat ne-nesmí. Marš!“

Ku cti pana polního kuráta budiž řečeno, že do kasáren netelefonoval, poněvadž neměl doma telefonu a mluvil do stojanu na žárovku.

Již třetí den byl Švejek sluhou polního kuráta Otto Katze a za tu dobu viděl ho jen jednou. Třetího dne přišel vojenský sluha od nadporučíka Helmicha, aby si Švejek přišel pro polního kuráta.

Po cestě sdělil Švejkovi, že polní kurát pohádal se s nadporučíkem, rozbil pianino, že je opilý namol a nechce jít domů.

Nadporučík Helmich že je také opilý, vyhodil polního kuráta na chodbu a ten že sedí u dveří na zemi a dřímá.

Když přibyl Švejek na místo, zatřásl polním kurátem, a když ten zabručel a otevřel oči, Švejek zasalutoval a řekl: „Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jsem zde.“

„A co zde — chcete?“

„Poslušně hlásím, že mám pro vás přijít, pane feldkurát.“

„Vy tedy máte pro mne přijít — a kam půjdem?“

„Do vašeho bytu, pane feldkurát“

„A proč mám jít do svého bytu — copak nejsem ve svém bytě?“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že jste na chodbě v cizím domě.“

„A — jak — jsem — se sem dostal?“

„Poslušně hlásím, že jste byl na návštěvě.“

„Na — ná-návštěvě jsem ne-nebyl. — To — se vy mý-mýlíte.“

Švejek zdvihl polního kuráta a přistavil ho ke zdi. Polní kurát se mu kácel ze strany na stranu, navaloval se na něho, přičemž říkal: „Já vám upadnu. — Upadnu,“ opakoval ještě jednou usmívaje se pitomě.

Konečně podařilo se Švejkovi přimáčknout polního kuráta ke zdi, který v nové pozici počal opět dřímat.

Švejk ho probudil. „Co si přejete?“ řekl polní kurát, děláje marný pokus svézt se po zdi a posadit se na zem. „Co jste zač?“

„Poslušné hlásím,“ odpověděl Švejk, přidržuje polního kuráta opět ke stěně, „že jsem váš pucflek, pane feldkurát.“

„Já žádného pucfleka nemám,“ řekl namáhavě polní kurát, děláje nový pokus skáct se na Švejka, „já nejsem žádný feldkurát. — Já jsem prase,“ dodal s upřímností pijáka, „poste mne, pane, já vás neznám.“

Malý zápas skončil naprostým vítězstvím Švejkovým. Švejk využil svého vítězství tím, že polního kuráta stáhl ze schodů do průjezdu, kde polní kurát kladl odpor, aby nebyl vytažen na ulici. „Já vás, pane, neznám,“ tvrdil neustále při zápase Švejkovi do očí. „Znáte vy Ottu Katze? To jsem já. — Já byl u arcibiskupa,“ hulákal, drže se vrat v průjezdu. „Vatikán se o mne zajímá, rozumíte?“

Švejk shodil „Poslušné hlásím“ a mluvil s polním kurátem čistě důvěrným tónem.

„Pust se, povídám,“ řekl, „nebo té seknu přes tu pazouru. Jdeme domů, a basta. Žádné řeči.“

Polní kurát pustil se vrat a navalil se na Švejka: „Pojďme tedy někam, ale k Šuhům nepůjdu, tam jsem dlužen.“

Švejk vytlačil ho i vynesl z průjezdu a tahal se s ním po chodníku směrem k domovu.

„Copak je to za pána?“ otázal se někdo z diváků na ulici.

„To je můj bratr,“ odpověděl Švejk, „dostal dovolenou, tak mne přijel navštívit a z radosti se opil, poněvadž myslel, že jsem mrtvej.“

Polní kurát, který zaslechl poslední slova, pobručuje si nějaký motiv z operety, kterou by nikdo nepoznal, vztyčil se k divákům: „Kdo je z vás mrtvej, ať se přihlásí u korpskomanda během tří dnů, aby mohla být jeho mrtvola vykropena.“

A upadl v mlčení, snaže se upadnout nosem na chodník, když ho Švejk pod pažďím táhl domů.

Maje hlavu kupředu a nohy vzadu, kterými pletl jako kočka s přeraženým hřbetem, polní kurát pobručoval si: „Dominus vobiscum — et cum spiritu tuo. Dominus vobiscum.“

U stanoviště drožkářů Švejek posadil polního kuráta ke zdi a šel vyjednávat s drožkáři o převoz.

Jeden z drožkářů prohlásil, že toho pána velice dobře zná, že ho vezl jen jednou a víckrát že ho nepoveze.

„Poblil mně to všechno,“ vyjádřil se přímo, „a nezaplátil ani za jízdu. Vozil jsem ho přes dvě hodiny, než našel, kde bydlí. Teprve za týden, když jsem byl u něho asi třikrát, dal mně na to všechno pět korun.“

Po dlouhém vyjednávání odhodlal se jeden z drožkářů, že je poveze.

Švejek vrátil se k polnímu kurátovi, který spal. Tvrdý černý klobouk (neboť on chodil obyčejně v civilu) mu někdo zatím snal s hlavy a odnesl.

Švejek ho vzbudil a za pomoci drožkáře dopravil do drožky. V drožce polní kurát upadl v úplnou otupělost a považoval Švejka za plukovníka Justa od 75. pěšího pluku a několikrát za sebou opakoval: „Nehněvej se, kamaráde, že ti tykám. Jsem prase.“

Jednu chvíli se zdálo, že drkotáním drožky o dlažbu přichází k rozumu. To se posadil rovně a začal zpívat nějaký úryvek z neznámé písně. Může být též, že to byla jeho fantazie:

Vzpomínám na zlaté časy,
když mne houpal na klíně,
bydleli jsme toho času
u Domažlic v Merklíně.

Po chvíli však upadl opět do úplné otupělosti, a obraceje se k Švejkovi, otázal se, přihmuřuje jedno oko: „Jak se vám dnes daří, milostivá? Pojedete někam na letní byt?“ řekl po krátké přestávce, a vida všechno dvojitě, otázal se: „Vy račte mít už dospělého syna?“ Přitom ukazoval prstem na Švejka.

„Sedneš!“ zakřičel na něho Švejek, když polní kurát chtěl vylézt na sedadlo, „nemysli si, že tě nenaučím pořádku.“

Polní kurát ztichl a díval se malýma prasečíma očima ven z drožky, naprosto nechápaje, co se to vlastně s ním děje.

Ztratil úplně všechny pojmy, a obraceje se na Švejka, řekl tesklivě: „Paní, dejte mně první třídu.“ Učinil pokus spustiti si kalhoty.

„Hned se zapneš, svině!“ rozkřikl se Švejek, „už té znají všichni drožkáři, poblil jsi se už jednou, a ještě teď tohle. Nemysli si, že zůstaneš zas něco dlužen jako poslední.“

Polní kurát melancholicky opřel hlavu do dlaní a počal zpívat: „Mne už nemá žádněj rád...“ Přerušil však okamžitě svůj zpěv a poznamenal:

„Entschuldigen Sie, lieber Kamerad, Sie sind ein Trottel, ich kann singen, was ich will.“

Chtěl patrně zahvízdat nějakou melodii, ale místo toho řinulo se mu z pysků takové mohutné prrrr, až drožka stanula.

Když potom na výzvu Švejkovu pokračovali dál v cestě, polní kurát počal si zapalovat špičku na cigarety.

„Nehoří to,“ řekl zoufale, když vyškrtal krabičku zápalek, „vy mně do toho foukáte.“

Ztratil však opět okamžitě nit k pokračování a dal se do smíchu. „To je legrace, my jsme sami v elektrice, že ano, pane kolego.“

Počal se šacovat.

„Já jsem ztratil lístek!“ křičel, „zastavte, ten lístek se musí najít!“

Máchl rukou rezignovaně: „Ať jedou...“

Potom breptal: „V nejčastějších případech... Ano, v pořádku... Ve všech případech... Vy jste na omylu... Druhé poschodí?... To je výmluva... Nejde o mne, ale o vás, milostivá paní... Platit... Mám černou kávu...“

Počal se v polosnění hádat s nějakým domnělým nepřítelem, který mu upírá právo sedět v restauraci u okna. Potom počal považovat drožku za vlak, a nahýbaje se ven, křičel do ulice česky a německy: „Nymburk, přestupovat!“

Švejk ho přitáhl k sobě a polní kurát zapomněl na vlak a počal napodobit různé zvířecí hlasy. Nejdéle se zdržel u kohouta a jeho kikeriki vítězně znělo z drožky.

Byl vůbec nějakou chvíli velmi čilý, neposedný a pokoušel se vypadnout z drožky, spílaje lidem, které drožka mýjela, uličníkům. Potom vyhodil z drožky kapesník a křičel, aby zastavili, že ztratil zavazadla. Potom začal vypravovat: „V Budějovicích byl jeden tambor. — Oženil se. — Za rok umřel.“ Dal se do smíchu: „Není to dobrá anekdota?“

Po celou tu dobu Švejk zacházel s polním kurátem s bezohlednou přísností.

Při různých pokusech polního kuráta o nějaký žertíček, jako vypadnout z drožky, ulomit sedátko, Švejk dával mu jednu pod žebra za druhou, což přijímal polní kurát s neobyčejnou tupostí.

Jen jednou učinil pokus se vzburřit a vyskočit z drožky, prohlásiv, že dál již nepojede, že ví, že místo do Budějovic jedou do Podmoklí. Během

minuty likvidoval Švejk jeho vzpouru úplně a přinutil ho vrátit se do první polohy na sedadlo, dáváje pozor, aby mu neusnul. Nejjemnější, co přitom pronesl, bylo: „Nespi, ty chčípáku.“

Polní kurát dostal najednou záchvat melancholie a počal slzet, vyptává se Švejka, jestli měl matku.

„Já jsem, lidičky, na tom světě sám,“ křičel z drožky, „ujměte se mne!“

„Nedělej mně ostudu,“ napomínal ho Švejk, „přestaň, a to každý řekne, že jsi se namazal.“

„Já nic nepil, kamaráde,“ odpovídal polní kurát, „já jsem úplně střízlivý.“

Najednou však vstal, zasalutoval: „Ich melde gehorsam, Herr Oberst, ich bin besoffen. — Jsem čuně,“ opakoval desetkrát po sobě se zoufalou, upřímnou beznadějností.

A obraceje se na Švejka, prosil a žadonil vytrvale: „Vyholte mne z automobilu. Proč mne vezete s sebou?“

Posadil se a bručel: „Okolo měsíce kola se dělají. — Věříte, pane hejtmane, v nesmrtnost duše? Může se kuň dostat do nebe?“

Počal se hlasitě smát, ale za chvíli zesmutněl a apaticky se díval na Švejka, pronášeje: „Dovolte, pane, já vás již někde viděl. Nebyl jste ve Vídni? Pamatuji se na vás ze semináře.“

Chvíli se bavil tím, že počal deklamovat latinské verše: „Aurea prima sata estaetas, quae vindice nullo — Dál to nejde,“ řekl, „vyholte mne ven. Proč mne nechcete vyhodit? Já si nic neudělám. — Já chci upadnout na nos,“ prohlásil rozhodným hlasem.

„Pane,“ pokračoval opět prosebným hlasem, „drahý příteli, dejte mně pohlavek.“

„Jeden nebo několik?“ otázal se Švejk.

„Dva.“

„Zde jsou...“

Polní kurát počítal nahlas pohlavky, které dostával, přičemž se blaženě tvářil.

„Dělá to moc dobře,“ řekl, „je to kvůli žaludku, vytravuje to. Dejte mně ještě přes hubu! — Srdečný dík,“ zvolal, když mu Švejk rychle vyhověl, „jsem úplně spokojen. Roztrhněte mně vestu, prosím vás!“

Projevoval nejrozmanitější přání. Přál si, aby mu Švejk vyvrtnut nohu, aby ho chvíli škrtil, aby mu ostříhal nehty, vytáhl přední zuby.

Projevoval mučednické touhy, žádaje, aby mu utrl hlavu a hodil v pytli do Vltavy.

„Mně by hvězdičky kolem hlavy slušely,“ mluvil s nadšením, „potřeboval bych jich deset.“

Potom počal mluvit o dostihách a rychle přešel na balet, při kterém se též dlouho nezdržel.

„Tancujete čardáš,“ tázal se Švejka, „znáte medvědí tanec? Takhle...“

Chtěl poskočit a upadl na Švejka, který ho počal boxovat a potom uložil na sedadlo.

„Já něco chci,“ křičel polní kurát, „ale já nevím co. Nevíte, co chci?“ Svěsil hlavu v naprosté rezignaci.

„Co je mně do toho, co chci,“ řekl vážně, „a vám, pane, také do toho nic není. Já vás neznám. Jak se opovažujete mne fixírovat? Umíte šermovat?“

Stal se na minutu výbojnějším a udělal pokus srazit Švejka ze sedadla.

Potom, když ho Švejk klidnil, dává mu bez ostychu znát svou fyzickou převahu, polní kurát se otázel: „Máme dnes pondělí nebo pátek?“

Byl také zvědav, není-li prosinec nebo červen, a projevil velkou schopnost klást nejrůznější otázky: „Jste ženat? Jíte rád gorgonzolu? Měli jste doma štěnice? Máte se dobře? Měl váš pes psinku?“

Stal se sdílným. Vypravoval, že je dlužen za jezdecké boty, bičik a sedlo, že měl před lety kapavku a že ji léčil hypermanganem.

„Na nic jiného nebylo času ani pomyslení.“ Řekl škytaje, „může být, že se vám to zdá dosti trpkým. Ale řekněte, eah, eah, co mám dělat, eah? Už mně to musíte odpustit. — Autoterm,“ pokračoval, zapomínaje, o čem mluvil před chvílí, „nazývají se nádoby, které udržují nápoje a pokrmy v původní teplotě. Co soudíte, pane kolego, o tom, která hra je spravedlivější: ferbl nebo jedenadvacet? Opravdu, už jsem tě někde viděl,“ zvolal, pokoušeje se obejmout Švejka a políbit uslintanými rty, „my jsme spolu chodili do školy. — Ty dobráku jeden,“ říkal něžně, hladě si svou nohu, „jak jsi vyrostl od té doby, co jsem tě neviděl. Ta radost, že tě vidím, vyrovná všechna utrpení.“

Dostal básnickou náladu a počal mluvit o návratu do slunečního svitu šťastných tváří a vřelých srdcí.

Potom si klekl a počal se modlit Zdrávas Maria, směje se přitom na celé kolo.

Když zastavili před jeho bytem, bylo velice těžké dostat ho z drožky.

„Nejsme ještě na místě,“ křičel, „pomozte mně. Unášejí mne. Já si přeju jeti dál.“ Byl v pravém slova smyslu vytažen z drožky jako vařený plž z ulity. Jeden okamžik se zdálo, že ho přetrhnou, poněvadž se zapletl nohama za sedadlo.

Smál se však přitom hlasitě, že je napáčil. „Vy mne přetrhnete, pánové.“

Pak byl vlečen průjezdem přes schody k svému bytu a v bytě hozen jako žok na pohovku. Prohlásil, že nebude platit za ten automobil, který si neobjednal, a trvalo to přes čtvrt hodiny, nežli mu vysvětlili, že to byla drožka.

Ani pak s tím nesouhlasil, namítaje, že jezdí jedině ve fiakru.

„Vy mne chcete napálit,“ prohlašoval polní kurát, mrkaje na Švejka i na drožkáře významně, „my jsme šli pěšky.“

A náhle v návalu velkomyslnosti hodil tobolku drožkáři: „Vezmi si všechno, ich kann bezahlen. Mně na krejcaru nezáleží.“

Správně měl říci, že mu nezáleží na šestařiceti krejčářích, poněvadž víc v tobolce nebylo. Naštěstí drožkář ho podrobil důkladné prohlídce, mluvě přitom o fackách.

„Tak mě tedy uhoď,“ odpovídal polní kurát, „myslíš, že bych ji neunes? Pět jich snesu od tebe.“

Ve vestě polního kuráta našel drožkář pětku. Odešel, proklínaje svůj osud i polního kuráta, že ho zdržel a že mu zkazil ryta.

Polní kurát pomalu usínal, poněvadž stále budoval nějaké plány. Chtěl podniknout všechno možné, hrát na klavír, jít do tanečních hodin a smažit si rybičky.

Potom sliboval Švejkovi svou sestru, kterou neměl. Také si přál, aby ho odnesli na postel, a nakonec usnul prohlásiv, že si přeje, aby v něm byl uznán člověk, stejně cenná jednotka s prasetem.

Když ráno vstoupil Švejk do pokoje k polnímu kurátovi, našel ho ležet na pohovce úsilovně přemýšlejícího, jak se to mohlo stát, že ho někdo polil tak zvláštním způsobem, že se přilepil kalhotami ke kožené pohovce.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,“ řekl Švejk, „že jste se v noci...“

Několika slovy vysvětlil mu, jak se hrozně mylí, že je polit. Polní kurát, který měl hlavu neobyčejně těžkou, byl ve stísněné náladě.

„Nemohu si vzpomenout,“ řekl, „jak jsem se dostal z postele na pohovku.“

„Tam jste vůbec nebyl, hned jak jsme přijeli, tak jsme vás uložili na pohovku, dál už to nešlo.“

„A co jsem vyváděl? Vyváděl jsem vůbec něco? Nebyl jsem snad opilý?“

„Pod obraz,“ odpověděl Švejek, „ouplně, pane feldkurát, přišlo na vás malinký delirium. Doufám, že vám pomůže, když se převléknete a umyjete.“

„Mně je, jako by mne někdo zmlátil,“ stěžoval si polní kurát, „potom mám žízeň. Nepral jsem se včera?“

„Nebylo to tak nejhorší, pane feldkurát. Žízeň je následkem včerejší žizně. Z toho se člověk nedostane tak brzy. Znal jsem jednoho truhláře, ten se ponejprv opil na Silvestra roku 1910 a prvního ledna ráno měl takovou žízeň a bylo mu tak špatné, že si koupil herynka a pil znovu, a to tak dělá denně už po čtyry roky a nikdo mu nepomůže, poněvadž si vždycky v sobotu koupí herynky na celej tejden. Je to takovej kolotoč, jako říkal jeden starej šikovatel u 91. pluku.“

Polní kurát byl stížen dokonalou kočkou a naprostou depresí. V tom okamžiku, kdo by ho slyšel, musil by být přesvědčen, že chodí na přednášky dr. Alexandra Batěka „Vypovězme válku na život a na smrt démonu alkoholu, jenž nám vraždí muže nejlepší“ a že čte jeho „Sto jisker etických“.

Trochu, pravda, to pozměnil. „Kdyby,“ řekl, „člověk pil nějaké ušlechtilé nápoje, jako arak, marašino, koňak, ale to jsem včera pil borovičku. Divím se, že ji mohu tak chlastat. Chuť to má odpornou. Kdyby to byla aspoň griotka. Lidé si vymyslí různé svinstvo a pijí ho jako vodu. Taková borovička není ani chutná, nemá ani barvu, pálí v krku. A kdyby byla alespoň pravá, destilát z jalovce, jakou jsem jednou pil na Moravě. Ale tahle borovička byla z nějakého dřevěného líhu a olejů. Podívejte se, jak krkám. — Kořalka je jed,“ rozhodl se, „musí být původní originál, pravá, a nikoliv vyráběná ve fabrice na studené cestě od židu. To je jako s rumem. Dobrý rum je vzácností. — Kdyby zde byla pravá ořechovka,“ povzdechl, „ta by mně spravila žaludek. Taková ořechovka, jako má pan hejtmán Šnábl v Brusce.“

Počal se šacovat a prohlížet tobolku.

„Mám všeho všudy šestatřicet krejcarů. Což abych prodal pohovku,“ uvažoval, „co myslíte? Koupí někdo pohovku? Domácímu řeknu, že jsem ji půjčil nebo že nám ji někdo ukradl. Ne, pohovku si nechám. Pošlu vás k panu hejtmánovi Šnáblovi, aby mi půjčil sto korun. Vyhrál předevčírem

v kartách. Jestli tam nepochodíte, tak půjdete do Vršovic, do kasáren k nadporučíkovi Mahlerovi. Nezdáří-li se to tam, půjdete na Hradčany k hejtmanovi Fišerovi. Tomu řeknete, že musím platit futráž pro koně, kterou jsem propil. A jestli ani tam se vám to nepodaří, zastavíme klavír, ať se děje co děje. Já vám napíši povšechné pár řádek. Nedejte se odbýt. Řeknete, že potřebuji, že jsem úplně bez peněz. Vymyslete si, co chcete, ale nevracejte se s holýma rukama, nebo vás pošlu na frontu. Zptejte se u hejtmana Šnábla, kde kupuje tu ořechovku, a kupte dvě láhve.“

Švejek vyplnil skvěle svou úlohu. Jeho prostosrdečnost a poctivá tvář zjednala mu plné důvěry, že co mluví, je pravdou.

Švejek uznal za vhodné i před hejtmanem Šnáblem, hejtmanem Fišerem i nadporučíkem Mahlerem mluvit ne o tom, že polní kurát musí platit futráž pro koně, ale podepřít jeho prosbu prohlášením, že polní kurát musí platit alimony. Dostal všude peníze.

Když ukazoval tři sta korun, vrátiv se čestně z výpravy, byl polní kurát, který se zatím umyl a převlékl, velmi překvapen.

„Já to vzal najednou,“ řekl Švejek, „abychom se nemuseli zejtra nebo pozejtří starat znova o peníze. Šlo to dost hladce, ale před hejtmanem Šnáblem jsem musel kleknout na kolena. Je to nějaká potvora. Ale když jsem mu řek, že máme platit alimony...“

„Alimony?“ zděšeně opakoval polní kurát.

„No, alimony, pane feldkurát, odbytné holkám. Vy jste říkal, abych si něco vymyslel, a já nemoh na nic jiného přijít. U nás jeden švec platil najednou pěti holkám alimony a byl z toho celej zoufale] a taky si na to vypůjčoval a každý mu rád věřil, že je v hrozným postavení. Ptali se mé, co je to za holku, a já jsem řek, že je moc hezká, že jí není ještě patnáct let. Tak chtěli její adresu.“

„To jste to pěkné proved, Švejku,“ povzdechl polní kurát a počal chodit po pokoji.

„To zas je pěkná ostuda,“ říkal, chytaje se za hlavu, „mě bolí tolik hlava.“

„Já jim dal adresu na jednu starou hluchou paní u nás v ulici,“ vysvětloval Švejek. „Já to chtěl důkladné provést, poněvadž rozkaz je rozkaz, Nedal jsem se odbýt — a něco jsem si musel vymyslet. Potom čekají v předsíni na ten klavír. Já je přived, aby nám ho odvezli do zastavárny, pane feldkurát. To nebude špatný, když ten klavír bude pryč. Bude zde víc místa

a budeme mít víc peněz pohromadě. A máme na nějaký den pokoj. A jestli se bude pan domácí ptát, co s tím klavírem chceme dělat, řeknu, že se v něm přetrhaly dráty a že jsme ho poslali do továrny ku správce. Domovníci už jsem to řekl, aby jí to nebylo nápadné, když budou ten klavír vynášet a nakládat. Také už mám kupce na pohovku. Je to můj známý obchodník se starým nábytkem a přijde sem odpůldne. Dneska se kožená pohovka dobře platí.“

„Víc jste nic neproved, Švejku?“ otázal se polní kurát, drže si stále hlavu v dlaních a tváře se zoufale.

„Přines jsem, poslušné hlásím, pane feldkurát, místo dvou lahví ořechovky, jakou kupuje pan hejtman Šnábl, lahví pět, aby byla u nás nějaká zásoba, abychom měli co pít. Mohou si jít pro ten klavír, a to nám zavřou zastavárnu?“

Polní kurát máchl beznadějně rukou a za chvíli nakládali již klavír na vozík.

Když se vrátil Švejk ze zastavárny, našel polního kuráta sedět před otevřenou láhví ořechovky a nadávajícího; že při obědě dostal nepropečený řízek.

Polní kurát byl opět v tom. Prohlašoval k Švejkovi, že od zítřka povede nový život. Pít alkohol že je sprostý materialismus a že je třeba žít duševním životem. Mluvil filosoficky asi půl hodiny. Když otevřel třetí láhev, přišel obchodník se starým nábytkem a polní kurát mu prodal za pakatel pohovku a vybídl ho, aby s ním pobesedoval, a byl velice nespokojen, když obchodník se omluvil, že jde kupovat ještě noční stolek.

„Škoda, že žádný nemám,“ řekl vyčítavě polní kurát, „člověk na všechno nepomyslí.“

Po odchodu obchodníka se starým nábytkem polní kurát dal se do přátelské zábavy se Švejkem, s kterým vypil další láhev. Část jeho rozhovoru byla vyplněna osobním poměrem polního kuráta k ženám a ke kartám.

Seděli dlouho. I večer zastihl Švejka a polního kuráta v přátelské rozmluvě.

V noci se však poměr změnil. Polní kurát vrátil se do včerejšího stavu, popletl si Švejka s někým jiným a říkal mu: „Nikoliv, neodcházejte, pamatujete se na toho zrzavého kadeta od trénu?“

Tato idyla trvala až do té doby, kdy Švejk řekl polnímu kurátovi: „Už toho mám dost, teď poležeš do postele a budeš chrnět, rozumíš!“

„Lezu, miláčku, lezu — jakpak bych nelez,“ breptal polní kurát, „pamatuješ se, že jsme spolu chodili do kvinty a že jsem ti dělal úlohy z řečtiny? Vy máte vilu na Zbraslavi. A můžete jezdit parníkem po Vltavě. Víte, co je to Vltava?“

Švejk ho přinutil, aby si zul boty a vysvlékl se. Polní kurát uposlechl s protestem k neznámým osobám.

„Vidíte, pánové,“ mluvil ke skříni a ku fikusu, „jak se mnou nakládají moji příbuzní. — Neznám svých příbuzných,“ rozhodl se náhle, ukládaje se do postele. „Kdyby se nebe i země spikly proti mně, neznám jich...“

A pokojem ozvalo se chrápání polního kuráta.

V tyto dny spadá též návštěva Švejkova v bytě u jeho staré posluhovačky paní Müllerové. V bytě našel Švejk sestřenici paní Müllerové, která mu s pláčem sdělila, že paní Müllerová byla zatčena týž večer, když odvážela Švejka na vojnu. Starou paní soudili vojenskými soudy a odvezli, poněvadž jí nic nemohli dokázat, do koncentračního tábora do Steinhofu. Přišel již od ní lístek.

Švejk vzal tu domácí relikvii a četl:

Milá Aninko! Máme se zde velice dobře, všichni jsme zdraví. Sousedka vedle

A přes celý lístek růžové razítko: Zensuriert. K. k. Konzentrationslager Steinhof.

„A doopravdy byl už ten pejsek mrtvej,“ zavzlykala sestřenice paní Müllerové, „a také ani byste svůj byt nepoznal. Mám tam švadleny na bytě. A oni si z toho udělaly dámskej salónek. Všude jsou módy po stěnách a kytičky ve voknech.“

Sestřenice paní Müllerové nebyla k upokojení. Za stálého vzlykání a naříkání projevila nakonec obavu, že Švejk utekl z vojny a chce ještě i ji zkazit a přivést do neštěstí. Nakonec s ním mluvila jako se zvrhlým dobrodruhem.

„To je náramně žertovné,“ řekl Švejk, „to se mně báječně líbí. Tak aby věděli, paní Kejřová, mají ouplnou pravdu, že jsem se dostal ven. Ale to jsem musel zabít patnáct vachmistřů a feldvéblů. Ale neříkají to nikomu...“

A Švejk odešel ze svého domova, který ho nepřijal, prohlásiv:

„Paní Kejřová, v prádelně mám nějaké límečky a náprsenky, tak mně to vyzdvihnou, abych až se vrátím z vojny, měl se do čeho v tom civilu

voblíknout. Taky dají pozor, aby se mně nedali v almaře do šatů moli. A ty slečinky, co spějí v mý posteli, že dám pozdravovat.“

Pak se šel Švejk podívat ke Kalichu. Když ho paní Palivcová uviděla, prohlásila, že mu nenaleje, že asi utekl.

„Můj muž,“ počala rozmazávat starou historii, „byl takovej vopatrněj, a je tam, sedí chudák zavřenej pro nic a za nic. A takovýhle lidi chodějí světem, utečou z vojny. Už vás tady zas minule] tejdén hledali. — My jsme vopatrnější než vy,“ končila svou rozmluvu, „a jsme v neštěstí. Každěj nemá do štěstí jako vy.“

Při té rozmluvě byl jeden starší pán, zámečník ze Smíchova, který šel k Švejkovi a řekl k němu: „Prosím vás, pane, počkejte na mne venku, já s vámi musím mluvit.“

Na ulici se domluvil se Švejkem, kterého též považoval dle doporučení hostinské Palivcové za dezentéra. Sdělil mu, že má syna, který také utekl z vojny a je u babičky v Jasenné u Josefova.

Nedbaje toho, že Švejk ho ubezpečoval, že není dezentérem, vtiskl mu do ruky desítku.

„To je první pomoc,“ řekl, tahaje ho s sebou do vinárny na rohu, „já vám rozumím, mne se nemusíte bát.“

Švejk vrátil se pozdě v noci domů k polnímu kurátovi, který ještě nebyl doma.

Přišel až k ránu, probudil Švejka a řekl: „Zítřa pojedeme sloužit polní mši. Vařte černou kávu s rumem. Anebo ještě lepší, vařte grog.“

Švejek jede s polním kurátem sloužit polní mši

Přípravy k usmrcování lidí děly se vždy jménem božím či vůbec nějaké domnělé vyšší bytosti, kterou si lidstvo vymyslelo a stvořilo ve své obrazotvornosti.

Nežli podřízli staří Féničané krk nějakému zajatci, sloužili stejně slavné bohoslužby jako o několik tisíc let později nové generace, než táhly na vojnu a hubily své nepřátele ohněm i mečem.

Lidožrouti ostrovů Guinejských i Polynésie, než sežerou slavnostně své zajatce či lidi nepotřebné, jako misionáře, cestovatele a jednatele různých obchodních firem či prosté zvědavce, obětují předtím svým bohům, vykonávající nejrozmanitější náboženské výkony. Poněvadž k nim nepronikla ještě kultura ornátů, ozdobují své hyždě věnci z pestrého perí lesního ptactva.

Než svatá inkvizice upálila své oběti, sloužila přitom nejslavnější bohoslužby, velkou mši svatou se zpěvy.

Při popravách provinilců účinkují vždy kněží, obtěžující svou přítomností delikventa.

V Prusku vodil pastor ubožáka pod sekyru, v Rakousku katolický kněz k šibenici, ve Francii pod gilotinu, v Americe kněz na elektrickou stolicí, ve Španělsku na židli, kde byl důmyslným přístrojem uskrčen, a v Rusku bradatý pop revolucionáře a tak dále.

Všude přitom manipulovali s Ukřižovaným, jako by chtěli říci: Tobě jenom useknou hlavu, oběsí tě, uškrtí, pustí do tebe patnáct tisíc volt, ale co tenhle musel zkusit.

Veliká jatka světové války neobešla se bez požehnání kněžského. Polní kuráti všech armád modlili se a sloužili polní mše za vítězství té strany, či chleba jedli.

Při popravách vzbouřených vojáků objevil se kněz. Při popravách českých legionářů bylo vidět kněze.

Nic se nezměnilo od té doby, kdy loupežník Vojtěch, kterému přezdělí „svatý“, účinkoval s mečem v jedné a křížem v druhé ruce při vraždění a vyhubení Pobaltických Slovanů.

Lidi šli v celé Evropě na jatka jako dobytek, kam je vedli vedle řezníků

císařů, králů a jiných potentátů a vojevůdců kněží všech vyznání, žehnající jim a dávající jim falešně přísahat, že na zemi, ve vzduchu, na moři a tak dále...

Dvakrát se sloužily polní mše. Když část odjížděla na pozici do fronty, a potom před frontou, před krvavými řežemi, ubíjením. Pamatuji se, že nám jednou při takové polní mši nepřátelský aeroplán pustil bombu právě do polního oltáře a z polního kuráta nezbylo nic než nějaké krvavé hadry.

Potom o něm psali jako o mučedníkovi, zatímco naše aeroplány připravovaly podobnou slávu polním karátům na druhé straně.

Měli jsme z toho nehoráznou švandu a na provizorním kříži, kde pochovali zbytky po polním kurátovi, objevil se přes noc tento hřbitovní nápis:

Co stihnout může nás, to stihlo také tebe.

Tys nebe sliboval nám, brachu, jistě.

Pak na tebe to spadlo při mši svaté z nebe.

Flek po tobě jen zůstal na tom místě.

Švejku uvařil slavný grog, předstihující grogy starých námořníků. Takový grog mohli by pít piráti osmnáctého století a byli by spokojeni.

Polní karát Otto Katz byl nadšen. „Kde jste se naučil vařit takovou dobrou věc?“ otázal se.

„Když jsem před léty vandroval,“ odpověděl Švejku, „v Brémách od jednoho zpustlého námořníka, který říkal, že grog musí být tak silný, aby když někdo spadne do moře, přeplaval celý kanál La Manche. Po slabém grogu se utopí jako štěně.“

„Po takovém grogu, Švejku, bude se nám dobře sloužit polní mše,“ uvažoval polní karát, „myslím, abych předtím pronesl několik slov na rozloučenou. Polní mše, to není taková legrace jako sloužit mši na garnizóně nebo mít kázání k těm lumpům. V tomhle případě musí mít člověk opravdově všech pět pohromadě. Polní oltář máme. Je skládací, kapesní vydání. – Ježšmarjá, Švejku,“ chytil se za hlavu, „my jsme ale volové. Víte, kam jsem schoval ten skládací polní oltář? Do pohovky, kterou jsme prodali.“

„Jó, to je neštěstí, pane feldkurát,“ řekl Švejku, „já ho sice znám, toho obchodníka se starým nábytkem, ale předevířem potkal jsem jeho paní. On sedí kvůli nějaké ukradené almaře a naše pohovka je u jednoho učitele ve Vršovicích. To bude malér s tím polním oltářem. Nejlepší bude, když

vypijeme grog a půjdeme jej shánět, poněvadž myslím, že bez polního oltáře se nedá mše sloužit.“

„Schází nám opravdu jen ten polní oltář,“ řekl těžkomyslně polní kurát, „takhle už je na cvičišti všechno připraveno. Tesáři už tam udělali pódium. Monstranci nám půjčí z Břevnova. Kalich mám mít svůj, ale kde už je...“

Zamyslel se: „Řekněme si, že jsem ho ztratil. Tak dostaneme sportovní pohár od nadporučíka Witingra od 75. pluku. On kdysi před lety běhal o závod a vyhrál jej za Sport-Favorit. Byl to dobrý běžec. Dělal 40 kilometrů Vídeň—Mödling za 1 hodinu 48 minut, jak se nám vždycky chlubí. Mám to s ním včera již vyjednáno. Jsem hovado, že všechno odkládám na poslední chvíli. Proč jsem se, trouba, nepodíval do té pohovky.“

Pod vlivem grogu zhotoveného podle receptu zpustlého námořníka počal si pustě nadávat a projadřoval v nejrozmanitějších sentencích, kam vlastně patří.

„Tak abychom už šli hledat ten polní oltář,“ vybízel Švejk, „je už ráno.“

„Ještě si musím vzít uniformu a vypít ještě jeden grog.“

Konečně vyšli. Po cestě k ženě obchodníka se starým nábytkem polní kurát vyprávěl Švejkovi, že včera vyhrál mnoho peněz v božím požehnání, a když to dobře dopadne, že vryptati klavír ze zastavárny.

Bylo to něco podobného, jako když pohani slibují nějakou oběť.

Od rozespálé ženy obchodníka se starým nábytkem dověděli se adresu učitele ve Vršovicích, nového majitele pohovky. Polní kurát projevils neobyčejnou štědrost. Štípl ji do tváře a zalechtal pod bradou.

Šli do Vršovic pěšky, když polní kurát prohlásil, že se musí projít na čerstvém vzduchu, aby dostal jiné myšlenky.

Ve Vršovicích v bytě pana učitele, starého nábožného pána, čekalo je nemilé překvapení. Naleznuv polní oltář v pohovce, starý pán domníval se, že je to nějaké řízení boží, a daroval jej místnímu vršovickému kostelu do sakristie, vyhradiv si na druhé straně skládacího oltáře nápis: „Darováno ku cti a chvále boží p. Kolaříkem, učitelem v. v. Léta Páně 1914.“ Zastižen jsa ve spodním prádle, jevil velké rozpaky.

Z rozmluvy s ním bylo patrné, že nálezu přikládal význam zázraku a pokynu božího. Že když koupil tu pohovku, že mu jakýsi vnitřní hlas pravil: „Podívej se, co je v pohovce, v šupleti.“ Viděl prý také ve snu nějakého anděla, který mu přímo velel: „Otevři šuple od pohovky.“ Uposlechl.

A když tam viděl miniaturní skládací třídlílný oltář s výklenkem pro

tabernákulum, že klekl před pohovkou a dlouho se vroucně modlil a chválil boha a že to považoval za pokyn z nebe, ozdobit tím kostel ve Vršovících.

„To nás nebaví,“ řekl polní kurát, „takovou věc, která vám nepatřila, měl jste odevzdat na policii, a ne do nějaké zatracené sakristie.“

„Kvůli tomu zázraku,“ dodal Švejk, „můžou mít ještě vopletání. Voni koupili pohovku, a ne žádnej voltář, kterej patří vojenskému eráru. Takovej pokyn boží jich může stát draho. Voni neměli dát nic na anděly. Jeden člověk ve Zhoří taky vyoral nějakej kalich na poli, kterej pocházel ze svatokrádeže a byl tam schovanej na lepší doby, až se na to zapomene, a považoval to taky za pokyn boží a šel, místo aby jej rozšmelcoval, k panu faráři s tím kalichem, že prý ho chce darovat kostelu. A pan farář myslel, že se v něm hnuly výčitky svědomí, poslal pro starostu, starosta pro četníky a on byl odsouzen nevinně pro svatokrádež, poněvadž žvanil pořád něco o zázraku. Von se chtěl zachránit a taky vypravoval o nějakém andělu a zaplet do toho i Panenku Marii a dostal deset let. Nejlepší udělají, když půjdou s námi ke zdejšímu faráři, aby nám vrátil erární majetek. Polní voltář není žádná kočka nebo fusekle, kterou mohou darovat, komu chtějí.“

Starý pán se třásl po celém těle a oblékaje se drkotal zuby: „Já jsem opravdu nic zlého nebo špatného v úmyslu neměl a nechoval. Domníval jsem se, že mohu takovým božím řízením posloužiti k ozdobení našeho chudého chrámu Páně ve Vršovících.“

„Na útraty vojenského eráru, to se rozumí,“ řekl tvrdě a drsně Švejk, „zaplat' pánbůh za takový boží řízení. Nějakej Pivoňka z Chotěboře považoval jednou také za boží řízení, když se mu do rukou připletla ohlávka s cizí krávkou.“

Ubohý starý pán byl z těchto řečí úplně popleten a přestal se vůbec hájit, staraje se co nejrychleji se obléknout a vyřídít celou záležitost.

Vršovický farář ještě spal, a jsa probuzen hlukem, počal láteřit, poněvadž v rozespalosti myslel, že má jít někoho zaopatřovat.

„Taky mají dát pokoj s tím posledním pomazáním,“ bručel, oblékaje se neochotně, „vzpomenou si lidi umírat, když je člověk v nejlepším spánku. A aby se potom s nima handrkoval o peníze.“

V předsíni se tedy setkali. On, zástupce pánaboha mezi vršovickými civilisty katolíky, a druhý, zástupce boží na zemi při vojenském eráru.

Celkem však to byl spor mezi civilistou a vojákem.

Jestli farář tvrdil, že polní oltář nepatří do pohovky, polní kurát se

zmiňoval o tom, že tím méně podle toho patří z pohovky do sakristie kostela, kam chodí samí civilisté.

Švejk činil přitom různé poznámky, že je lehké obohacovat chudý kostel na účet vojenského eráru. „Chudý“ řekl v uvozovkách.

Nakonec šli do sakristie kostela a farář vydal polní oltář pod touto zápiskou:

Přijal jsem polní oltář, který se náhodou dostal do chrámu ve Vršovicích.

Polní kurát Otto Katz

Slavný polní oltář byl od jedné židovské firmy, Moritz Mahler ve Vídni, která vyráběla všemožné mešní potřeby a předměty náboženské, jako růžence a obrázky svatých.

Oltář skládal se ze tří dílů, opatřených hodné falešným pozlátkem, jako celá sláva církve svaté.

Nebylo také možno zjistit bez fantazie, co vlastně představují obrazy namalované na těch třech dílech. Jisto je, že to byl oltář, kterého by mohli stejně používat nějakí pohaní na Zambezi či šamani Burjatů i Mongolů.

Opatřen řvavými barvami, vypadal zdáli jako barevné tabule určené pro zkoumání daltonistů na železné dráze.

Vynikala jen jediná figura. Nějaký nahý člověk se svatozáří a nazelenalým tělem jako biskup husy, která už zapáchá a je v rozkladu.

Tomu svatému nikdo nic nedělal. Naopak, měl po obou stranách dva křídlaté tvory, kteří měli znázorňovat anděly. Ale divák měl dojem, že ten svatý nahý muž řve hrůzou nad tou společností, která ho obklopuje. Andělé vypadali totiž jako pohádkové příšery, něco mezi okřídlenou divokou kočkou a apokalyptickou příšerou.

Protějškem k němu byl obrázek, který měl znázorňovat trojici boží. Na holubici celkem vzato nemohl malíř ničeho zkazit. Namaloval nějakého ptáka, který mohl být stejně holubicí jako slepicí bílých wyandotek.

Zato však bůh otec vypadal jako loupežník Divokého západu, kterého představuje obecně film nějakého napínavého krváku.

Syn boží byl naproti tomu veselý mladý muž, s pěkným bříškem, zahaleným něčím, co vypadalo jako plavky. Celkem dělal dojem sportmana. Kříž, který měl v ruce, držel s takovou elegancí, jako kdyby to byla tenisová raketa.

Zdálky však to všechno splývalo a činilo dojem, že vlak vjíždí do nádraží.

Třetí obrázek nebylo vůbec možno ocenit, co představuje. Vojáci se vidy hádali a luštili ten rébus. Někdo myslel dokonce, že je to krajinka z Posázaví.

Byl však pod tím nápis Heilige Maria, Mutter Gottes, erbarme unser.

Polní oltář naložil Švejk šťastně do drožky, sám si sedl k drožkáři na kozlík, polní karát dal si v drožce pohodlně nohy na trojici boží.

Švejk se bavil s drožkářem o vojně.

Drožkář byl rebelant. Dělal různé poznámky o vítězství rakouských zbraní, jako: „Ti vám to v Srbsku nahnuli“ apod. Když přejížděli potravní čáru, ptal se zřízenec, co vezou.

Švejk odpověděl:

„Trojici boží a Panenku Marii s feldkurátem.“ Na cvičišti zatím netrpělivě čekaly pochodové setniny. A čekaly dlouho. Nebol ještě jeli pro sportovní kalich k nadporučíkovi Witingrovi a potom pro monstranci, ciborium a jiné příslušnosti ke mši do břevnovského kláštera, včetně i láhve mešního vína. Z toho je vidět, že není jen tak jednoduché sloužit polní mši.

„My to flákáme všelijak,“ řekl Švejk k drožkáři. A měl pravdu. Když totiž přijeli již na cvičiště a byli u pódia s dřevěným pažením a stolem, na který měl být postaven polní oltář, ukázalo se, že polní kurát zapomněl na ministranta.

Ministrovával mu vždy jeden pěšák od pluku, který se však dal přeložit raději k telefonu a odjel na frontu.

„To nevadí, pane feldkurát,“ řekl Švejk, „já to taky mohu zastat.“

„A umíte ministrovat?“

„Nikdy jsem to nedělal,“ odpověděl Švejk, „ale zkusit se může všechno. Dneska je vojna, a ve válce dělají lidi věci, vo kterých se jim dřív ani nezdálo. To nějaký hloupý ‚et cum spiritu tuo‘ na to vaše ‚dominus vobiscum‘ taky svedu dohromady. A potom myslím, že to není nic těžkého, chodit kolem vás jako kočka kolem horký kaše. A mejt vám ruce a nalejvat z konviček víno.“

„Dobře,“ řekl polní kurát, „ale vodu mně nelejte. Raději si hned do té druhé konvičky nalejte také víno. Ostatně já vám vždycky řeknu, jestli máte jít napravo nebo nalevo. Jestli potichounku zapísknu jednou, to znamená

napravo, dvakrát nalevo. S mešní knihou se nemusíte také mnoho tahat. Ostatně je to legrace. Nemáte trému?“

„Já se ničeho nebojím, pane feldkurát, ani ministrování.“

Polní kurát měl pravdu, když se vyjádřil: Ostatně je to legrace.

Šlo všechno náramně hladce.

Řeč polního kuráta byla velice stručnou.

„Vojáci! Sešli jsme se zde, abychom před odjezdem na bojiště obrátili své srdce k bohu, aby nám dal vítězství a zachoval nás ve zdraví. Nebudu vás dlouho zdržovat a přeji vám všechno nejlepší.“

„Ruht,“ zvolal starý plukovník na levém křídle.

Polní mši se říká proto polní, že podléhá též zákonům jako vojenská taktika v poli. Při dlouhých manévrech vojsk za třicátileté války bývaly polní mše také neobyčejně dlouhé.

Při moderní taktice, kdy pohyby vojsk jsou rychlé a bystré, polní mše musí být také rychlou a bystrou. Tahle trvala právě deset minut a ti, kteří byli blíž, neobyčejně se divili, proč mezi mší polní kurát si pohvizduje.

Švejk bystře ovládal signály. Chodil na pravou stranu oltáře, opět byl na levé, a nic jiného neříkal než „et cum spiritu tuo“.

Vypadalo to jako indiánský tanec kolem obětního kamene, ale dělalo to dobrý dojem, zaplašujíc nudu zaprášeného, smutného cvičiště s alejí stromů švestkových vzadu a latrínami, jejichž vůně zastupovala mystickou vůni kadidla gotických chrámů.

Všichni se náramně bavili. Důstojníci kolem plukovníka vypravovali si anekdoty a tak to šlo v úplném pořádku. Tu a tam bylo slyšet mezi mužstvem: „Dej mi štika.“

A jako obětní dým vycházely od rot k nebi modré obláčky tabákového dýmu. Kouřily všechny šarže, když viděly, že si i pan plukovník zapálil.

Konečně se ozvalo „Zum Gebet“, zavířilo to prachem a šedivý čtverec uniform sklonil svá kolena před sportovním kalichem nadporučíka Witingra, který on vyhrál za Sport-Favorit v běhu Vídeň—Mödling.

Kalich byl plný a všeobecný úsudek, který provázel manipulaci polního kuráta, bylo to, co šla řadami: „Ten to vyžunk.“

Výkon ten byl opakován dvakrát. Pak ještě jednou „K modlitbě“, nato kapela dala k lepšímu „Zachovej nám, Hospodine“, seřazení a odchod.

„Seberte ty monatky,“ řekl polní kurát Švejkovi, ukazuje na polní oltář, „ať to můžem zase rozvézt, kam to patří!“

Jeli tedy se svým drožkářem, vrátili všechno poctivě, až na tu láhev mešního vína.

A když byli doma, poukázavše nešťastného drožkáře na velitelství, pokud se týká náhrady za ty dlouhé jízdy, řekl Švejk k polnímu kurátovi: „Poslušné hlásím, pane feldkurát, musí bejt ministrant toho samýho vyznání jako ten, kterému přísluhuje?“

„Zajisté,“ odpověděl polní kurát, „jinak by mše nebyla platnou.“

„Pak se stal, pane feldkurát, velkej omyl,“ ozval se Švejk, „já jsem bez vyznání. Já už mám takovou smůlu.“

Polní kurát podíval se na Švejka, chvíli mlčel, pak mu poklepal na rameno a řekl: „Můžete vypít to mešní víno, co zbylo v láhvi, a myslíte si, že jste vstoupil opět do církve.“

Náboženská debata

Stávalo se, že Švejk po celé dny neviděl pěstitele vojenských duší. Polní kurát rozdělával své povinnosti s hýřením a přicházel velice zřídkka domů, umazaný, nemytý, jako kocour, když se mrňouká a dělá své výlety po střechách.

Při návratu, mohl-li se vyjadřovat, hovořival ještě se Švejkem, než usnul, o vznešených cílech, o zápale, o radosti z myšlení.

Někdy také se pokoušel mluvit ve verších, citovat Heine.

Švejk sloužil s polním kurátem ještě jednu polní mši u zákopníků, kam byl omylem pozván ještě jeden polní kurát, bývalý katecheta, neobyčejně nábožný člověk, dívající se na svého kolegu velice udiveně, když ten mu nabízel ze Švejkovy polní láhve, kterou ten vždy nosil na takové náboženské úkony s sebou, doušek koňaku.

„Je to dobrá známka,“ řekl polní kurát Otto Katz, „napijte se a jděte domů. Já už to sám vyřídím, poněvadž potřebuji být pod širým nebem, mě dnes nějak bolí hlava.“

Nábožný polní kurát odešel, vrtě hlavou, a Katz zhostil se, jako vždy, velmi skvěle své úlohy.

V krev Páně se tenkrát proměňoval vinný střík a kázání bylo delší, přičemž každé třetí slovo bylo a tak dále a zajisté.

„Vy dnes, vojáci, budete odjíždět na frontu a tak dále. Vy obračejte se nyní k bohu a tak dále, zajisté. Nevíte, co se s vámi stane, a tak dále a zajisté.“

A dál hřmělo od oltáře a tak dále a zajisté, střídajíc se s bohem a všemi svatými.

V zápalu a v řečnickém rozmachu vydával polní kurát i prince Evžena Savojského za světce, který je bude chránit, až budou dělat mosty přes řeky.

Nicméně skončila polní mše beze všeho pohoršení, příjemně a zábavně. Zákopníci se bavili velice dobře.

Na zpáteční cestě nechťeli je pustit se skládacím polním oltářem do elektriky.

„Že tě praštím tím svatým přes hlavu,“ poznamenal Švejk k průvodčímu.

Když se konečně dostali domů, zjistili, že ztratili někde po cestě tabernákulum.

„To nevadí,“ řekl Švejk, „první křesťani sloužili mši svatou i bez tabernákula. Kdybychom to někde voznámili, tak by chtěl ten poctívej nálezce na nás vodměnu. Kdyby to byly peníze, tak by se snad nenašel žádněj poctívej nálezce, ačkoliv jsou ještě takoví lidi. U nás v Budějovicích u regimentu byl jeden voják, takový dobrý hovado, ten našel jednou šest set korun na ulici a odevzdal je na policii a v novinách se o něm psalo jako poctivým nálezci a měl z toho vostudu. Žádnej s ním nechtěl mluvit, každej mu říkal: ‚Ty jeden pitomče, co jsi to vyved za hloupost. Vždyť té to musí do smrti mrzet, jestli máš ještě trochu cti v těle.‘ Měl holku, a ta s ním přestala mluvit. Když přijel domů na dovolenou, tak ho o muzice kvůli tomu kamarádi vyhodili z hospody. Počal chřádnout, brát si to do hlavy a nakonec se dal přeject vlakem. Jednou zas u nás v ulici našel jeden krejčí zlatý prsten. Lidi ho varovali, aby ho nevracel na policii, ale on si nedal říct. Přijali ho neobyčejně vlídně, že prý už je tam hlášena ztráta zlatého prstenu s briliantem, potom ale se podívají na kámen a říkají mu: ‚Človče, vždyť je to sklo, a ne briliant. Kolikpak vám za ten briliant dali? Takový poctivý nálezce my známe.‘ Nakonec se to vysvětlilo, že ještě jeden člověk ztratil zlatý prsten s falešným briliantem, nějakou rodinnou památku, ale krejčí seděl přece jen tři dny, poněvadž se z rozčilení dopustil urážky stráže. Dostal zákonitou odměnu deset procent, 1 K 20 hal., poněvadž ten šmejď měl cenu 12 korun, a on tu zákonitou odměnu hodil tomu pánovi do obličeje, a ten ho žaloval pra urážku na cti a krejčí dostal ještě deset korun pokuty. Potom všude říkal, že každej poctívej nálezce zaslouží pětadvacet, zřezat ho, až bude modřej, vysekat mu veřejně, aby si to lidi pamatovali a řídili se podle toho. Myslím, že naše tabernákulum nám nikdo nepřinese nazpátek, i když je vzadu značka regimentu, poněvadž s vojenskýma věcmá nikdo nechce nic mít. Raději to zahodí někam do vody, aby s tím ještě neměl oplétání. Včera jsem mluvil v hospodě U zlatého věnce s jedním člověkem z venkova, je mu už šestapadesát let, a ten šel se optat na okresní hejtmanství do Nové Paky, proč mu rekvizírovali bryčku. Na zpáteční cestě, když ho z okresního hejtmanství vyhodili, díval se na trén, který právě přijel a stál na náměstí. Nějaký mladý muž poprosil ho, aby mu chvíli počkal u koní, že vezou pro vojsko konzervy, a víckrát už nepřišel. Když pak se hnuli, musel s nimi a dostal se až do Uher, kde někde poprosil taky někoho, aby mu počkal

u vozu, a tím se jediné zachránil, a to by ho táhli do Srbska. Přijel celý vyjevený a víckrát nechce nic mít s vojenskejma věcmá.“

Večer dostali návštěvu nábožného polního kuráta, který chtěl také ráno sloužit polní mši zákopníkům. Byl to člověk fanatik, který chtěl každého přiblížit k bohu. Když byl katechetou, vyvíjel u dětí náboženský cit pohlavky a v různých časopisech občas uveřejňovány byly noticky o něm: „Katecheta surovec“, „Katecheta, který pohlavkuje“. Byl přesvědčen, že katechismus nejlépe si dítě osvojí pomocí rákoskového systému.

Kulhal trochu na jednu nohu, což bylo důsledkem toho, že ho vyhledal jeden otec žáka, kterému katecheta napohlavkoval, poněvadž školák jevil určité pochybnosti o trojici boží. Dostal tři pohlavky. Jeden za boha otce, druhý za boha syna a třetí za svatého ducha.

Dnes přišel svého kolegu Katze uvést na pravou cestu a promluvit mu do duše, což začal tím, že poznamenal: „Divím se, že u vás nevisí kříž. Kde se modlíte breviář? Ani jeden obrázek svatých nezdobí stěny vašeho pokoje. Co to máte nad postelí?“

Katz se usmál: „To je ‚Zuzana v lázni‘ a ta nahá ženská pod tím je má stará známost. Napravo je japonerie, znázorňující sexuální akt mezi gejšou a starým japonským samurajem. Pravda, něco velice originelního? Breviář mám v kuchyni. Švejku, přineste ho sem a otevřete na třetí straně.“

Švejk odešel a z kuchyně ozvalo se třikrát za sebou vytáhnutí zátky z lahvi vína.

Nábožný kurát byl zdrcen, když se na stole objevily tři láhve.

„Je to mešní lehké víno, pane kolego,“ řekl Katz, „velice dobré jakosti, ryzlink. Chutí podobá se moselskému.“

„Nebudu pít,“ tvrdošijně ozval se nábožný kurát, „přišel jsem vám promluvit do duše.“

„To vám vyschně, pane kolego, v krku,“ řekl Katz, „napijte se a já poslouchám. Jsem člověk velice snášenlivý a mohu slyšet i jiné názory.“

Nábožný kurát trochu upil a vytřeštil oči.

„Po čertech dobré víno, pane kolego, není-liž pravda?“

Fanatik tvrdě řekl: „Pozoruj, že vy klejete.“

„To je zvyk,“ odpověděl Katz, „někdy se přistihnu dokonce, že se rouhám. Nalejte, Švejku, panu kurátovi. Mohu vás ubezpečit, že říkám také himlhergot, kříž a sakra. Myslím, ai budete tak dlouho sloužit na vojně jako já, že se taky do toho vpravíte. Není to zcela nic těžkého, obtížného a

nám duchovním je to velice blízké: nebe, bůh, kříž a velebná svátost, nezničí hezky a odborné? Pijte, pane kolego.“

Bývalý katecheta mechanicky se napil. Bylo vidět, že by chtěl něco říct, ale nemohl. Sbíral myšlenky.

„Pane kolego,“ pokračoval Katz, „hlavu vzhůru, nesedíte tak smutně, jako by vás měli za pět minut pověsit. Slyšel jsem o vás, že jste jednou v pátek omylem snědl v restauraci vepřovou kotletu, poněvadž jste myslel, že je čtvrtek, a že jste si na záchodě strkal prst do krku, aby to šlo ven, poněvadž jste si myslel, že vás bůh zahladí. Já se nebojím jíst v púště maso a nebojím se ani pekla. Pardon, napijte se. Tak, už je vám lepší? Či máte pokrokový názor o pekle a jdete s duchem času a s reformisty? To jest místo obyčejných kotlů se sírou pro ubohé hříšníky papinské hrnce, kotle s velkou atmosférou, hříšníci se smaží na margarínu, rožně s elektrickým pohonem, po milióny let přejíždějí přes hříšníky stroje na válcování silnic, skřípání zubů obstarávají dentisti zvláštními přístroji, kvílení se zachycuje do gramofonu a desky se posílají nahoru do ráje k obveselení spravedlivých. V ráji účinkují rozprašovače kolínské vody a filharmonie hraje tak dlouho Brahmsa, že raději dáte přednost pekle a očistci. Andílkové mají v zadnici vrtuli od aeroplánu, aby se tolik nenadřeli se svými křídly. Pijte, pane kolego, Švejku, nalejte mu koňak, mně se zdá, že mu není dobře.“

Když se nábožný kurát vzpamatoval, zašeptal: „Náboženství je rozumová úvaha. Kdo nevěří v existenci svaté trojice...“

„Švejku,“ přerušil ho Katz, „nalejte panu feldkurátovi ještě jeden koňak, ať se vzpamatuje. Řekněte mu něco, Švejku.“

„U Vlašimě byl, poslušně hlásím, pane feldkurát,“ řekl Švejk, „jeden děkan a ten měl, když mu jeho stará hospodyně utekla s klukem i s penězi, posluhovačku. A ten děkan na stará kolena dal se do studování svatýho Augustina, kterému říkají, že patří mezi svaté Otce, a dočet se tam, že kdo věří v protinožce, má být prokletej. Tak si zavolal svou posluhovačku a povídá k ní: ‚Poslouchejte, vy jste mně jednou povídala, že váš syn je strojní zámečnick a odjel do Austrálie. To by byl mezi protinožci, a svatý Augustin prikazuje, aby každý, kdo věří v protinožce, byl proklet.‘ ‚Jemnostpane,‘ povídá na to ta ženská, ‚vždyť můj syn mně posílá z Austrálie psaní a peníze.‘ ‚To je mámení ďábelské,‘ říká na to pan děkan, ‚žádná Austrálie podle svatýho Augustina neexistuje, to vás jen ten antichrist svádí: V neděli je veřejně proklel a křičel, že Austrálie neexistuje. Tak ho rovnou z kostela

odvezli do blázince. Vono by jich tam patřilo víc. U uršulinek mají v klášteře láhvičku s mlékem Panny Marie, kterým kojila Ježíška, a v sirotčinci u Benešova, když jim tam přivezli lurdskou vodu, dostali po ní sirotkové takovou běhavku, že to svět neviděl.“

Nábožnému polnímu kurátu udělaly se mžitky před očima a vzpamatoval se novým koňakem, který mu vstoupil do hlavy.

Mžouraje očima, otázal se Katze: „Vy nevěříte v neposkrvněné početí Panny Marie, nevěříte, že palec svatého Jana Křtitele, který se chrání u piaristů, je pravý? Věříte vůbec v pánaboha? A když nevěříte, proč jste polním kurátem?“

„Pane kolego,“ odpověděl Katz, plácaje ho důvěrně po zádech, „dokud stát neuzná za dobré, že vojáci, než jdou mřít do bitvy, nepotřebují na to požehnání boží, je polní kurátství slušné honorovaným zaměstnáním, při kterém se člověk nepředře. Pro mne to bylo lepší než běhat po cvičištích, chodit na manévry... Tenkrát jsem dostával rozkazy od představených, a dnes si dělám, co chci. Zastupuji někoho, kdo neexistuje, a hraju sám úlohu boží. Jestli nechci někomu odpustit hříchy, tak mu je neodpustím, i kdyby mne prosil na kolenou. Ostatně posledních by se našlo sakramentsky málo.“

„Já mám pánaboha rád,“ ozval se nábožný polní kurát, začínaje škytat, „moc ho mám rád. Dejte mně trochu vína. – Já si pánaboha vážím,“ pokračoval potom, „moc si ho vážím a ctím. Nikoho si tak nevážím jako jeho.“

Uhodil pěstí do stolu, až láhve poskočily: „Bůh je vznešená povaha, cosi nadpozemského. Je čestný ve svých záležitostech, Je to slunný zjev, to mně nikdo nevyvrátí, I svatého Josefa si vážím, všechněch svatých si vážím, až na svatého Serapiona. Má takové ošklivé jméno.“

„Měl by zažádat o změnu,“ poznamenal Švejk.

„Svatou Ludmilu mám rád, i svatého Bernardina,“ pokračoval bývalý katecheta, „ten zachránil moc poutníků ve Svatém Gotthardě. Má na krku láhev s koňakem a vyhledává zapadlé sněhem.“

Zábava dostala jiný směr. Nábožný kurát počal mluvit páté přes deváté: „Mláďátek si ctím, mají svátek 28. prosince. Herodesa nenávidím. – Když spí slepice, tak nemůžete dostat čerstvá vejčička.“

Dal se do smíchu a počal zpívat „Svatý bože, svatý, silný“.

Přerušil to však ihned, a obraceje se na Katze, otázal se ostře, vstávaje: „Vy nevěříte, že 15. srpna je svátek Nanebevzetí Panny Marie?“

Zábava byla v plném proudu. Objevily se ještě jiné láhve a chvílemi ozýval se Katz: „Řekni, že nevěříš v pánaboha, a to ti jinak nenaleju.“

Zdálo se, že se vrací doby pronásledování prvních křesťanů. Bývalý katecheta zpíval nějakou píseň mučedníků z římské arény a řval: „Věřím v pánaboha, nezapřu ho. Nech si své víno. Mohu si sám pro ně poslat.“

Nakonec ho uložili do postele. Než usnul, prohlásil, vztyčuje k přísaze pravici: „Věřím v boha otce, syna i ducha svatého. Přineste mně breviář.“

Švejk mu vstrčil do ruky nějakou knihu ležící na nočním stolku, a tak nábožný polní kurát usnul s Dekameronem G. Boccaccia v ruce.

Švejk jde zaopatřovat

Polní kurát Otto Katz seděl zadumaně nad cirkulářem, který právě přinesl z kasáren. Byl to rezervát ministerstva vojenství:

„Ministerstvo vojenství ruší po dobu války platné předpisy týkající se zaopatřování vojinů armády posledním pomazáním a ustanovuje tyto pravidla pro vojenské duchovní:

§ 1. Na frontě se poslední pomazání zrušuje.

§ 2. Není dovoleno těžce nemocným a raněným odebrati se do týlu kvůli poslednímu pomazání. Vojenští duchovní povinni jsou předávat takové lidi okamžitě příslušným vojenským úřadům k dalšímu stáhnutí.

§ 3. Ve vojenských nemocnicích v zázemí možno jest udělit poslední pomazání hromadně na základě dobrozdání vojenských lékařů, pokud poslední pomazání nemá v sobě ráz obtěžování příslušné vojenské instituce.

§ 4. V mimořádných případech může velitelství vojenských nemocnic v zázemí dovolit jednotlivcům přijati poslední pomazání.

§ 5. Vojenští duchovní jsou povinni na vyzvání velitelství vojenských nemocnic udělovat poslední pomazání těm, které velitelství navrhuje.“

Potom přečetl polní kurát ještě jednou předpis, ve kterém se mu oznamuje, že zítra má jít na Karlovo náměstí do Vojenské nemocnice zaopatřovat těžce raněné.

„Poslyšte, Švejk,“ zavolal polní kurát, „není to svinstvo? Jako kdyby v celé Praze byl jsem jen já jediným polním kurátem. Proč tam nepošlou toho nábožného kněze, který u nás posledně spal. Máme jít zaopatřovat na Karlák. Já už zapomněl, jak se to dělá.“

„Tak si koupíme katechismus, pane feldkurát, tam to bude,“ řekl Švejk, „to je jako průvodčí cizinců pro duchovní pastýře. V Emazích pracoval v klášteře jeden zahradnický pomocník, a když chtěl vstoupit do řádu laiků a dostat kutnu, aby nemusel trhat svoje šaty, musel si koupit katechismus a učit se, kterak se dělá kříž, kdo jediný zůstal uchráněn hříchu dědičného a co je to, mít čisté svědomí, a jiné takové maličkostí, a potom jim prodal z klášterní zahrady pod rukou polovinu vokurek a odešel s hanbou z kláštera. Když jsem se s ním sešel, tak mně povídá: ‚Vokurky jsem moh prodávat i bez katechismu.‘ „

Když přinesl Švejek koupený katechismus, polní kurát listuje se v něm řekl: „Vida, poslední pomazání může udělovat pouze kněz, a to jen olejem od biskupa posvěceným. Tak vidíte, Švejku, vy sám poslední pomazání udělovat nemůžete. Přečtěte mně, kterak se uděluje poslední pomazání.“

Švejek četl: „Uděluje se takto: Kněz maže nemocného na jednotlivých smyslech, modle se zároveň: ‚Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, cokoliv jsi zavinil zrakem, sluchem, čichem, chutí, řečí, hmatem a chůzí.‘ „

„To bych rád věděl, Švejku,“ ozval se polní kurát, „co může člověk zaviní hmatem, můžete mně to vysvětlit?“

„Moc věcí, pane feldkurát, hmatne třeba do cizí kapsy, nebo na tanečních zábavách, však mi rozumíte, jaký tam bývá představení.“

„A chůzí, Švejku?“

„Když začne pajdat, aby se nad ním lidi ustrnuli.“

„A čichem?“

„Když se mu nějaký smrad nelíbí.“

„A chutí, Švejku?“

„Když má na někoho chuť.“

„A řečí?“

„To už patří se sluchem dohromady, pane feldkurát. Když někdo hodně žvaní a druhý ho poslouchá.“

Po těchto filosofických úvahách polní kurát umkl a řekl: „Potřebujeme tedy olej posvěcený od biskupa. Tady máte deset korun a kupte lahvičku. Ve vojenské intendantuře patrně takový olej nemají.“

Švejek vypravil se tedy na cestu za olejem posvěceným od biskupa. Taková věc je horší než hledání živé vody v pohádkách Boženy Němcové.

Byl v několika drogériích, a jakmile řekl: „Prosím láhvičku oleje posvěceného od biskupa,“ dali se někde do smíchu a jinde skryli se uděšení pod pultem. Přitom Švejek se tvářil neobyčejně vážně.

Umínil si tedy, že zkusí své štěstí v lékárnách. V první dali ho vyvést laborantem. V druhé chtěli telefonovat na ochrannou stanici a ve třetí mu řekl provizor, že firma Polák v Dlouhé třídě, obchod olejem a laky, bude mít rozhodně žádaný olej na skladě.

Firma Polák v Dlouhé třídě byla opravdu firma agilní. Nepustila žádného kupce, aby neuspokojila jeho přání. Chtěl-li balzám kopajvu, nalili mu terpentýn a bylo také dobře.

Když Švejk přišel a přál si za deset korun olej posvěcený od biskupa, řekl šéf k příručím: „Nalejou mu, pane Tauchen, deset deka konopného oleje číslo tři.“

A příručí, zabaluje lahvičku do papíru, řekl k Švejkovi čistě obchodně: „Je to první kvalita, budete-li si přát štětce, laky, fermež, račte se obrátit k nám. Obsloužíme vás solidně.“

Zatím polní kurát si v katechismu zopakoval, co kdysi v semináři neutkvělo mu v paměti. Velmi se mu líbily neobyčejně duchaplné věty, kterým se upřímně zasmál: „Jméno ‚poslední pomazání‘ pochází odtud, že toto pomazání obyčejně bývá posledním ze všech pomazání, jež církev člověku uděluje.“

Nebo: „Poslední pomazání může přijmout každý katolický křesťan, který nebezpečně onemocněl a už přišel do rozumu.“

„Nemocný má přijmouti poslední pomazání, možno-li, dokud ještě je při dobré paměti.“

Potom přišel ordonanc a přinesl paket, ve kterém se polnímu kurátovi oznamuje, že zítra bude při zaopatřování v nemocnici přítomno Sdružení šlechticů pro náboženskou výchovu vojáků.

Toto Sdružení sestávalo z hysterických bab a rozdávalo po nemocnicích vojákům obrázky svatých a povídky o katolickém vojínovi, který umírá pro císaře pána. Byl na těch povídkách barevný obrázek představující bojiště. Všude se válí mrtvolky lidí a koní, převrácené muniční vozy a děla lafetami vzhůru. Na obzoru hoří vesnice a praskají šrapnely a v popředí leží umírající voják s utrženou nohou, nad kterým se sklání anděl a přináší mu věnec s nápisem na stuze: „Ještě dnes budeš se mnou v ráji.“ A umírající se blaženě usmívá, jako by mu nesli zmrzlinu.

Když Otto Katz přečetl obsah paketu, odplivl si a pomyslel si: „To bude zas zítra den.“

Znal tu pakáž, jak ji nazýval, z chrámu od Ignáce, když před léty tam míval kázání pro vojsko. Tenkrát ještě vkládal do kázání mnoho a Sdružení sedávalo za plukovníkem. Dvě vytáhlé ženštiny v černých šatech s růžencem, které se jednou k němu přidaly po kázání a po dvě hodiny mluvily o náboženské výchově vojáků, dokud se nedopálil a neřekl jim: „Odpuste, mé dámy, na mne čeká pan hejtman s partii ferbla.“

„Tak už máme volej,“ řekl slavnostně Švejk, když se vrátil od firmy Polák, „konopnej volej číslo tři první kvality, můžeme s ním namazat

celej bataliόν. Je to solidní firma. Prodává taky fermež, laky a štětce. Ještě potřebujeme zvoneček.“

„Na co zvoneček, Švejku?“

„Musíme po cestě zvonit, aby nám lidi smekali, když jdeme s pánebohem, pane feldkurát, s tím konopným volejem číslo tři. To se tak dělá, a bylo už mnoho lidí, kterým do toho nic nebylo, zavřenejch, že nesmekli. Na Žižkově jednou farář zmlátil jednoho slepýho, že při takovej příležitosti nesmek, a ještě byl zavřenej, poněvadž mu u soudu dokázali, že není hluchoněmej, a jenom slepej, a že slyšel cinkot zvonečku a budil pohoršení, ačkoliv to bylo v noci. To je jako o Božím těle. Jindy by si nás lidi ani nevšimli, a teď nám budou smekat. Jestli tedy, pane feldkurát, proti tomu nic nemáte, přinesu ho hned.“

Obdržev svolení, Švejk přinesl za půl hodiny zvonek.

„Je od vrat zájezdní hospody U Křížků,“ řekl, „stál mne pět minut strachu a dlouho jsem předtím musel čekat, poněvadž se pořád trousili lidi.“

„Půjdu do kavárny, Švejku, kdyby někdo přišel, ať počká.“

Asi za hodinu přišel šedivý starší pán, přímého držení těla a přísného pohledu.

Z jeho celého vzezření čísela urputnost a zloba. Díval se tak, jako by byl poslán osudem zničit naši bídnou planetu a zahladit její stopy ve vesmíru.

Řeč jeho byla drsná, suchá a přísná: „Doma? Že šel do nějaké kavárny? Že mám počkat? Dobrá, budu čekat až do rána. Na kavárnu má, ale dluhy platit, to nikoliv. Kněz, fujtajxl!“

Odplivl si v kuchyni.

„Pane, neplivejte nám tady!“ ozval se Švejk, dívaje se se zájmem na cizího pána.

„A ještě jednou si odplivnu, vidíte, takhle,“ řekl tvrdošíjně přísný pán, plivaje podruhé na podlahu, „že se nestydí. Vojenský duchovní, hanba!“

„Jste-li vzdělanej člověk,“ upozorňoval ho Švejk, „tak si odvyknete plivat v cizím bytě. Nebo myslíte, že když je světová válka, že si můžete všechno dovolit? Máte se chovat slušně, a ne jako votrapa. Máte jednat jemně, mluvit slušně a nepočínat si jako rošťák, vy jeden pitomej civilisto.“

Přísný pán vstal ze židle, počal se rozčilením trást a křičel: „Co si to vy opovažujete, já že nejsem slušný člověk, co tedy jsem, mluvte...“

„Hajzlík jste,“ odpověděl Švejk, dívaje se mu do očí, „plíváte na zem, jako byste byl v elektrice, ve vlaku nebo někde ve veřejné místnosti. Pořád

jsem se divil, proč tam všude visejí cedulky, že plivat na zem se zakazuje, a teď vidím, že je to kvůli vám. Voni vás asi všude musejí moc dobře znát „

Přísný pán počal měnit barvu v obličejí a snažil se odpovědít přívalem nadávek adresovaných na Švejka i na polního kuráta.

„Jste hotov ze svým řečněním,“ otázal se klidně Švejk (když padlo poslední ‚lumpové jste oba; jaký pán, taký krám‘), „či chcete to ještě nějak doplnit, než poletíte ze schodů?“

Poněvadž přísný pán se již tak dalece vyčerpál, že mu na mysl nepřišla již žádná hodnotná nadávka, a proto se zamlčel, považoval to Švejk za to, že by čekal marné doplňků.

Otevřel tedy dveře, postavil si přísného pána do dveří obličejem na chodbu, a za takový šut by se nestyděl ani nejlepší hráč nejlepšího mezinárodního mistrovského fotbalového mužstva.

A za přísným pánem se nesl na schody Švejkův hlas: „Podruhý, když jdou někam mezi slušný lidi na návštěvu, tak se chovají slušné:

Přísný pán chodil dlouho pod okny a čekal na polního kuráta. Švejk si otevřel okno a pozoroval ho.

Konečně se host dočkal polního kuráta, který ho odvedl do pokoje a posadil naproti sobě na židli.

Švejk mlčky přinesl plivátko a postavil před hosta.

„Co to děláte, Švejk?“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že už tady byla s tím pánem malá nepříjemnost kvůli plivání na podlahu.“

„Opuste nás, Švejk, my máme něco mezi sebou vyřizovat.“

Švejk zasalutoval.

„Poslušně hlásím, pane feldkurát, že vás opouštím.“

Odešel do kuchyně a v pokoji vedl se velice zajímavý rozhovor.

„Vy jste přišel pro peníze za tu směnku, nemýlím-li se?“ otázal se polní kurát svého hosta.

„Ano, a doufám . . .“

Polní kurát vzdychl.

„Člověk přichází častokrát do takové situace, že mu zbývá jediné naděje. Jak krásné je to slůvko ‚doufej‘ z toho trojlístku, který povznášá člověka z chaosu života: víra, naděje, láska.“

„Já doufám, pane polní kuráte, že obnos...“

„Zajisté, ctěný pane,“ přerušil ho polní kurát, „mohu ještě jednou

opakovat, že slovo ‚doufat‘ posilňuje člověka v jeho zápase se životem. I vy neztrácíte naději. Jak je to krásné, mítí určitý ideál, být nevinným, čistým tvorem, který půjčuje peníze na směnku a má naději, že dostane včas zaplacen. Doufat, neustále doufat, že vám vyplatím 1200 korun, když mám v kapse necelých sto.“

„Vy tedy...“, zakoktal host.

„Ano, já tedy“, odpověděl polní kurát.

Obličej hostův nabyl opět urputného a zlostného výrazu.

„Pane, to je podvod“, řekl vstávaje.

„Uklidněte se, ctěný pane...“

„Je to podvod“, křičel tvrdošjně host, „zneužil jste mé důvěry.“

„Pane“, řekl polní kurát, „vám rozhodně prospěje změna vzduchu. Zde je příliš dusno. – Švejku,“ volal do kuchyně, „tento pán si přeje vyjít na čerstvý vzduch.“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,“ ozvalo se z kuchyně, „že jsem toho pána již jednou vyhodil.“

„Opakovat,“ zněl rozkaz, který byl proveden rychle, bystře a krutě.

„To je dobře, pane feldkurát,“ řekl Švejk, když se vrátil z chodby, „že jsme to s ním skoncovali dřív, než nám zde vyved nějakou výtržnost. V Malešicích byl jeden šenkýř, písmák, který na všechno měl citáty z Písma svatého, a když někoho pral bejkovcem, vždycky říkal: ‚Kdo šetrí metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, včas jej tresce, já ti dám práť se mi v hospodě.‘ „

„Vidíte, Švejku, jak to dopadá s takovým člověkem, který nectí kněze,“ usmál se polní kurát. „Svatý Jan Zlatoústý řekl: ‚Kdo ctí kněze, ctí Krista, kdo příkoří činí knězi, činí příkoří Kristu Pánu, jehož zástupcem právě kněz jest.‘ – Na zítřek musíme se dokonale připravit. Udělejte smažená vajíčka se šunkou, uvařte bordó punč a potom věnujeme se rozjímání, neboť jak je v modlitbě večerní: ‚Odvráceny jsou milostí boží všechny úklady nepřátel o tento příbytek.‘ „

Na světě existují vytrvalci, mezi které patřil i muž dvakrát již vyhozený z bytu polního kuráta. Právě když byla večeře hotova, někdo zazvonil, Švejk šel otevřít, vrátil se za chvíli a hlásil: „Je tu zas, pane feldkurát. Zavřel jsem ho prozatím do koupelny, abychom se mohli spokojeně navečeřet.“

„Nečiníte dobře, Švejku,“ řekl polní kurát, „host do domu, bůh do

domu. Za dávných dob při hostinách dávali se obveselovat zrudama. Přiveďte ho sem, ať nás pobaví.“

Švejk vrátil se za chvíli s vytrvalým mužem, který hleděl zasmušile před sebe.

„Sedněte si,“ vybídl ho vlídně polní kurát, „právě dokončujeme večeři. Měli jsme humry, lososa, a teď ještě smažená vejíčka se šunkou. To se nám to hoduje, když nám lidi půjčují peníze.“

„Doufám, že zde nejsem pro legraci,“ řekl zasmušilý muž, „jsem zde dnes již potřetí. Doufám, že nyní se vše vysvětlí.“

„Poslušně hlásím, pane feldkurát,“ poznamenal Švejk, „že je to hotovej nezmar, jako nějakej Boušek z Libně. Vosumnáctkrát za večer ho vyhodili od Exnerů, a vždycky se jim tam vrátil, že tam zapomněl fajfku. Lez jim tam voknem, dveřma, z kuchyně, přes zeď do lokálu, přes sklep do výčepu a byl by se spustil snad komínem, kdyby ho byli hasiči nesundali se střechy. Takovej byl vytrvalej, že by se moh stát ministrem nebo poslancem. Udělali pro něj, co mohli.“

Vytrvalý muž, jako by nedbal toho, co se mluví, tvrdošijně opakoval: „Já chci mít jasno a přeji si, abych byl vyslechnut.“

„To se vám povoluje,“ řekl polní kurát, „mluvte, ctěný pane. Mluvte, jak dlouho chcete, a my zatím budeme pokračovat v našich hodech. Doufám, že vám to nebude překážet ve vypravování. Švejku, neste na stůl.“

„Jak je vám známo,“ řekl vytrvalec, „zuří vojna. Obnos půjčil jsem vám před vojnou, a kdyby nebylo vojny, nenaléhal bych na zaplacení. Mám však smutné zkušenosti.“

Vytáhl zápisník z kapsy a pokračoval: „Mám to všechno zapsáno. Nadporučík Janata dluhoval mně 700 korun, a odvážil se padnout na Drině. Poručík Prášek upadl na ruské frontě do zajetí, a je mně dlužen na dva tisíce korun. Hejtman Wichterle, dluhující mně stejný obnos, dal se zabít pod Ruskou Rávou vlastními vojáky. Nadporučík Machek zajat v Srbsku, dluhuje mně 1500 korun. Je zde víc takových lidí. Ten padne v Karpatech s mou nezaplacenou směnkou, ten jde do zajetí, ten se mně utopí v Srbsku, ten umře v Uhrách ve špitále. Chápete nyní mé obavy, že mne tato válka zahubí, nebudu-li energickým a neúprosným. Vy můžete mně namítnout, že u vás nehrozí žádného přímého nebezpečí. Podívejte se.“

Přistrčil polnímu kurátovi svůj zápisník pod nos. „Vidíte: polní kurát Matyáš v Brně, zemřel v izolační nemocnici před týdnem. Já bych si rval

vlasý. Nezaplatil mně 1800 korun, a jde do cholerového baráku zaopatřovat nějakého člověka, po kterém mu nic nebylo.“

„To byla jeho povinnost, milý pane,“ řekl polní kurát, „já jdu také zítra zaopatřovat.“

„A taky do cholerového baráku,“ poznamenal Švejek; „můžete jít s sebou, abyste viděl, co to znamená, vobětovat se.“

„Pane polní kuráte,“ řekl vytrvalý muž, „věřte, že jsem v zoufalé situaci. Vede se válka kvůli tomu, aby sprovodila ze světa všechny mé dlužníky?“

„Až vás odvedou na vojnu a budete rukovat do pole,“ poznamenal opět Švejek, „tak vodsloužíme s panem feldkurátem mši svatou, aby bůh nebeský dal a první granát vás přeraziti ráčil.“

„Pane, je to vážná věc,“ řekl nezmar k polnímu kurátovi, „žádám vás, aby váš sluha se do našich záležitostí nepletl, abychom to mohli ihned skoncovat.“

„Dovolte, pane feldkurát,“ ozval se Švejek, „raďte mně přikázat vopravdu, abych se do vašich záležitostí neplet, jinak budu hájit dál vaše zájmy, jak se na pořádného vojáka sluší a patří. Ten pán má ouplnou pravdu, von chce vodtud odejít sám. Já taky nemám rád nějaký výstupy, já jsem společenskej člověk.“

„Švejku, mne už to začíná nudit,“ řekl polní kurát, jako by nepozoroval přítomnost hostovu, „myslel jsem, že nás ten člověk pobaví, bude nám vypravovat nějaké anekdoty, a on žádá, abych vám poručil, abyste se do toho nepletl, ačkoliv už jste měl s ním dvakrát co dělat. Večer, kdy mám před takovým důležitým náboženským úkonem, kdy mám obrátit všechny své smysly k bohu, obtěžuje mne nějakou pitomou historií o mizerných 1200 korunách, odvrací mne od zpytování svědomí, od boha, a chce, abych mu ještě jednou řekl, že mu teď nic nedám. Nechci s ním déle mluvit, aby tento posvátný večer nebyl zkažen. Řekněte mu sám, Švejku: Pan feldkurát vám nic nedá.“

Švejek vyplnil rozkaz, zahulákav to hostu do ucha. Vytrvalý host zůstal však sedět dál.

„Švejku,“ vybízel polní kurát, „zeptejte se ho, jak dlouho myslí, že bude zde ještě okounět?“

„Nehnu se odtud, dokud nedostanu zapláceno,“ tvrdošijně ozval se nezmar.

Polní kurát vstal, šel k oknu a řekl: „V takovém případě odevzdávám ho vám, Švejk. Dělejte si s ním, co chcete.“

„Pojďte, pane,“ řekl Švejk, uchopiv nemilého hosta za rameno, „do třetice všeho dobrého.“

A opakoval svůj výkon rychle a elegantně, zatímco polní kurát bubnoval na okno pohřební pochod.

Večer věnovaný rozjímání prošel několik fází. Polní kurát tak zbožné a vroucné přibližoval se k bohu, že ještě ve dvanáct hodin v noci zněl z jeho bytu zpěv:

Když jsme maširovali,
všechny holky plakaly...
S ním zpíval i dobrý voják Švejk.

Po posledním pomazání ve Vojenské nemocnici toužili dva. Jeden starý major a jeden bankovní disponent, důstojník v záloze. Oba dostali kulku do břicha v Karpatech a leželi vedle sebe. Rezervní důstojník považoval za svou povinnost dát se zaopatřit svátostí umírajících, poněvadž jeho představený toužil po posledním pomazání. Aby se nedal také zaopatřit, považoval za porušení subordinace. Nábožný major to dělal z chytrostí, domnívaje se, že modlitba víry uzdraví nemocného. Tu noc před posledním pomazáním oba však zemřeli, a když se dostavil ráno polní kurát se Švejkem, leželi s obličejem zčernalým pod prostěradlem jako všichni, kteří zemrou zadušením.

„Takovou slávu jsme dělali, pane feldkurát, a teď nám to zkazili,“ zlobil se Švejk, když jim v kanceláři oznámili, že ti dva už nepotřebují ničeho.

A to byla pravda, že dělali slávu. Jeli v drožce, Švejk zvonil a polní kurát držel v ruce lahvičku s olejem, zabalenou do ubrousku, kterým s vážnou tváří žehnal kolemjdoucím, kteří smekli.

Nebylo jich pravda mnoho, ačkoliv Švejk snažil se dělat se svým zvoncem obrovský rámus.

Za drožkou běželo několik nevinných pacholátek, z nichž jedno sedlo si vzadu, načež jeho druhové spustili unisono: „Za vozem, za vozem!“

A Švejk do toho zvonil, drožkář sekal bičem dozadu, ve Vodičkově ulici nějaká domovnice, členkyně mariánské kongregace, klusem dohnala drožku, dala si v jízdě požeňnat, pokřížovala se, odplivla si poté: „Jedou s tím pánembohem jako všichni čerti! Člověk aby dostal souchotiny!“ a vracela se udýchána na své staré místo.

Nejvíc hlas zvonku znepokojoval drožkářskou kobylu, které patrně musel něco připomínat z minulých let, poněvadž se stále ohlížela dozadu a občas učinila pokus zatancovat na dlažbě.

To byla tedy ta veliká sláva, o které mluvil Švejek. Polní kurát šel zatím do kanceláře vyřídit finanční stránku posledního pomazání a vypočítal již účetnímu šikovateli, že je mu vojenský erár dlužen na sto padesát korun za posvěcený olej a cestu.

Potom následoval spor s velitelem nemocnice a polním kurátem, přičemž polní kurát několikrát udeřil pěstí do stolu a vyjádřil se: „Nemyslete si, pane hejtmane, že je poslední pomazání zadarmo. Když důstojník od dragounů je komandýrován do hřebčince za koňma, tak se mu také platí diety. Opravdu lituji, že se ti dva posledního pomazání nedočkali. Bylo by to o padesát korun dražší.“

Švejek čekal zatím dole na strážnici s lahvičkou svatého oleje, která mezi vojáky vzbuzovala opravdový zájem.

Někdo mínil, že by se s tím olejem daly velice dobře čistit ručnice a bodla.

Nějaký mladičkový voják z Českomoravské vysočiny, který ještě věřil v pánaboha, prosil, aby se o takových věcech nevedly řeči a aby se svatá tajemství nezatahovala do debaty. Musíme křesťansky doufat.

Starý rezervista podíval se na zeleňáčka a řekl: „Pěkný doufání, že ti šrapnel utrhne hlavu. Bulíkovali nás. Jednou k nám přijel nějaký klerikální poslanec a mluvil o božím míru, který se klene nad zemí, a jak pánbůh si nepřeje války a chce, aby všichni žili v míru a snášeli se jako bratří. A vida ho, vola, jakmile vypukla válka, ve všech kostelích se modlí za zdar zbraní a o pánubohu se mluví jako o nějakém náčelníkovi jenerálního štábu, který tu vojnu řídí a diriguje. Z téhle vojenské nemocnice už jsem viděl pohřbů, a uříznutých noh a ruk vozí odtud vozy.“

„A vojáky pochovávají nahý,“ řekl jiný voják, „a do toho mundúru oblíknou zas jinýho živýho a tak to jde napořád.“

„Dokud to nevyhrajem,“ poznamenal Švejek.

„Taková fajfka chce něco vyhrát,“ ozval se z kouta desátník. „Na pozici s vámi, do zákopů, a hnát vás na bodáky o všechno pryč, na dráty, podkopy a minomety. Válet se v týlu, to dovede každěj, a žádnýmu se nechce padnout „

„Já taky myslím, že je to moc hezký, dát se probodnout bajonetem,“

řekl Švejk, „a taky to není špatný, dostat kouli do břicha, a ještě pěknější, když člověka přerazí granát a člověk kouká, že jeho nohy i s břichem jsou nějak vod něho vzdálený, a je mu to tak divný, že z toho umře dřív, než mu to někdo může vysvětlit.“

Mladičky voják vzdychl si upřímně. Litoval sám svůj mladý život, že se narodil v tak hloupém století, aby ho zařezali jako krávu na porážce. Pročpak je tohle všechno?

Jeden voják, učitel z povolání, jako by četl jeho myšlenky, poznamenal: „Někteří učenci vysvětlují válku objevením se skvrn na slunci. Jakmile taková skvrna se udělá, tak přijde vždy něco hrozného. Dobyťtí Kartága...“

„Nechaj si své učenosti,“ přerušil ho desátník, „a jdou raději zaměst cimru, dneska je to na nich. Co je nám do nějaký pitomý skvrny na slunci. Kdyby jich tam bylo třeba dvacet, tak si za to nic nekoupím.“

„Ty skvrny na slunci mají vopravdu velkej význam,“ zamíchal se Švejk, „jednou se vobjevila taková skvrna a ještě ten samej den byl jsem bit u Banzetů v Nuslích. Vod tý doby, jak jsem šel někam, vždycky jsem v novinách hledal, jestli se zas neobjevila nějaká skvrna. A jakmile se vobjevila, sbohem, Máry, nešel jsem nikam, a jen tak jsem to přečkal. Když tenkrát ta sopka Mont Pelé zničila celý ostrov Martinique, jeden profesor psal v Národní politice, že už dávno upozorňoval čtenáře na velkou skvrnu na slunci. A vona, ta Národní politika, včas nedošla na ten vostrov, a tak si to tam, na tom vostrově, vodskákali.“

Zatím polní kurát setkal se nahoře v kanceláři s jednou dámou ze Sdružení šlechtičen pro náboženskou výchovu vojáků, starou, protivnou ochechulí, která již od rána chodila po nemocnici a všude rozdávala obrázky svatých, které ranění a nemocní vojáci házeli do plivátek.

Při své obchůzce rozčilovala všechny svým hloupým žvaněním, aby srdečné litovali svých hříchů a opravdové se polepšili, aby po smrti milý bůh jim dal věčné spasení.

Byla bledá, když mluvila s polním kurátem. Jak ta vojna, místo aby zušlechťovala, dělá z vojáků zvířata. Dole na ni marodí vyplázli jazyka řekli jí, Že je maškara a nebeská koza. „Das ist wirklich schrecklich, Herr Feldkurat, das Volk ist verdorben.“

A rozhovořila se, jak si představuje náboženskou výchovu vojáka. Jen tenkrát bojuje voják statečně za svého císaře pána, když věří v boha a má náboženský cit, pak se neleká smrti, poněvadž ví, že ho čeká ráj.

Žvanilka řekla ještě několik podobných hloupostí a bylo vidět, že je odhodlána nepustit polního kuráta, který však zcela negalantně se poroučel.

„Jedem domů, Švejku!“ zavolal do strážnice. Na zpáteční cestě nedělali žádnou slávu.

„Ať si jede zaopatřovat příště, kdo chce,“ řekl polní kurát, „člověk aby se za každou duši, kterou chce spasit, s nimi handrkoval o peníze. Mají samé účetnictví, pakáž.“

Vida v ruce Švejkové lahvičku s ‚posvěceným‘ olejem, zachmuřil se: „Nejlepší uděláme, Švejku, když tím olejem mně a sobě namažete boty.“

„Zkusím s tím namazat taky zámek,“ dodal Švejk, „strašné vrže, když v noci jdete domů.“

Tak skončilo poslední pomazání, ke kterému nedošlo.

Švejka vojenským sluhou u nadporučíka

Štěstí Švejkovo nemělo dlouhého trvání. Nelítostný osud přerval přátelský poměr mezi ním a polním kurátem. Jestli polní kurát až do té události byl osobou sympatickou, to, co nyní provedl, je s to strhnout z něho sympatickou tvářnost.

Polní kurát prodal Švejka nadporučíkovi Lukášovi, čili lépe řečeno, prohrál ho v kartách. Tak dřív prodávali na Rusi nevolníky. Přišlo to tak znenadání. Byla pěkná společnost u nadporučíka Lukáše a hrálo se jednadvacet.

Polní kurát prohrál všechno a nakonec řekl: „Kolik mně půjčíte na mého vojenského sluhu? Ohromný pitomec a zajímavá figura, něco non plus ultra. Ještě nikdy neměli jste takového vojenského sluhu.“

„Půjčím ti sto korun,“ nabídl nadporučík Lukáš, „jestli pozítří je nedostanu, pošleš mně tu raritu. Můj pucflek je protivný člověk. Stále vzdychá, píše domů psaní, a přitom krade, na co přijde. Už jsem ho bil, ale to není nic platné. Pohlavkuji ho na potkání, ale nepomáhá to. Vyrazil jsem mu pár předních zubů, ale chlapa nenapravil.“

„Tedy platí,“ řekl lehkomyšlně polní kurát, „bud pozítří sto korun, nebo Švejka.“

Prohrál i těch sto korun a šel smutně domů. Věděl určité a také nijak o tom nepochyboval, že do pozítří nesežene těch sto korun a že vlastně Švejka mizerně a bídě prodal.

„Mohl jsem si říct o dvě stě korun,“ mrzel se, ale přestupuje na elektrické tramvaji na trať, která ho za chvíli měla odvézt domů, dostával záchvat výčitek a sentimentality.

„Není to ode mne hezké,“ pomyslel si, když zvonil u dveří svého bytu, „jak se podívám do jeho pitomých, dobráckých očí?“

„Milý Šveju,“ řekl, když byl doma, „dnes se stalo něco neobyčejného. Měl jsem takovou smůlu v kartách. Hopal jsem to všechno a měl jsem pod rukou eso, pak přišla desítka, a bankéř měl pod rukou kluka a dotáh to taky na jednadvacet. Líznul jsem si několikrát na eso nebo na desítku a vždy jsem měl stejně s bankéřem. Projel jsem všechny peníze.“

Odmlčel se. „A nakonec jsem prohrál vás. Vypůjčil jsem si na vás

sto korun, a jestli do pozítí je nevrátím, už budete patřit ne mně, ale nadporučíkovi Lukášovi. Mně je to opravdu líto...“

„Sto korun ještě mám,“ řekl Švejk, „mohu vám půjčit.“

„Dejte je sem,“ ožil polní kurát, „hned je zanesu Lukášovi. Nerad bych, opravdu, se s vámi loučil.“ Lukáš byl velice překvapen, když uviděl opět polního kuráta.

„Jdu ti zaplatit dluh,“ řekl polní kurát, rozhlížeje se vítězoslavně, „dejte mně také kartu.“

„Hop,“ ozval se polní kurát, když byla řada na něm. „Jenom o oko,“ hlásil, „přetáh jsem.“

„Tak tedy hop,“ řekl při druhém chodu, „hop bund.“

„Dvacet brát,“ hlásil bankéř.

„Já mám celých devatenáct,“ tiše pronesl polní kurát, dáváje do banku posledních čtyřicet korun ze stovky, kterou mu půjčil Švejk, aby se vykoupil z nového nevolnictví.

Vraceje se domů, přišel polní kurát k přesvědčení, že je konec, že Švejka nemůže nic zachránit, že jest to předurčeno, aby sloužil u nadporučíka Lukáše.

A když mu Švejk otevřel, řekl k němu: „Všechno je marné, Švejku. Proti osudu se neubrání nikdo. Prohrál jsem vás i těch vašich sto korun. Dělal jsem vše, co bylo v mé moci, ale osud je silnější mne. Hodil vás do spárů nadporučíka Lukáše a přijde doba, že se musíme rozloučit.“

„A bylo v banku hodně?“ otázal se Švejk klidně, „nebo jste málokdy dělal forhonta? Když nepadá karta, je to velmi špatné, ale někdy je to mizérie, když to jde až příliš dobře. Na Zderaze žil nějaký klempíř Vejvoda a ten hrával vždy mariáš v jedné hospodě za Stoletou kavárnou. Jednou taky, čert mu to napískal, povídá: ‚A což abychom si hodili jedníka o pětníček.‘ Hráli tedy pětníčkového jedníka a on držel bank. Všichni se ztropili a tak to rostlo do desítky. Starej Vejvoda chtěl popřát taky druhému něco a pořád říkal: ‚Malá, špatná domů.‘ To si nedovedete představit, jakou měl smůlu. Malá špatná ne a ne přijít, bank rost, a už tam byla stovka. Z hráčů nikdo tolik neměl, aby to mohl hopnout, a Vejvoda už byl celej upocenej. Nebylo nic jinýho slyšet než jeho: ‚Malá, špatná domů.‘ Přisazovali po pětce a spadali tam vždycky. Jeden kominický mistr se dopálil, šel si domů pro peníze, když tam bylo už přes půldruhý stovky, a hopnut to. Vejvoda chtěl se toho zbavit, a jak potom povídal, chtěl táhnout třebaš až do třiceti,

jen aby to nevyhrál, a místo toho dostal dvě esa. Dělal, že nic nemá, a schválně povídá: ‚Šestnáct brát.‘ A ten kominickej mistr měl všeho všudy patnáct. Není to směla? Starej Vejvoda byl celej bledej a nešťastnej, kolem už nadávali a šuškali si, že dělá volty, že už jednou byl bit pro falešnou hru, ačkoliv byl to nejpoctivější hráč, a sypali tam korunku za korunkou. Už tam bylo pět set korun. Hostinský to nevydržel. Měl právě přichystaný peníze do pivovaru, tak je vzal, přised si, strčil napřed do toho po dvou stovkách, pak zahmouřil oči, otočil židli pro štěstí a řek, že to všechno, co je v banku, hopá. ‚Hrajeme,‘ povídá, ‚s votevřenýma kartama.‘ Starej Vejvoda byl by já nevím co dal za to, aby teď prohrál. Všichni se divili, když otočil a ukázala se sedma, a on si ji nechal. Hostinský se smál pod fousy, poněvadž měl jednadvacet. Přišla druhá sedma starýmu Vejvodovi, a on si ji taky nechal. ‚Teď přijde eso nebo desítka,‘ řekl hostinský jízlivě, ‚vsadím krk, pane Vejvodo, že budete trop: Bylo ohromný ticho, Vejvoda otočí, a vona se objeví třetí sedmička. Hostinskěj zbledl jako křída, byly to jeho poslední peníze, vodešel do kuchyně a za chvílku přiběhne kluk, kterej se u něho učil, abychom šli pana hostinskýho urážnout, že prej visí na klíce u okna. Tak jsme ho odřízli, vzkřísili a hrálo se dál. Už nikdo neměl žádný peníze, všechno to bylo v banku před Vejvodou, kterej jen říkal: ‚Malá, špatná domů‘ a za živýho boha chtěl bejt trop, ale poněvadž musel votáčet svoje karty a vyložit na stůl, nemoh dělat žádněj podvod a schválně přetáhnout. Všichni byli už nad jeho štěstím blbí a udělali si to tak, že když už nemají peníze, že tam budou dávat svoje úpisý. Trvalo to kolik hodin a před starým Vejvodou rostly tisíce a tisíce. Kominickej mistr byl už do banku dlužen přes půldruhého miliónu, uhlíř ze Zderazu asi milión, domovník ze Stoletý kavárny 800 000 korun, jeden medik přes dva milióny. Jenom v pince bylo přes tři sta tisíc na samých útržkách papíru. Starej Vejvoda zkoušel to všelijak. Chodil pořád na záchod a vždycky to dal jinýmu, aby to vzal za něho, a když se vrátil, hlásili mu, že bral, že mu přišlo jednadvacet. Poslali pro nový karty, a zas to nebylo nic platný. Když se Vejvoda zastavil na patnácti, tak měl ten druhej čtrnáct. Všichni se dívali vztekle na starýho Vejvodu a nejmíc láteřil jeden dlaždič, kerej do toho všeho všudy dal na hotovosti vosum korun. Ten votevřeně prohlásil, že takovej člověk, jako je Vejvoda, by neměl chodit po světě a měl by se zkopat, vyhodit a utopit jako štěně. To si nedovedete představit to zoufalství starýho Vejvody. Konečně přišel na nápad. ‚Já jdu na záchod,‘ povídá kominíkovi,

„vezměte to za mne, pane mistře: A jen tak bez klobouku vyběh na ulici a přímo do Myslíkovy ulice pro strážníky. Našel patrolu a oznámil jí, že v tej a tej hospodě hrajou hazardní hru. Strážníci ho vyzvali, aby šel napřed, že přijdou hned za ním. Vrátil se tedy a hlásili mu, že zatím medik prohrál přes dva milióny a domovník přes tři. Do pinky že dali úpis na pět set tisíc korun. Za chvíli vrazili tam strážníci, dlaždič vykřik: „Spas se, kdo můžeš,“ ale nebylo to nic platný. Zabavili bank, vedli všechny na policii. Uhlíř ze Zderazu se zprotivil, tak ho přivezli v košatince. V banku bylo v dlužních úpisech přes půl miliardy a na hotových penězích patnáct set. „Tohle jsem ještě nežral,“ řekl policejní inspektor, když viděl takový závratný sumy, „tohle je horší než Monte Carlo.“ Zůstali tam všichni až na starýho Vejvodu do rána. Vejvodu jako udavače pustili a slíbili, že dostane zákonnou jednu třetinu odměny ze zabaveného banku, asi přes sto šedesát miliónů, von se ale do rána z toho zbláznil a ráno chodil po Praze vobjednávat si nedobytný pokladny na tucty. Tomu se říká štěstí v kartách.“

Potom šel Švejek vařit grog a dopadlo to tak, že polní kurát, když v noci podařilo se Švejkovi dopravit ho s námahou na postel, zaslzel a zaštkal:

„Prodal jsem tě, kamaráde; hanebně prodal. Proklínej mne, bij, držím. Hodil jsem tě napospas. Nemohu se ti podívat do očí. Drásej mne, kousej, nič. Nezasloužím nic lepšího. Víš, co jsem?“

A polní kurát, zabořuje uplakanou tvář do polštáře, řekl tiše, jemným, měkkým hlasem: „Jsem bezcharakterní padouch,“ a usnul, jako když ho hodí do vody.

Druhý den polní kurát, vyhýbaje se Švejkovu pohledu, odešel časně ráno a vrátil se až v noci s nějakým tlustým infanteristou.

„Ukažte mu, Švejk,“ řekl, vyhýbaje se opět Švejkovu pohledu, „kde co leží, aby byl orientován, a poučte ho, jak se vaří grog. Ráno se hlaste u nadporučíka Lukáše.“

Švejek s novým mužem strávili příjemně noc vařením grogu. K ránu stál tlustý infanterista sotva na nohou a pobručoval si jen podivnou směs z různých národních písní, které se mu spletly dohromady: „Okolo Chodova teče vodička, šenkuje tam má milá pivečko červený. Horo, horo, vysoká jsi, šly panenky silnicí, na Bílé hoře sedláček oře.“

„Vo tebe nemám strach,“ řekl Švejek, „s takovým nadáním se u feldkuráta udržíš.“

Tak se stalo, že to dopoledne uviděl nadporučík Lukáš ponejprv

poctivou a upřímnou tvář dobrého vojáka Švejka, který mu hlásil: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ten Švejek prohranej panem feldkurátem v kartách.“

Instituce důstojnických sluhů je prastarého původu. Zdá se, že již Alexandr Macedonský měl svého pučfleka. Jisto však je, že v době feudalismu vystupovali v té úloze žoldnéři rytířů. Čím byl Sancho Panza Dona Quijota? Divím se, že historie vojenských sluhů nebyla doposud nikým sepsána. Našli bychom tam, že vévoda z Almagiru snědl svého vojenského sluhu při obležení Toleda z hladu bez soli, o čemž vévoda sám píše ve svých pamětech, vypravuje, že jeho sluha měl maso jemné, křehké, vláčné, chutí se podobající něčemu mezi kuřecím a oslím.

Ve staré švábské knize o umění vojenském nalézáme též pokyny pro vojenské sluhy. Pučflek staré doby měl býti zbožný, ctnostný, pravdomluvný, skromný, statečný, odvážný, poctivý, pracovitý. Zkrátka měl to být vzor člověka. Nová doba na tomto typu změnila mnoho. Moderní fajfka nebývá obyčejně ani zbožný, ani ctnostný, ani pravdomluvný. Lže, podvádí svého pána a proměňuje velice často život svého velitele v pravé peklo. Je to lstivý otrok, vymýšlející si nejrůznější záludné triky, aby ztrpčil svému pánovi život. Mezi touto novou generací pučfleků nenajdou se tací obětaví tvorové, kteří by se dali sníst svými pány bez soli jako šlechtný Fernando vévody z Almagiru. Na druhé straně vidíme, že velitelé, zápasíce na život a na smrt se svými sluhy nové doby, používají nejrozmanitějších prostředků, aby udrželi svou autoritu. Bývá to jistý druh hrůzovlády. Roku 1912 byl v Štýrském Hradci proces, při kterém vynikající úlohu hrál jeden hejtman, který ukopal svého pučfleka. Byl tenkrát osvobozen, poněvadž to udělal teprve podruhé. V názorech těch pánů nemá život pučfleka žádné ceny. Je to předmět pouze, v mnohém případě fackovací panák, otrok, služka pro všechno. Není pak divu, že takové postavení vyžaduje od otroka, aby byl vychytralý, lstivý. Jeho postavení na naší planetě možno srovnat jen s utrpením pikolíků za starých dob, vychovávaných k svědomitosti pohlavky a mučením.

Bývají však případy, že pučflek vyšine se na favorita, a tu stává se hrůzou roty, bataliónu. Všechny šarže snaží se ho podplácet. On rozhoduje o dovolené, on se může přimluvit, aby to u raportu dopadlo dobře.

Tito favoriti bývali za války odměňováni velkými i malými stříbrnými medaliemi za statečnost a chrabrost.

U 91. pluku znal jsem jich několik. Jeden pucflek dostal velkou stříbrnou proto, že uměl báječně péct husy, které kradl. Druhý dostal malou stříbrnou, poněvadž z domova dostával nádherné zásilky aprovizace, takže jeho pán v době největšího hladu přecpal se tak, že nemohl chodit.

A návrh na jeho odměnění medaliemi stylizoval jeho pán takto:

„Za to, že v bojích, projevuje neobyčejnou statečnost a chrabrost, opovrhoval svým životem a neopouštěl svého důstojníka ani na krok pod silnou palbou nastupujícího nepřítele.“

A on zatím někde v týlu plundroval kurníky. Válka změnila poměr pucfleka k pánovi a učinila z něho nejnenáviděnějšího tvora mezi mužstvem. Pucflek měl vždy celou konzervu, když jedna byla rozdávána pěti mužům. Jeho polní láhev byla vždy plna rumu nebo koňaku. Celý den takový tvor žvýkal čokoládu a žral důstojnické sladké suchary, kouřil cigarety svého důstojníka, kuchtil, vařil celé hodiny a nosil extrablůzu.

Důstojnický sluha byl s ordonancí v nejdůvěrnějším styku a uděloval mu hojné odpadky ze svého stolu a ze všech těch výhod, které měl. Do triumvirátu přibíral si ještě účetního šikovatele. Tato trojka, žijící v bezprostředním styku s důstojníkem, znala všechny operace i válečné plány.

Ten švarm byl vždy nejlépe informován, kdy to začne, jehož desátník kamarádil s důstojnickým sluhou.

Když ten řekl: „Ve dvě třicet pět budem brát roha,“ tak přesné ve dvě třicet pět rakouští vojáci začali se odpoutávat od nepřítele.

Důstojnický sluha byl v nejintimnějších stycích s polní kuchyní a potloukal se velice rád u kotle a poroučel si, jako by byl v restauraci a měl před sebou jídelní lístek.

„Já chci žebro,“ říkal ke kuchaři, „včera jsi mně dal oháňku. Přidej mně taky kousek jater do polívky, víš, že slezinu nežeru.“

A nejvelkolepějším byl pucflek v děláni paniky. Při bombardování pozic srdce mu padalo do kalhot. Nalézal se v tu dobu se svými a svého pána zavazadly v nejbezpečnější blindáži a ukrýval hlavu pod deku, aby ho granát nenašel, a neměl jiného přání, než aby jeho pán byl raněn a on se dostal s ním do týlu, do zázemí, hodně hluboko.

Paniku pěstoval soustavně s jistým tajnůstkářstvím. „Mně se zdá, že skládají telefon,“ sděloval důvěrně po švarmech. A byl šťastný, když mohl říct: „Už ho složili.“

Nikdo tak rád neustupoval jako on. V tom okamžiku zapomínal, že

svíští mu nad hlavou granáty a šrapnely, a probíral se neúnavně se zavazadly ke štábu, kde stálo vozatajstvo. Měl rád rakouský trén a neobyčejně rád se vozil. Používal v nejhroších případech i sanitních dvoukolek. Když musel jít pěšky, dělal dojem nejznicenějšího člověka. V takovém případě nechal zavazadla svého pána v zákopech a táhl jen svůj majetek.

Stal-li se takový případ, že se důstojník zachránil útekem před zajetím a on tam zůstal, neopomenul důstojnický sluha v žádném případě od vléknout do zajetí i zavazadla svého pána. Ona 209 přešla v jeho majetek, na kterém přel s celou duší.

Viděl jsem jednoho zajatého důstojnického sluhu, který od Dubna šel s druhými pěšky až do Dárnice za Kyjevem. Měl s sebou kromě svého bafochu a batochu svého důstojníka, který před zajetím utekl, ještě pět ručních kufříků různého tvaru, dvě pokrývky a polštář, kromě nějakého zavazadla, které nesl na hlavě. Stěžoval si, že mu kozáci dva kufry ukradli.

Nikdy nezapomenu toho člověka, který se tak mořil s tím celou Ukrajinou. Byl to živý špeditérský vůz a nemohu si vysvětlit, jak to mohl unést a táhnout kolik set kilometrů a potom jeti s tím až do Taškentu, opatrovat to a umřít na svých zavazadlech na skvrnitý tyf v zajateckém táboře.

Dnes jsou důstojníci sluhové roztroušeni po celé naší republice a vypravují o svých hrdinných skutcích. Oni šturmovali Sokal, Dubno, Niš, Piavu. Každý z nich je Napoleonem: „Povídal jsem našemu obrstovi, aby telefonoval do štábu, že už to může začít „

Pověštině byli reakcionáři a mužstvo je nenávidělo. Někteří donášeli a bylo pro ně zvláštním potěšením, když se mohli dívat, jak někoho uvazují.

Vyvinuli se ve zvláštní kastu. Jich sobectví neznalo mezí.

Nadporučík Lukáš byl typem aktivního důstojníka zchátralé rakouské monarchie. Kadetka vychovala z něho obojživelníka. Mluvil německy ve společnosti, psal německy, četl české knížky, a když vyučoval ve škole jednoročních dobrovolníků, samých Čechů, říkal jim důvěrně: „Budme Češi, ale nemusí o tom nikdo vědět. Já jsem taky Čech.“

Považoval češství za jakousi tajnou organizaci, které je lépe zdaleka se vyhnout.

Jinak byl hodný člověk a nebál se svých představených a pečoval o svou rotu na manévrech, jak se sluší a patří. Našel vždy pro ni pohodlné

rozmístění po stodolách a často dal ze své skromné gáže svým vojákům vyvalit sud piva.

Měl rád na pochodu, když zpívali vojáci písničky. Museli zpívat, i když šli na cvičení, i ze cvičení. A jda vedle své roty, zpíval s nimi:

A když bylo v půlnoci,

voves z pytle vyskočí

žumtarijá bum! Těšil se oblíbě vojáků, poněvadž byl neobyčejné spravedlivým a neměl ve zvyku někoho týrat.

Šarže se před ním trásly a z nejsurovějšího šikovatele udělal za měsíc pravého beránka.

Uměl pravda křičet, ale nikdy nenadával. Používal vybraných slov a vět. „Vidíte,“ říkal, „opravdu nerad vás trestám, hochu, ale nemohu si pomoci, poněvadž na disciplíně záleží schopnost vojska, zdatnost, a bez disciplíny armáda je třtinou větrem se klátící. Jestli vy nemáte v pořádku svůj mundúr a knoflíky nejsou dobře přišity a schází, je vidět, že zapomínáte na své povinnosti, které máte k armádě. Může být, že zdá se vám to nepochopitelným, proč máte být zavřen kvůli tomu, že vám včera při přehlídce scházel jeden knoflík na blůze, taková malinká, nepatrná věc, která v civilu se úplně přehlídne. A vidíte, že takové zanedbání vašeho zevnějšku na vojně musí mít vzápětí trest. A proč? Zde nejde o to, že vám schází jeden knoflík, ale o to, že musíte si zvyknout na pořádek. Dnes si nepřijmete knoflík a začínáte lajdačit. Zítřka už se vám bude zdát obtížným rozebrat flintu a vyčistit ji, pozítří zapomenete někde v hospodě bajonet a nakonec usnete na postu, poněvadž jste začal s tím nešťastným knoflíkem žít život lajdáka. Tak je to, hochu, a proto vás trestám, abych vás vyvaroval ještě horšímu trestu, za věci, které byste mohl provést, zapomínaje pomalu, ale jistě na své povinnosti. Zavírám vás na pět dní a přeji si, abyste o chlebu i vodě přemýšlel o tom, že trest není mstou, ale pouze prostředkem výchovným, sledujícím nápravu a polepšení trestaného vojáka.“

Měl být už dávno hejtmanem a nepomohla mu jeho opatrnost v národnostní otázce, poněvadž vůči svým představeným vystupoval s opravdovou přímostí, neznače ve služebním poměru žádného podlízání.

To bylo to, co zachoval z povahy sedláka na českém jihu, kde se narodil ve vesnici mezi černými lesy a rybníky.

Jestli vůči vojákům byl spravedlivým a netrýznil jich, byl v jeho povaze

zvláštní rys. Nenáviděl své sluhy, poněvadž vždy měl to štěstí, že dostal nejprotivnějšího a nejpodlejšího pucfleka.

Bil je po hubě, pohlavkoval a snažil se je vychovávat domluvami i skutky, nepovažuje je za vojáky. Zápasil s nimi beznadějně řadu let, střídal je neustále a nakonec si vzdychl: „Opět jsem dostal podlé hovado:“ Svě vojenské sluhy považoval za nižší druhy živočišstva.

Neobyčejně rád měl zvířata. Měl harckého kanárka, angorskou kočku a stájového pinče. Všichni sluhové, které vystřídal, nakládali s těmi zvířaty ne hůře, než nadporučík Lukáš nakládal se svými sluhy, když mu provedli nějakou podlost.

Kanárka mořili hladem, jeden sluha angorské kočce vyrazil jedno oko, stájový pinč byl od nich práskán na potkání a nakonec jeden z předchůdců Švejka odvedl chudáka na Pankrác k pohodnému, kde ho dal utratit, nelituje dát ze své kapsy deset korun. Oznamil potom prosté nadporučíkovi, že mu pes utekl na procházce, a druhý den už mašíroval s rotou na cvičišť.

Když Švejek se přišel ohlásit k Lukášovi, že nastupuje službu, nadporučík Lukáš zavedl ho do pokoje a řekl k němu: „Vás odporučil pan polní kurát Katz a přeji si, abyste nedělal jeho odporučení hanbu. Měl jsem již tucet sluhů a žádný z nich se u mě neohřál. Upozorňuji vás, že jsem přísný a že strašně trestám každou podlost a každou lež. Přeji si, abyste mluvil vždy pravdu a vykonával bez reptání všechny mé rozkazy. Jestli řeknu: ‚Skočte do ohně,‘ tak do toho ohně musíte skočit, i kdyby se vám nechtělo. Kam to koukáte?“

Švejek se zájmem díval se na stranu na zeď, kde visela klec s kanárkem, a nyní, upíraje své dobrácké oči na nadporučíka, odpověděl milým, dobráckým tónem: „Poslušné hlásím, pane nadporučíku, že je tam harcký kanár.“

A přerušiv tak proud řeči nadporučíka, Švejek stál po vojensku, a ani nemrkaje, díval se mu přímo do očí.

Nadporučík chtěl říci něco ostrého, ale pozoruje nevinný výraz Švejekova obličej, řekl jedině: „Pan polní kurát vás rekomandoval jako ohromného pitomce a myslím, že se nemýlí.“

„Poslušné hlásím, pane nadporučíku, že se opravdu pan polní kurát nemýlí. Když jsem sloužil aktivně, byl jsem superarbitrován pro blbost, a ještě k tomu notorickou. Od regimentu nás kvůli tomu pustili dva, mé a ještě jednoho pana hejtmana von Kaunitz. Ten, s dovolením, pane

nadporučíku, když šel po ulici, tak se současné pořád dloubal prstem levé ruky v levej nosní díře a druhou rukou v pravý dírce, a když šel s námi na cvičení, tak nás vždy postavil jako při defilérungu a říkal: ‚Vojáci, éh, pamatujte si, éh, že je dneska středa, poněvadž zejtra bude čtvrtek, éh.‘ „

Nadporučík Lukáš pokrčil rameny jako člověk, který neví a nenalézá ihned slov k vyjádření určité myšlenky.

Prošel se ode dveří k protilehlému oknu kolem Švejka a zas nazpět, přičemž Švejk podle toho, kde se právě nadporučík nalézal, dělal rechtsšaut a linksšaut s takovým důrazně nevinným obličejem, že nadporučík sklopil oči, a dívaje se na koberec, řekl něco, co bylo beze vší spojitosti se Švejkovou poznámkou o pitomém hejtmanovi: „Ano, u mé musí být pořádek, čistota a nesmí se mně lhát. Miluji poctivost. Nenávidím lež a trestám ji bez milosti, rozumíte mi dobře?“

„Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že rozumím. Není nic horšího, než když člověk lže. Jak se začne zaplítat, tak je ztracenej. V jedný vesnici za Pelhřimovem byl nějaký učitel Marek a ten chodil za dcerou hajnýho Špery, a ten mu dal vzkázat, že jestli se bude s holkou scházet v lese, že mu, když ho potká, pustí do zadnice z ručnice štětiny se solí. Učitel mu dal vzkázat, že to není pravda, ale jednou zas, když se s holkou měl sejít, tak ho ten hajnej natrefil a už chtěl na něm udělat tu voperaci, ale on se vymlouval, že prej sbírá květinčky, potom zas, že šel chytat nějaký broučky, a zaplítal se čím dál tím víc, až nakonec vodpřísáhnul, jak byl cele] ulekanej, že šel klást voka na zajíce. Tak ho milej hajnej spakoval a vodved na četnickou stanici, vodtamtud to šlo k soudu a učitel by byl býval málem zavřenej. Kdyby byl řek holou pravdu, tak dostal pouze ty štětiny se solí. Já jsem toho mínění, že je vždycky nejlepší se přiznat, být vtevřenej, a když už něco provedu, přijít a říct: ‚Poslušně hlásím, že jsem proved tohle a tohle: A co se týká tý poctivosti, je to vždycky moc hezká věc, poněvadž s ní člověk vždycky nejdál dojde. Jako když jsou ty závody v chůzi. Jak začne fixlovat a běžet, už je distancovanej. To se stalo mýmu bratranci. Poctívej člověk je všude váženej, ctěnej, spokojenej sám sebou a cítí se jako znovuzrozenej, když jde ležet a může říct: ‚Dneska jsem byl zase poctívej.‘ „

Mezi tou řečí nadporučík Lukáš seděl již dlouho na židli, dívaje se Švejkovi na boty, a myslil si: „Můj bože, vždyť i já často stejné mluvím takové blbosti a rozdíl je jen ve formě, kterou to podávám.“

Nicméně, nechťje ztratit svou autoritu, řekl, když Švejk skončil:

„U mě musíte si čistit boty, mít svou uniformu v pořádku, knoflíky správně přišíté a musíte dělat dojem vojáka, a ne nějakého civilního otrapy. Jest to zvláštní, že vy neumíte se žádný držet vojensky. Jen jeden měl ze všech těch mých sluhů bojovné vzezření, a nakonec mně ukradl parádní uniformu a prodal ji v Židech.“

Zamlčel se a pokračoval, vysvětluje Švejkovi všechny jeho povinnosti, přičemž neopomenul klást hlavní důraz na to, že musí být věrný, nikde nic nemluvit, co se doma děje.

„Ke mně chodí dámy na návštěvu,“ podotkl, „někdy zde některá ostane přes noc, když ráno nemám službu. V takovém případě nosíte nám kávu do postele, když zazvoním, rozumíte?“

„Poslušně hlásím, že rozumím, pane obrlajtnant, kdybych přišel znenadání k posteli, tak by to mohlo být třeba některý dámě nepříjemný. Já jsem si jednou přived jednu slečnu domů a moje posluhovačka nám přinesla, právě když jsme se náramně dobře bavili, kávu do postele. Lekla se a polila mně celá záda a ještě řekla: ‚Dej pánbůh dobrýtro.‘ Já vím, co se sluší a patří, když někde spí dáma.“

„Dobře, Švejku, vůči dámám musíme zachovávat vždy neobyčejný takt; řekl nadporučík, který dostával lepší náladu, poněvadž řeč přešla na předmět, který vyplňoval u něho prázdný čas mezi kasárnami, cvičištěm a kartami.

Ženy byly duší jeho bytu. Ony stvořily mu domov. Bylo jich několik tuctů a mnohé z nich snažily se po dobu svého pobytu vyzdobit jeho byt různými tretkami.

Jedna paní kavárníková, která žila u něho celých čtrnáct dní, než si pro ni pan manžel přijel, vyšila mu roztomilý přehoz na stůl, opatřila mu všechno spodní prádlo monogramy a byla by snad dokončila vyšívání nástěnného koberce, kdyby byl manžel nezničil tu idylu.

Jedna dáma, pro kterou za tři neděle přijeli rodiče, chtěla udělat z jeho ložnice dámský budoár, a rozestavila všude různé titěrnosti, vázičky a pověsila mu nad postel obrázek anděla strážce.

Ze všech koutů ložnice i jídelny vycitovala se ženská ruka, která vnikla i do kuchyně, kde bylo možno vidět nejrozmanitější kuchyňské nářadí a náčiní, velkolepý to dar jedné zamilované paní továrnice, která přivezla s sebou kromě své vášně řezací přístroj na veškerou kuchyňskou zeleninu

a zeli, přístroj na strouhání žemličky, tření jater, kastroly, pekáče, pánve, vařečky a bůhví co ještě.

Odešla však za týden, poněvadž nemohla se smířit s myšlenkou, že má nadporučík kromě ní ještě asi kolem dvaceti jiných milenek, což zanechalo jisté stopy ve výkonnosti ušlechtilého samce v uniformě.

Nadporučík Lukáš vedl též obšírnou korespondenci, měl album svých milenek a sbírku různých relikvií, poněvadž poslední dva roky jevil sklon k fetišismu. Tak měl několik různých podvazků dámských, čtyry roztomilé dámské kalhotky s vyšíváním a tři průzračně jemné, tenké dámské košilky, batistové šátečky, dokonce jednu šněrovačku a několik punčošek.

„Mám dnes službu,“ řekl, „přijdu až v noci, opatrujte všechno a uveďte v pořádek byt. Poslední sluha pro svou ničemnost odjel dnes s marškou na pozici.“

Uděliv ještě rozkazy týkající se kanárka a angorské kočky, odešel, neopomenuv ještě ve dveřích prohodit několik slov o poctivosti a pořádku.

Po jeho odchodu uvedl Švejek v bytě vše v nejlepší pořádek, takže když se nadporučík Lukáš v noci vrátil domů, mohl mu Švejek hlásit:

„Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že je vše v pořádku, jediné kočka dělala neplechu a sežrala vašeho kanára.“

„Jak to?“ zahřměl nadporučík.

„Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, takto: Já jsem věděl, že kočky nemají kanárky rády a že jim ubližují. Tak jsem je chtěl dohromady seznámit a popřípadě, kdyby ta bestie chtěla něco podniknout, naprášit jí kožich, aby na to do smrti nezapomněla, jak se má chovat ke kanárkovi, poněvadž mám velice rád zvířata. U nás v domě je jeden kloboučník a ten tak vycvičil kočku, že mu sežrala dřív tři kanáry a teď ani jednoho a může ten kanár si třeba na ni sednout. Tak jsem to chtěl taky zkusit a vytáhl jsem kanárka z klece a dal jí ho vočichat, a vona, vopice, nežli jsem se vzpamatoval, ukousla mu hlavu. Já jsem vopravdu takovou sprostotu vod ní nečekal. Kdyby to byl, pane obrlajtnant, vrabec, ještě bych nic neřek, ale takovej péknej kanárek, harckej. A jak ho dychtivě žrala i s pěřím a vrněla přitom vod samý radosti. Voni prý kočky nejsou hudebně vzdělaný a nemohou vystát, když kanárek zpívá, poněvadž tomu ty bestie nerozumějí. Já jsem tý kočce vynadal, ale bůh mě chraň, nic jsem jí neudělal a čekal na vás, až jak rozhodnete, co se jí má stát za to, potvoře prašivý.“

Vypravuje toto, díval se Švejek tak upřímně nadporučíkovi do očí, že

týž, přistoupiv zprvu k němu s jistým surovým úmyslem, odstoupil od něho, sedl si na židli a otázal se:

„Poslyšte, Švejk, jste opravdu takové boží hovado?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant,“ odvětil slavnostně Švejk, „jsem! – Vodmalička mám takovou smůlu. Vždycky chci něco vopravit, udělat dobře, a nikdy nic z toho nevyjde než nějaká nepřijemnost pro mne i pro okolí. Já jsem vopravdu chtěl ty dva seznámit, aby si rozuměli, a nemůžu za to, že vona ho sežrala a že bylo po známosti. V domě U Štupartů sežrala před léty kočka dokonce papouška, poněvadž se jí posmívala a mňoukal po ní. Voni ale mají kočky tuhej život. Jestli poručíte, pane obrlajtnant, abych ji vodpravil, tak ji budu muset trhnout mezi dveřmi, jinak nedodělá.“

A Švejk s nejnevinnější tváří a milým dobráckým úsměvem vyložil nadporučíku, jak se popravují kočky, což by dle obsahu přivedlo jistě spolek proti týrání zvířat do blázince.

Jevil při tom odborné znalosti, že nadporučík Lukáš, zapomínaje na svůj hněv, se otázal:

„Vy umíte zacházet se zvířaty? Máte cit a lásku ke zvířatům?“

„Já mám nejradši psy,“ řekl Švejk, „poněvadž je to výnosnej obchod pro toho, kdo je umí prodávat. Já to nedoved, poněvadž jsem byl vždycky poctivej; ale ještě přeci lidi chodili na mne, že prej jsem jim prodal chčipáka místo čistokrevnýho a zdravýho psa, jako by všichni psi museli bejt čistokrevní a zdraví. A každej hned chtěl rodokmen, tak jsem si musel dát rodokmeny natisknout a dělat z nějakýho košířskýho voříška, kerej se narodil v cihelně, nejčistokrevnějšího šlechtice z bavorskýho psince Armin von Barheim. A vopravdu, lidi hned byli rádi, že to tak dobře dopadlo, že mají doma čistokrevný zvíře, a že jsem jim moh nabídnout třeba vršovickýho špice za jezevčíka, a voni se jen divili, proč takovej vzácnej pes, kerej je až z Německa, je chlupatej a nemá křivý nohy. To se tak dělá ve všech psincích, to byste, pane obrlajtnant, teprve koukal na podvody s těmi rodokmeny, jaký se dělají ve velkých psincích. Psů, kerej by vo sobě moh říct: ‚Já jsem čistokrevná potvora,‘ je vopravdu málo. Bud se mu zapomněla máma s nějakou vobludou, nebo jeho babička, nebo měl těch tatínků víc a vod každýho něco zdědil. Po tom uši, vod toho vocas, vod jinýho zas chlupy na držce, vod třetího čumák, vod čtvrtýho pajdavý nohy a vod pátýho velikost, a když měl takovejch tátů dvanáct, tak si můžete, pane obrlajtnant, pomyslit, jak takovej pes vypadá. Já jsem jednou koupil

takovýho psa balabána, von byl po těch svých tátech tak vošklivej, že všichni psi se mu vyhýbali, a já ho koupil z lítosti, že je takovej vopuštěnej. A von sedával pořád doma v koutku, bejval takovej smutnej, až jsem ho musel prodat za stájovýho pinče. Nejvíc mně dalo práce ho přebarvit, aby měl barvu pepř a sůl. Tak se dostal se svým pánem až na Moravu a vod tý doby jsem ho neviděl.“

Nadporučíka počal velice zajímat tento kynologický výklad, a tak mohl Švejka bez překážky pokračovat:

„Psi si sami nemůžou barvit vlasy, jako to dělají dámy, vo to se musí vždycky postarat ten, kdo je chce prodat. Když je pes takovej stařec, že je cele] šedivej, a vy ho chcete prodat za roční štěně, nebo ho dokonce vydáváte, dědečka, za devítiměsíčního, tak koupíte třaskavý stříbro, rozpustíte a namalujete ho načerno, že vypadá jako novej. Aby nabyl síly, tak ho krmíte jako koně utrejchem a zuby mu vyčistíte šmirglpapírem, takovým, co se s ním čistěji rezavý nože. A předtím, než ho vedete prodat nějakýmu kupci, tak mu do držky nalejete slivovici, aby se ten pes trochu vožral, a on je hned čilej, veselej, štěká radostně a kamarádí se s každým jako vopilej radní. Ale hlavní co je, to je to: do lidí se, pane obrlajtnant, musí mluvit, tak dlouho mluvit, až je kupec z toho úplně tumpachovej. Jestli si někdo chce od vás koupit ratlíčka a vy nemáte nic jinýho doma než nějakýho loveckýho psa, tak musíte umět toho člověka přemluvit, že si místo ratlíčka odvede s sebou toho loveckýho, a jestli náhodou máte doma jen ratlíčka a někdo si přijde koupit zlou německou dogu na hlídání, tak ho musíte tak zblbnout, že si vodnese v kapse toho trpasličího ratlíčka místo dogy. Když jsem já kdysi obchodoval se zvířaty, tak přišla jedna dáma, že prý jí uletěl papoušek na zahradu a že si tam právě nějakí chlapečkové hráli před vilou na Indiány a že jí ho chytili a vytrhali mu všechna péra z vocasu a vokrášlili se jimi jako policajti. A ten papoušek že se z tý hanby, že je bezocasý, roznhemoh a zvěrolékař že ho nějakějma práškama dorazil. Chce si tedy koupit novýho papouška, nějakýho slušnýho, žádnýho sprostýho, kerej umí jen nadávat. Co jsem si měl počít, když jsem žádnýho papouška doma neměl a vo žádným nevěděl. Měl jsem doma jen zlýho buldoga, úplně slepýho. Tak jsem, pane obrlajtnant, musel do tý paní mluvit od čtyř hodin odpůldne až do sedmi hodin večer, než koupila místo papouška toho slepýho buldoga. To bylo horší než nějaká diplomatická situace, a když vodcházela, tak jsem řek: ‚Ať mu jen kluci zkusejí taky vytrhnout vocas,‘

a víc jsem s tou paní nemluvil, poněvadž se musela kvůli tomu buldogovi vystěhovat z Prahy, poněvadž pokousal celej dům. Věříte, pane obrlajtnant, že je to velice těžký, dostat pořádný zvíře?“

„Já mám velice rád psy,“ řekl nadporučík, „někteří moji kamarádi, kteří jsou na frontě, mají s sebou psy a psali mně, že jim ta válka ve společnosti takového věrného a oddaného zvířete velice dobře ubíhá. Vy znáte tedy dobře všechny druhy psů a doufám, že kdybych měl psa, že byste ho řádně ošetřoval. Jaký druh podle vašeho mínění je nejlepší? Myslím totiž psa jako společníka. Měl jsem jednou stájového pinče, ale nevím...“

„Podle mého mínění, pane obrlajtnant, je stájový pinč velice milý pes. Každýmu se pravda nelíbí, poněvadž má štětiny a takový tvrdý vousy na tlamě, že vypadá jako propuštěnej trestanec. Je tak vošklivej, až je krásnej, a přitom je chytrej. Kam se na něj hrabe takovej pitomej bernardýn. Je ještě chytřejší než foxteriér. Já jsem znal jednoho...“

Nadporučík Lukáš podíval se na hodinky a přerušil Švejkův rozhovor:

„Už je pozdě, musím se jít vyspat. Zítra mám opět službu, tak můžete celý den věnovat tomu, abyste našel nějakého stájového pinče.“

Šel spat a Švejk v kuchyni lehl si na pohovku a četl ještě noviny, které nadporučík s sebou přinesl z kasáren.

„Tak vida,“ řekl pro sebe Švejk, sleduje se zájmem přehled denních událostí, „sultán vyznamenal císaře Viléma válečnou medalií, a já nemám dosud ani malou stříbrnou.“

Zamyslí se a vyskočil: „Málem byl bych zapomněl...“

Švejk šel do pokoje k nadporučíkovi, který již tvrdě usnul, a vzbudil ho:

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že nemám žádný rozkaz stran tý kočky.“

A rozespálý nadporučík v polosnění převrátil se na druhou stranu a zabručel: „Tři dny kasárníka!“ a spal dál.

Švejk tiše odešel z pokoje, vytáhl nešťastnou kočku zpod pohovky a řekl k ní: „Máš tři dny kasárníka, abtreten!“

A angorská kočka si opět vlezla pod pohovku.

Švejk se právě chystal, že se půjde poohlédnout po nějakém stájovém pinči, když mladá dáma zazvonila a přála si mluvit s nadporučíkem Lukášem. Vedle ní ležely dva těžké kufry a Švejk zahlédl ještě na schodech čepici posluhy scházejícího ze schodů.

„Není doma,“ řekl tvrdě Švejk, ale mladá dáma byla již v předsíni a kategoricky přikázala Švejkovi: „Odneste kufry do pokoje!“

„Bez svolení pana nadporučíka to nejde,“ řekl Švejk, „pan nadporučík přikázal, že nikdy nemám nic bez něho dělat.“

„Vy jste se zbláznil,“ zvolala mladá dáma, „já jsem přijela k panu nadporučíkovi na návštěvu.“

„O tom mně není docela nic známo,“ odpověděl Švejk, „pan nadporučík je ve službě, vrátí se až v noci a já dostal rozkaz najít stájového pinče. Vo žádných kufrech a vo žádný dámě nic nevím. Teď zavřu byt, tak bych prosil, abyste laskavě vodešla. Mně není nic voznámenýho a žádnou cizí osobu, kterou neznám, zde nemůžu nechat v bytě. Jako jednou u nás v ulici u cukráře Bělčickýho nechali jednoho člověka, a on si vovetřel šatník a utek. – Já tím nemyslím nic zlýho o vás,“ pokračoval Švejk, když viděl, že mladá dáma se tváří zoufale a pláče, „ale rozhodně zde nemůžete zůstat, to přece uznáte, poněvadž celej byt je mně svěřený a já jsem za každou maličkost zodpovědný. Proto vás ještě jednou žádám velice laskavě, abyste se zbytečně nenamáhala. Dokud nedostanu rozkaz od pana nadporučíka, neznám bratra. Je mi opravdu líto, že musím s vámi takhle mluvit, ale na vojně musí být pořádek.“

Mezitím se mladá dáma trochu vzpamatovala. Vytáhla z kabelky navštívenku, napsala několik řádků tužkou, vložila do roztomilé malé obálky a řekla stísněně: „Doneste to panu nadporučíkovi, já zde zatím počkám na odpověď. Zde máte pět korun od cesty.“

„Z toho nekouká nic,“ odpověděl Švejk; uražen neústupností nenadálého hosta, „nechte si těch pět korun, jsou zde na židli, a jestli chcete, pojedte s sebou ke kasárnám, počkejte na mne, já to vaše psaníčko odevzdám a přinesu odpověď. Ale abyste zatím zde čekala, to rozhodně nejde.“

Po těch slovech vtáhl kufry do předsíni, a rachotě klíči jako nějaký zámecký klíčník, řekl významně u dveří: „Zavíráme.“

Mladá dáma beznadějně vyšla na chodbu, Švejk zavřel dveře a šel napřed. Návštěvnicka capala jako pejsek za ním a dohonila ho, až když Švejk si zašel kupovat cigarety do trafiky.

Šla nyní vedle něho a snažila se navázat rozhovor:

„Odevzdáte to jistě?“

„Odevzdám, když jsem řek.“

„A najdete pana nadporučíka?“

„To nevím.“

Šli opět vedle sebe mlčky, až za hodnou chvíli jeho společnice opět začala hovořit:

„Myslíte tedy, že pana nadporučíka nenajdete?“

„To nemyslím.“

„A kde myslíte že by mohl být?“

„To nevím.“

Tím byl na hodnou chvíli rozhovor přetržen, až opět bylo v něm pokračováno otázkou mladé dámy: „Neztratil jste to psaní?“

„Doposud jsem ho neztratil.“

„Tedy ho jistě odevzdáte panu nadporučíkovi?“

„Ano.“

„A najdete ho?“

„Už jsem řekl, že nevím,“ odpověděl Švejk, „to se divím, jak můžou být lidi tak zvědaví a neustále se ptát na jednu věc. To je, jako kdybych já na ulici každýho druhýho zastavil a ptal se ho, kolikátýho je.“

Tím byl nadobro ukončen pokus dohovorit se se Švejkem a další cesta do kasáren šla v naprostém mlčení. Jedině když již stáli u kasáren, Švejk vyzval mladou dámu, aby počkala, a dal se do hovoru s vojáky ve vratech o vojně, z čehož musela mít mladá dáma náramnou radost, poněvadž chodila nervózně po chodníku a tvářila se velice nešťastně, když viděla, že Švejk pokračuje ve svých výkladech s tak hloupým výrazem, jaký bylo možno vidět též na fotografii uveřejněné v té době v Kronice světové války: „Rakouský následník trůnu rozmlouvá se dvěma letci sestřelivšími ruský aeroplán.“

Švejk posadil se na lavici ve vratech a vykládal, že v bitevní frontě karpatské se útoky vojska ztroskotaly, na druhé straně však že velitel Přemyšlu generál Kusmanek přijel do Kyjeva a že za námi zůstalo v Srbsku jedenáct operných bodů a že Srbové dlouho nevydrží utíkat za našimi vojáky.

Potom pustil se do kritiky jednotlivých známých bojů a objevil novou španělskou vesnici, že ze všech stran obklopený oddíl musí se vzdát.

Když se dost nahovořil, uznal za vhodné vyjít ven a zoufalé dámě říci, že hned přijde, aby nikam neodcházela, a šel nahoru do kanceláře, kde našel nadporučíka Lukáše, který právě jednomu poručíkovi luštil nějaké schéma zákopů a vytýkal mu, že neumí kreslit a nemá o geometrii ani ponětí.

„Vidíte, takhle se to má nakreslit. Máme-li k dané přímce narýsovat přímku kolmou, musíme narýsovat takovou, která s ní tvoří pravý úhel. Rozumíte? V takovém případě povedete zákopy správně a nepovedete je k nepříteli. Zůstanete od něho šest set metrů. Ale jak vy jste to kreslil, vrazil byste naši pozici do nepřátelské linie a stál byste se svými zákopy kolmo nad nepřitelem, a vy potřebujete úhel vypouklý. To je přece tak jednoduché, není-liž pravda?“

A poručík v záloze, v civilu pokladník nějaké banky, stál nad těmi plány celý zoufalý, nerozuměl ničemu a opravdu si oddychl, když Švejk přistoupil k nadporučíkovi:

„Poslušně hlásím, pane nadporučíku, že nějaká dáma vám posílá toto psaní a čeká na odpověď.“ Přitom významně a důvěrně mrkal.

Co přečetl, neudělalo na nadporučíka příznivý dojem:

Lieber Heinrich! Mein Mann verfolgt mich. Ich muß unbedingt bei Dir ein paar Tage gastieren.

Dein Bursch ist ein großes Mistvieh. Ich bin unglücklich.

Deine Katy

Nadporučík Lukáš vzdychl, zavedl Švejka vedle do prázdné kanceláře, zavřel dveře a počal chodit mezi stoly. Když se konečně zastavil u Švejka, řekl: „Ta dáma píše, že jste dobytek. Copak jste jí udělal?“

„Já jí nic neudělal, poslušně hlásím, pane obrlajtnant, já jsem se choval velice slušně, ale vona se chtěla v bytě hned usadit. A poněvadž jsem nedostal od vás žádný rozkaz, tak jsem ji v bytě nenechal. Ještě ke všemu přijela se dvěma kufry jako domů.“

Nadporučík vzdychl ještě jednou hlasitě, což opakoval též Švejk po něm.

„Cože?“ vykřikl hrozivě nadporučík.

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je to těžký případ. Ve Vojtěšské ulici před dvěma léty se nastěhovala k jednomu čalouníkovi nějaká slečna, a von jí nemoh vypudit z bytu a musel votrávit ji i sebe svítiplynem a bylo po legraci. S ženskýma je vobtíž. Já do nich vidím.“

„Těžký případ,“ opakoval po Švejkovi nadporučík, a nikdy neřekl takovou holou pravdu. Milý Jindřich byl určitě v ošklivé situaci. Manželka pronásledovaná manželem přijede k němu na několik dní na návštěvu, právě když má přijeti paní Micková z Třeboně, aby po tři dny opakovala to, co mu pravidelně poskytuje každého čtvrtku, když jede do Prahy dělat

nákupy. Potom pozítří má přijít jedna slečna. Slíbila mu určité, že se dá svést, když se celý týden rozmýšlela, poněvadž se má až za měsíc vdávat za jednoho inženýra.

Nadporučík seděl nyní na stole se sklopenou hlavou, mlčel a přemýšlel, ale nevymyslel si prozatím ničeho, než že nakonec sedl ke stolu, vzal obálku, papír a napsal na úřední formát:

Drahá Katy! V službě do 9 hod. večer Přijdu
v deset. Prosím, bys se cítila u mne jako ve své
domácnosti. Co se týká Švejka, mého sluhy, dal
jsem mu již rozkazy aby Ti ve všem vyhověl.
Tvůj Jindřich

„Toto psaní,“ řekl nadporučík, „odevzdáte milostivé paní. Prikazuji vám, abyste se k ní choval uctivě a taktně a vyplňoval všechna její přání, která vám musí být rozkazem. Musíte se chovat galantně a obsluhovat ji poctivě. Zde máte sto korun, které mně vyúčtujete, neboť třebaš vás pro něco pošle, objednáte pro ni oběd, večeři a tak dále. Pak koupíte tři lahve vína, krabičku memfísek. Tak. Víc prozatím nic. Můžete jít a ještě jednou vám kladu na srdce, že musíte jí udělat, co jí vidíte na očích.“

Mladá dáma již ztratila všechnu naději, že uvidí Švejka, a byla proto velice překvapena, když uviděla, že vychází z kasáren a zaměřuje k ní s dopisem.

Zasalutovav podal jí dopis a hlásil: „Podle rozkazu pana obrlajtnanta mám se k vám, milostivá paní, chovat uctivě a taktně a obsluhovat vás poctivě, udělat vám všechno, co vám vidím na očích. Mám vás nakrmit a koupit pro vás, co si budete jen přát. Dostal jsem na to vod pana obrlajtnanta sto korun, ale z toho musím koupit tři láhve vína a krabičku memfísek.“

Když přečetla dopis, vrátila se jí její rezoltnost, která se vyjádřila tím, že poručila Švejkovi, aby jí obstaral fiakra, a když to bylo vyplněno, rozkázala mu, aby si sedl k fiakristovi na kozlík.

Jeli domů. Když byli v bytě, sehrála roli paní domu znamenitě. Kufry musel Švejk přenést do ložnice, koberce vyprášit na dvoře a nepatrná pavučina za zrcadlem uvedla ji do velkého hněvu.

Všechno zdálo se nasvědčovat tomu, že se chce na hodně dlouho zakopat na této vybojované pozici.

Švejk se potil. Když vyklepal koberce, vzpomněla si, že se musí sejmout záclony a vyprášit. Potom dostal rozkaz umýt okna v pokoji i v kuchyni.

Nato počala přestavovat nábytek, což dělala velice nervózně, a když Švejk přetahal to všechno z kouta do kouta, nelíbilo se jí to a znovu kombinovala a vymýšlela si nové rozestavení.

Převrátila všechno v bytě naruby a pomalu se její energie v zařizování hnízda počala vybíjet a drancování přestávalo.

Z prádelníku ještě vyňala čisté ložní prádlo, povlékla polštáře a peřiny sama a bylo vidět, že činila tak s láskou k posteli, který předmět v ní vzbuzoval smyslné chvění chřípí.

Potom poslala Švejka pro oběd a pro víno. A nežli přišel, převlékla se v průzračné matiné, které ji činilo neobyčejně svůdnou a vábnou.

Při obědě vypila láhev vína, vykourila mnoho memfisek a lehla si do postele, zatímco Švejk v kuchyni pochutnával si na komisárku, který namáčel do sklenice s nějakou sladkou kořalkou.

„Švejku,“ ozvalo se z ložnice, „Švejku!“

Švejk otevřel dveře a viděl mladou dámu v půvabné pozici na poduškách.

„Pojďte dál!“

Přikročil k posteli a tu ona se zvláštním úsměvem přeměřila jeho zavalitou postavu a silná stehna.

Odhrujíc jemnou látku, která halila a skrývala všechno, řekla přísně: „Sundejte si boty a kalhoty. Ukažte...“

Tak se stalo, že dobrý voják Švejk mohl hlásit nadporučíkovi, když se ten vrátil z kasáren: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem vyplnil všechna přání milostivé paní a obsloužil ji poctivě dle vašeho rozkazu.“

„Děkuji vám, Švejku,“ řekl nadporučík, „měla těch přání moc?“

„Asi šest,“ odpověděl Švejk, „teď spí jako zabitá od tý jízdy. Udělal jsem jí všechno, co jsem jí viděl na očích:“

Zatímco masy vojsk, připnuté na lesích u Dunajce i Rábu, stály pod deštěm granátů a velkokalibrová děla roztrhávala celé setniny a zasypávala je v Karpatech a obzory na všech bojištích hořely od požárů vesnic i měst, prožíval nadporučík Lukáš se Švejkem nepříjemnou idylu s dámou, která utekla svému muži a dělala nyní domácí paní.

Nadporučík Lukáš, když odešla na procházku, konal se Švejkem válečnou poradou, jak by se jí zbavil.

„Nejlepší by bylo, pane obrlajtnant,“ řekl Švejk, „kdyby ten její muž, od kterého utekla a který ji hledá, jak jste říkal, že je v tom psaní, který jsem

vám přines, věděl o tom, kde je, aby si pro ni přijel. Poslat mu telegram, že se nalézá u vás a že si ji může vyzdvihnout. Ve Všenorech byl minule] rok takovej případ v jedný vile. Ale tenkrát si ten telegram poslala sama ta ženská svému muži a ten si pro ni přijel a nafackoval voboum. Voba byli civilisti, ale v tomto případě si na oficíra nebude troufat. Vostatně, vy nejste docela nic vinnej, poněvadž jste nikoho nezval, a když utekla, ták to udělala na svou pěst. Uvidíte, že takovej telegram udělá dobrou službu. Jestli i padne pár facek...“

„On je velice inteligentní,“ přerušil ho nadporučík Lukáš, „já ho znám, on obchoduje s chmelem ve velkém. Rozhodně s ním musím mluvit. Telegram pošlu.“

Telegram, který odeslal, byl velice úsečný, obchodní: „Nynější adresa vaší choti je...“ Následovala adresa bytu nadporučíka Lukáše.

Tak se stalo, že byla paní Katy velice nepřijemně překvapena, když se vhrnul do dveří obchodník s chmelem. Vypadal velice rozšafně a starostlivě, když paní Katy, neztrácejíc v tom okamžiku rozvahy, představila oba pány: „Můj muž – pan nadporučík Lukáš.“ Na nic jiného nevzpomněla.

„Račte se posadit, pane Wendler,“ vybídl přívětivě nadporučík Lukáš, vytahuje z kapsy pouzdro s cigaretami, „není libo?“

Inteligentní obchodník s chmelem vzal si slušně cigaretu, a vypouštěje z úst kouř, řekl rozvážně: „Pojedete brzy na pozici, pane nadporučíku?“

„Zažádal jsem o přeložení k 91. pluku do Budějovic, kam asi pojedu, jakmile budu hotov se školou jednoručáků. Potřebujeme spoustu důstojníků a dnes jest smutným zjevem, že mladí lidé mající nárok na právo jednoručního dobrovolníka nehlasí se k němu. Raději zůstane obyčejným infanteristou, než aby se snažil stát se kadetem.“

„Válka poškodila hodně obchod s chmelem, ale já myslím, že nemůže mít dlouhého trvání,“ poznamenal obchodník s chmelem, dívaje se střídavě na svou ženu i nadporučíka.

„Naše situace je velice dobrá,“ řekl nadporučík Lukáš, „dnes již nikdo nepochybuje, že válka skončí vítězstvím zbraní centrálních mocností. Francie, Anglie i Rusko jsou příliš slabé proti rakousko-turecko-německé žule. Pravda, že jsme utrpěli nepatrné neúspěchy na některých frontách. Jakmile však prolomíme ruskou frontu mezi karpatským hřbetem a středním Dunajcem, není nijaké pochybnosti, že bude to znamenat konec války. Stejně Francouzům hrozí v nejkratší době ztráta celé východní Francie a

vtřzení německého vojska do Paříže. To je naprosto jisté. Kromě toho naše manévry na Srbsku pokračují velice úspěšně a odchod našich vojsk, který jest fakticky jen přesunutím, vykládají si mnozí zcela jinak, než jak toho vyžaduje naprostá chladnokrevnost ve válce. Co nejdříve uvidíme, že naše vypočtené manévry na jižním bojišti ponese ovoce. Račte se podívat...“

Nadporučík Lukáš vzal obchodníka s chmelem jemně za rameno a odvedl k mapě bojiště, visící na stěně, a ukazuje mu jednotlivé body, vykládal: „Východní Beskydy jsou naším znamenitým opěrným bodem. V karpatských úsecích, jak vidíte, máme velkou oporu. Mocný úder na tuto linii, a nezastavíme se až v Moskvě. Válka skončí dřív, než se nadějeme.“

„A co Turecko?“ otázal se obchodník s chmelem, uvažuje přitom, jak začít, aby se dostal k jádru věci, pro kterou přijel.

„Turci se drží dobře,“ odpověděl nadporučík, uváděje ho opět ke stolu, „předseda turecké sněmovny Hali bej a Ali bej přijeli do Vídně. Vrchním velitelem turecké armády dardanelské jmenován maršálek Liman šlechtic Sanders. Goltz paša přijel z Cařihradu do Berlína a naším císařem byli vyznamenáni Enver paša, viceadmirál Usedom paša a generál Dževad paša. Poměrně hodně vyznamenání za tak krátkou dobu.“

Seděli všichni chvíli mlčky proti sobě, až uznal nadporučík za vhodné přerušit trapnou situaci slovy: „Kdy jste přijel, pane Wendler?“

„Dnes ráno.“

„To jsem velice rád, že jste mne našel a zastihl doma, poněvadž odpůldne jdu vždy do kasáren a mám noční službu. Poněvadž byt jest vlastně po celý den prázdný, mohl jsem nabídnout milostivé paní pohostinství. Není tu nikým obtěžována po dobu svého pobytu v Praze. Ze staré známosti...“

Obchodník s chmelem zakašlal: „Katy je jistě divná ženská, pane nadporučíku, přijměte můj nejsrdečnější dík za všechno, co jste pro ni udělal. Vzpomene si jeti do Prahy zčistajasna, že prý se musí léčit z nervózy, já jsem na cestách, přijedu domů, a dům prázdný. Katy pryč.“

Snaže se dělat co nejpříjemnější obličej, pohrozil jí prstem, a nuceně se usmívaje, otázal se ženy: „Tys asi patrně myslela, že když já jsem na cestách, že i ty můžeš též cestovat? Ty jsi si ovšem nepomyslila...“

Nadporučík Lukáš, vida, že spád rozmluvy zabočuje do nepříjemností, odvedl opět inteligentního obchodníka s chmelem k mapě bojiště, a ukazuje na podržená místa, řekl: „Zapomněl jsem vás upozornit na jednu velice

zajímavou okolnost. Na tento veliký k jihozápadu obrácený oblouk, kde tvoří tato skupina hor veliké předmostí. Sem obrácena jest ofenzíva spojenců. Uzavřením této dráhy, která předmostí spojuje s hlavní obrannou linií nepřítel, musí být přerušeno spojení mezi pravým křídlem a severní armádou na Visle. Je vám to nyní jasné?“

Obchodník s chmelem odpověděl, že jest mu vše úplně jasné, a obávaje se ve své taktosti, aby to, co řekl, nebylo považováno za náražku, zmínil se, vraceje se na své místo: „Náš chmel válkou ztratil odbytiště v cizině. Pro chmel je nyní ztracena Francie, Anglie, Rusko i Balkán. Ještě posíláme chmel do Itálie, ale obávám se, že se Itálie také do toho zamíchá. Ale pak, až to vyhrajem, budem si diktovat ceny za zboží my.“

„Itálie zachovává přísnou neutralitu,“ těšil ho nadporučík, „to je...“

„Tak proč, nepřiznává, že je vázána trojspolkovou smlouvou mezi Rakousko-Uherskem a Německem?“ rozkatil se náhle obchodník s chmelem, kterému najednou přišlo všechno do hlavy, chmel, žena, válka, „já čekal, že Itálie vytáhne polem proti Francii a proti Srbsku. Pak by válka už byla u konce. Chmel mně ve skladištích hnije, uzávěrky domácí jsou slabé, export rovná se nule, a Itálie zachovává neutralitu. Proč Itálie obnovovala ještě v roce 1912 s námi trojspolek? Kde je italský ministr zahraničních záležitostí markýz di San Giuliano? Co dělá ten pán? Spí nebo co? Víte, jaký jsem měl do vojny roční obrat a jaký mám dnes? – Nemyslete si, že nesleduji události,“ pokračoval, dívaje se zuřivě na nadporučíka, který klidně vypouštěl z úst kolečka cigaretového dýmu, která stíhala jedno druhé a rozbíjela je, což sledovala paní Katy s velkým zájmem, „proč Němci odešli zpět ku hranicím, když byli již u Paříže? Proč zas se vedou mezi Mósou a Moselou prudké dělostřelecké boje? Víte, že v Combres a Wo(wru u Marche shořely tři pivovary, kam jsem posílal ročně přes pět set žoků chmele? A shořel i ve Vogézách Hartmansweilerský pivovar, je srovnán se zemí ohromný pivovar v Niederaspachu u Myhlúz. To máte ztráty 1200 žoků chmele pro mou firmu ročně. Šestkrát bojovali Němci s Belgičany o pivovar Klosterhoek, to máte ztrátu 350 žoků chmele ročně.“

Nemohl dále rozčilením mluvit, jen vstal, přistoupil k ženě a řekl: „Katy, ty pojedeš okamžitě se mnou domů. Oblíkej se. – Mne všechny ty události tak rozčilují,“ řekl po chvíli omluvným tónem, „býval jsem kdysi úplně klidným.“

A když odešla se obléknout, tiše řekl k nadporučíkovi: „Nevyvádí to

ponejprv. Loni ujela s jedním suplentem a našel jsem je až v Záhřebu. Udělal jsem při té příležitosti v městském pivovaru v Záhřebě uzávěrku na šest set žoků chmele. Ba, jih byl vůbec zlatým dolem. Náš chmel šel až do Cařihradu. Dnes jsme napolo zničeni. Jestli vláda omezí výrobu piva, zasadí nám poslední ránu.“

A zapaluje si nabídnutou cigaretu, řekl zoufale: „Jedině Varšava odbírala 2370 žoků chmele. Největší pivovar je tam augustiánský. Zástupce býval u mě na návštěvě každoročně, To je k zoufání. Ještě dobře, že nemám děti.“

Tento logický závěr každoroční návštěvy zástupce augustiánského pivovaru z Varšavy způsobil, že se nadporučík jemně usmál, což obchodník s chmelem postřehl, a proto vykládal dál: „Uherské pivovary v Šoproni a ve Velké Kaniži odbíraly pro svá exportní piva, která vyvážely až do Alexandrie, u mé firmy ročně průměrem tisíc žoků chmele. Dnes odmítají jakoukoliv objednávku kvůli blokadě. Nabízím jim chmel o třicet procent lacinější, a neobjednávají ani jeden žok. Stagnace, úpadek, mizérie a ještě k tomu domácí starosti.“

Obchodník s chmelem se odmlčel a mlčení přerušila paní Katy, připravená na cestu: „Jak to uděláme s mými kufry?“

„Přijedou pro ně, Katy,“ řekl spokojeně obchodník s chmelem, raduje se nakonec, že skončilo vše bez výstupu a pohoršlivé scény, „jestli chceš ještě obstarat nějaké nákupy, je nejvyšší čas, abychom šli. Vlak jede ve dvě dvacet.“

Oba rozloučili se přátelsky s nadporučíkem a obchodník s chmelem byl tak rád, že už je to odbyto, že na rozchodu, v předsíni, řekl k nadporučíkovi: „Jestli, nedej bůh, byl byste na vojně raněn, přijedte k nám na zotavenou. Budeme vás co nejpečlivěji opatrovat.“

Vrátiv se do ložnice, kde paní Katy se oblékala na cestu, našel nadporučík na umyvadle 400 korun a tento lístek:

Pane nadporučíku! Nezastal jste se mne před tou opicí, mým mužem, idiotem prvního řádu. Dovolil jste, aby mne odvlékl s sebou jako nějakou věc, kterou zapomenul v bytě. Přitom dovolil jste si udělat poznámku, že jste mně nabídl pohostinství. Doufám, že jsem vám nezpůsobila větší útraty než přiložených 400 koruny o které

prosím byste se rozdělil se svým sluhou.

Nadporučík Lukáš chvíli stál s lístkem v ruce a pak jej pomalu roztrhal. S úsměvem podíval se na peníze ležící na umyvadle, a vida, že v rozčilení zapomněla hřebínek do vlasů na stolku, když si před zrcadlem upravovala vlasy, uložil jej mezi své fetišistické relikvie.

Švejek se vrátil po poledni. Šel hledat stájového pinče pro nadporučíka.

„Švejku,“ řekl nadporučík, „máte štěstí. Ta dáma, která u mne bydlila, je už pryč. Odvezl ji pan manžel. A za všechny služby, které jste jí prokázal, nechala vám na umyvadle 400 korun. Musíte jí pěkně poděkovat, respektive já vám nadiktuji psaní.“

Nadiktoval mu:

„Velectěný pane! Račte vyřídit nejsrdečnější dík za 400 korun, které mně darovala vaše paní choť za služby, které jsem jí prokázal při její návštěvě v Praze. Vše, co jsem pro ni udělal, učinil jsem ochotně, a proto nemohu přijmouti tento obnos a zasílám jej... – Nu jen pište dál, Švejku, copak sebou tak vrtíte? Kde jsem to přestal?“

„A zasílám jej...“, řekl třesoucím se hlasem, plným tragiky, Švejek.

„Dobře tedy: zasílám jej nazpátek s ujištěním své nejhlubší úcty. Uctívý pozdrav a ruky políbení milostivé paní. Josef Švejek, důstojnický sluha u nadporučíka Lukáše. Hotovo?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, ještě schází datum.“

„20. prosince 1914. Tak a teď napište obálku a vezměte těch 400 korun a odnesete je na poštu a pošlete na tuto adresu.“

A nadporučík Lukáš počal si vesele pohvizdovat árii z operety Rozvedená paní.

„Ještě něco, Švejku,“ otázal se nadporučík, když Švejek odcházel na poštu, „co je s tím psem, kterého jste šel hledat?“

„Mám jednoho v pácu, pane obrlajtnant, náramně hezký zvíře. Ale bude to těžký ho dostat. Zejtra doufám že ho snad přece přivedu. Kouše.“

Posledního slova nadporučík Lukáš nezaslechl, a bylo přece tak důležité. „Kousala ta potvora o všechno pryč,“ chtěl ještě jednou opakovat Švejek, ale nakonec si pomyslel: „Co je vlastně nadporučíkovi do toho. Chce psa, tak ho dostane.“

Není to ovšem lehkou věcí říci: „Přiveďte mně psa!“ Majitelé psů jsou na své psy velice opatrní, a nemusí to být právě čistokrevný pes. I toho

voříška, který nic jiného nedělá, než že nějaké stařence zahřívá nohy, má majitel rád a nedá mu ublížit.

Pes sám musí mít instinkt, zejména je-li čistokrevný, že jednoho krásného dne bude svému pánovi odcizen. Žije neustále ve strachu, že bude ukraden, že musí být ukraden. Pes se kupříkladu vzdálí od svého pána na procházce, je zpočátku veselý, dovádívý. Hraje si s druhými psy, leze na ně nemravně, oni na něho, očuchává patníky, vyzdvihuje nožičku na každém rohu i hokynářce na koš s brambory, zkrátka má takovou radost ze života a svět zdá se mu být jistě krásným jako jinochovi po šťastné maturitě.

Najednou však pozorujete, že veselost jeho mizí, že pes vycituje, že se ztratil. A nyní teprve přichází na něho ta pravá zoufalost. Pobíhá zděšeně po ulici, čenichá, skučí a v naprosté zoufalosti stáhne ohon mezi nohy, uši dá dozadu a mete si to uprostřed ulice kamsi do neznáma.

Kdyby mohl mluvit, tak by křičel: „Ježíšmarjá, mne někdo ukradne.“

Byli jste někdy v psinci a viděli jste tam takové uděšené zjevy psů? Ti všichni jsou ukradeni. Velkoměsto vychovalo zvláštní druh zlodějů, kteří žijí se výhradně krádežemi psů. Jsou malé druhy salónních pejšků, trpasličí, ratlíčkové, zcela nepatrná rukavice, vejdou se do kapsy u svrchníku nebo do dámského rukávniku, kde se nosí s sebou. I odtud vám ho chudáka vytáhnou. Zlou německou dogu skvrnitou, která hlídá zuřivě na předměstí vilu, ukradnou v noci. Policejního psa ukradnou detektivovi před nosem. Vedete si psa na šňůře, přestříhnou ji a už jsou se psem pryč a vy se pitomé díváte na prázdnou šňůru. Padesát procent psů, které na ulici potkáváte, měnilo několikrát své pány, a často po letech koupíte svého vlastního psa, kterého vám jako štěně ukradli, když jste s ním šel na procházku. Největší nebezpečí býti ukradenu hrozí psům, když je vyvádějí, aby vykonali malou i velkou tělesnou potřebu. Zejména při posledním aktu se jich nejvíce ztrácí. Proto se každý pes při tom opatrně kolem sebe rozhlíží.

Jest několik systémů, jak se kradou psi. Buď přímo, něco na způsob kapesní krádeže, nebo podvodným vylákáním nešťastného tvora k sobě. Pes jest zvíře věrné, ale jen v čítance neb v přírodopise. Dejte očichat i nejvěrnějšímu psu smaženou koňskou uzenku, a je ztracen. Zapomene na pána, vedle kterého kráčí, otočí se a jde za vámi, přičemž mu z tlamy tekou sliny a v předzvěsti a tušení velké radosti nad uzenkou vrtí přívětivé ocasem a protahuje nozdry jako nejbujnější hřebec, když ho vedou ke klisně.

Na Malé Straně u Zámeckých schodů je malý výčep piva. Jednoho dne

seděli tam v šeru vzadu dva muži. Jeden voják a druhý civilista. Naklonění k sobě šeptali si tajemně. Vyhlíželi jako spiklenci z dob Benátské republiky.

„Každý den ve vosum hodin,“ šeptal civilista vojákovi, „chodí s ním služka na roh Havlíčkového náměstí k parku. Ale von je potvora, kouše o všechno pryč. Nedá se pohladit.“

A nakláníje se ještě víc k vojákovi, zašeptal mu do ucha: „Ani buřta nežere.“

„Smaženýho?“ otázal se voják.

„Ani smaženýho.“

Oba si odplivli.

„Co tedy ta potvora žere?“

„Pánbůhví co. Voni jsou někteří psi rozmazlení a rozhejčkaní jako arcibiskup.“

Voják s civilistou si ťukli a civilista dále šeptal: „Jednou ode mě jeden černej špic, kterýho jsem potřeboval pro psinec nad Klamovkou, nechtěl taky vzít buřta. Chodil jsem za ním po tři dny, až už jsem to nevydržel a přímo se zeptal té paní, co s tím psem chodila na procházku, co vlastně ten pes žere, že je tak pěkněj. Paní to zalichotilo a řekla, že má nejradši kotlety. Tak jsem mu koupil řízek. Myslím si, to je ještě lepší. A vidíš, mrcha pes si ho ani nevším, že to bylo telecí. Byl udělanej na vepřový maso. Tak jsem musel mu koupit kotletu. Dal jsem mu ji očichat a běžím, pes za mnou. Paní křičela: ‚Puntíku, Puntíku,` ale kdepak mile] Puntík. Za kotletou běžel až za roh, tam jsem mu dal řetízek na krk a druhé den už byl v psinci nad Klamovkou. Měl pod krkem pár bílejch chlupů, skupinku, tu mu zamalovali načerno a nikdo ho nepoznal. Ale vostátní psi, a že jich bylo hodně, všichni šli na koňskýho smaženýho buřta. Ty bys udělal taky nejlepší, kdybys se jí voptal, co ten pes nejraději žere; ty jsi voják, postavu máš a vona ti to spíš řekne. Já už jsem se jí ptal, ale ona se na mě podívala, jako kdyby mne chtěla probodnout, a řekla: ‚Co je vám do toho: Vona není moc hezká, je to vopice, ale s vojákem bude mluvit.“

„Je to opravdu stájovej pinč? Můj obrlajtnant jinýho nechce.“

„Fešák stájovej proč. Pepř a sůl, dovopravdy čistokrevnej, jakože ty jseš Švejek a já Blahník. Mně jde vo to, co žere, to mu dám a přivedu ti ho.“

Oba přátelé si opět ťukli. Ještě když Švejek se živil prodejem psů do vojny, Blahník mu je dodával. Byl to zkušený muž a vypravovalo se o něm, že kupoval pod rukou z pohodnice podezřelé psy a zas je prodával dál. Měl

dokonce už jednou vzteklinu a v Pasteurově ústavu ve Vídni byl jako doma. Nyní považoval za svou povinnost nezištně vojáčkovi Švejkovi pomoci. Znal všechny psy v celé Praze i okolí, a mluvil proto tak tiše, aby se hostinskému neprozradil, poněvadž mu z hostince před půlrokem odnesl pod kabátem štěně, jezevčíka, kterému dal cucat mléko z dětské láhve, takže ho hloupé štěně patrně považovalo za mámu a ani nedutalo pod kabátem.

Kradl ze zásady jen čistokrevné psy a mohl být soudním znalcem. Dodával do všech psinců i soukromým osobám, jak se to dalo, a šel-li po ulici, tu na něho vrčeli psi, které kdysi ukradl, a když stál někde u výkladní skříně, často nějaký mstivý pes vyzdvihl u něho za zády nožičku a pokropil mu kalhoty.

V osm hodin ráno druhého dne bylo vidět dobrého vojáka Švejka chodit na rohu Havlíčkova náměstí a parku. hekal na služku se stájovým pinčem. Konečně se dočkal a kolem něho přeběhl vousatý pes, rozježený, ostrosrstý, s moudrými černými očima. Byl veselý jako všichni psi, když si odbyli svou potřebu, a hnal se k vrabcům snídajícím koňský trus na ulici.

Pak přešla kolem Švejka ta, která ho měla na starosti. Byla to starší dívka se způsobné do věnečku zapletenými vlasy. Hvízdala na psa a točila řetízkem a elegantním karabáčem.

Švejk ji oslovil:

„Dovolte, slečno, kudy se jde na Žižkov?“

Zastavila se a podívala se na něho, myslí-li to upřímně, a dobrácký obličej Švejkův jí řekl, že opravdu ten vojáček chce asi jít na Žižkov. Výraz její tváře změkl a ona ochotně mu vykládala, jak na ten Žižkov půjde.

„Já jsem teprve nedávno do Prahy přeloženej,“ řekl Švejk, „já nejsem zdejší, já jsem z venkova. Vy taky nejste z Prahy?“

„Já jsem z Vodňan.“

„Tak jsme nedaleko od sebe,“ odpověděl Švejk, „já jsem z Protivína.“

Tato znalost místopisu českého jihu, nabytá kdysi při manévrech v tom kraji, naplnila srdce dívky krajaňským teplem.

„Tak znáte v Protivíně na náměstí řezníka Pejchara?“

„Jápkak bych ho neznal.“

„To je můj bratr.“

„Toho tam mají u nás všichni rádi,“ řekl Švejk, „von je moc hodnej, úslužnej, má dobrý maso a dává dobrou váhu.“

„Nejste vy Jarešův?“ otázala se dívka, začínajíc sympatizovat s neznámým vojákem.

„Jsem.“

„A kterého Jareše, toho z Krče u Protivím, nebo z Ražic?“

„Z Ražic.“

„Ještě rozvází pivo?“

„Pořád.“

„Ale on už musí mít hodně přes šedesát?“

„Vosumašedesát mu bylo letos na jaře,“ odvětil klidně Švejk, „teď si zaopatřil psa a to se mu to jede. Pes mu sedí na voze. Zrovna takovej pes jako tamhleten, co honí ty vrabce. Hezkej pejsek, moc pěkněj.“

„To je náš,“ vysvětlovala mu jeho nová známá, „já sloužím zde u pana obršta. Vy neznáte našeho pana obršta?“

„Znám, to je pěkněj inteligent,“ řekl Švejk, i „u nás byl v Budějovicích taky takovej jeden obršt.“

„Náš pán je přísněj, a jak posledně se říkalo, že nám v Srbsku natloukli, tak přišel cele] vztekle] domů a sházel v kuchyni všechny talíře a chtěl I mně dát vejповěď.“

„Tak to je tedy váš pejsek,“ přerušil ji Švejk, „to je škoda, že můj obrlajtnant nemůže žádnýho psa vystát, já mám velice rád psy.“ Odmlčel se a náhle vyrazil: „Každej pes ale taky všechno nežere.“

„Náš Fox si strašně vybírá, jeden čas nechtěl vůbec jíst maso, až teď opět.“

„A co žere nejradši?“

„Játra, vařená játra.“

„Telecí nebo vepřový?“

„To je mu jedno,“ usmála se ‚krajanka` Švejkova, považujíc poslední otázku za nepodařený pokus o vtip.

Procházel se ještě chvíli, pak se k nim přidal i stájový pinč, který byl uvázan na řetízku. Choval se k Švejkovi velice důvěrně a pokoušel se roztrhnout mu alespoň náhubkem kalhoty, vyskakoval na něho a náhle, jako by vycitoval, co si o něm Švejk myslí, přestal skákat a šel smutně a zaraženě, dívaje se úkosem na Švejka, jako by chtěl říci: Tedy to na mne taky čeká?

Potom mu ještě řekla, že chodí též každý večer v šest hodin sem se psem, že nevěří žádnému mužskému z Prahy, že se dala jednou do novin a přihlásil se jeden zámečník za účelem sňatku a vylákal z ní 800 korun na

nějaký vynález a zmizel. Na venkově jsou lidé rozhodně poctivější. Jestli by se vdala, vzala by si jedině venkovského člověka, ale až po válce. Válečné sňatky považuje za hloupost, poněvadž obyčejně taková ženská zůstane vdovou.

Švejk jí dal mnoho nadějí, že přijde v šest hodin, a odešel, aby sdělil příteli Blahníkovi, že pes žere játra jakéhokoliv druhu.

„Pohostím ho hovězíma,“ rozhodl se Blahník, „na ty jsem už dostal bernardýna továrníka Vydry, náramně věrný zvíře. Zejtra ti psa přivedu v pořádku.“

Blahník splnil slovo. Když byl dopoledne Švejk hotov s uklízením bytu, ozval se za dveřmi štěkot a Blahník vtáhl do bytu vzpírajícího se stájového pinče, který byl ještě více rozježen, než ho rozježila příroda. Koulel divoce očima a díval se tak posupně, že připomínal hladového tygra v kleci, před kterou stojí vypasený návštěvník zoologické zahrady. Cvakal zuby, vrčel, jako by chtěl říct: Roztrhám, sežeru.

Uvázali psa ke kuchyňskému stolu a Blahník vylíčil postup odcizení.

„Šel jsem schválně kolem něho, drže zabalená vařená játra v papíru. Počal čenichat a vyskakovat na mne. Nedal jsem mu nic a šel dál. Pes za mnou. U parku jsem se votočil do Bredovské ulice a tam jsem mu dal první kousek. Žral to v chodu, aby mne neztratil z očí. Zabočil jsem do Jindřišské, kde jsem mu dal novou porci. Pak jsem ho, když se nažral, uvázal na řetízek a táh jsem ho přes Václavské náměstí na Vinohrady, až do Vršovic. Po cestě mně vyváděl pravé divy. Když jsem přecházel elektriku, lehl si a nechtěl se hnout. Snad se chtěl dát přeject. Přines jsem s sebou taky čistý rodokmen, který jsem koupil u papírníka Fuchse. Ty umíš padělat rodokmeny, Švejku.“

„To musí být tvou rukou napsaný. Napiš, že pochází z Lipska ze psince von Bülow. Otec Arnheim von Kahlsberg, matka Emma von Trautensdorf, po otci Siegfried von Busenthal. Otec obdržel první cenu na berlínský výstavě stájových pinčů v roce 1912. Matka vyznamenána zlatou medailí norimberského spolku pro chov ušlechtilých psů. Jak myslíš že je starej?“

„Podle zubů dva roky.“

„Napiš, že je půldruhýho.“

„Je špatně kupírovanej, Švejku. Podívej se mu na uši.“

„Tomu se dá pomoci. Zastríháme mu je popřípadě, až si u nás zvykne. Ted^o by se ještě víc zlobil.“

Ukradenec vrčel vztekle, funěl, zmítal sebou, a pak si lehl a s

vyplazeným jazykem, unaven, čekal, co se s ním stane dál. Pomalu stával se klidnějším, jen občas žalostné zakňučel.

Švejk mu předložil zbytek jater, která mu předal Blahník. On však se jich nevšiml a vrhl na ně jen trucovitý pohled a podíval se na oba s výrazem: Už jsem se jednou napálil, sežerte si to sami.

Ležel rezignovaně a přetvařoval se, že dřímá. Pak mu najednou něco vlezlo do hlavy, vstal a začal panáčkovat a prosit předníma tlapkama. Vzdával se.

Na Švejka tato dojemná scéna nijak neúčinkovala.

„Lehneš,“ zakřičel na ubožáka, který opět si lehl, kňučel žalostně.

„Jaký mu mám dát jméno do rodokmenu?“ otázal se Blahník, „jmenoval se Fox, tak něco podobného, aby tomu hned rozuměl.“

„Tak ho nazveme třeba Max, podívej se, Blahníku, jak zvedá uši. Vstaň, Maxi!“

Nešťastný stájový proč, kterému vzali i domov, i jméno, vstal a očekával další rozkazy.

„Já bych myslel, abychom ho odvázáli;“ rozhodl se Švejk, „uvidíme, co to bude dělat „

Když byl odvázáán, první jeho cesta byla ke dveřím, kde zaštěkal třikrát krátce na kliku, spoléhaje patrně na velikomyslnost těch zlých lidí. Vída však, že nemají pochopení pro jeho touhu dostat se ven, udělal u dveří loužičku, přesvědčen, že ho vyhodí, jako to kdysi dělávali, když byl mlád a plukovník ho učil, řízně, po vojensku, být zimmerrein.

Místo toho poznamenal Švejk: „Ten je chytřej, to je kus jezovity,“ přetáhl ho páskem a namočil mu v loužičce čumák, že se nestačil olizovat.

Kňučel nad tou potupou a počal běhat po kuchyni, čenichaje zoufale svou vlastní stopu, pak zčistajasna šel ke stolu, sežral na zemi předložený zbytek jater, lehl si ke kamnům a usnul po tom dobrodružství.

„Co jsem ti dlužen?“ otázal se Švejk Blahníka, když se s ním loučil.

„Nemluv o tom, Švejku,“ řekl měkce Blahník, „pro starýho kamaráda všechno udělám, zejména když slouží na vojně. Sbohem, hochu, a nevod' ho nikdy přes Havlíčkovu náměstí, aby se nestalo nějaký neštěstí. Kdybsy potřeboval ještě nějakýho psa, tak víš, kde bydlím.“

Švejk nechal Maxa spát hodné dlouho a koupil zatím u řezníka čtvrt kila jater, uvařil je a čekal, až se Max probudí, dav mu k čenichu kousek teplých jater.

Max se začal ze spaní olizovat, pak se protáhl, očichal játra a zhltl je. Pak šel ke dveřím a opakoval svůj pokus s klikou.

„Maxi!“ zavolal na něj Švejk, „pojď ke mně!“

Šel s nedůvěrou, Švejk ho vzal na klín, hladil a ponejprv Max zbytek svého kupírovaného ohonu zavrtěl přátelsky a jemně chňapl po Švejkové ruce, držel ji v tlamě a podíval se moudře na Švejka, jako by chtěl říci: Zde se nedá nic dělat, já vím, že jsem to prohrál.

Švejk ho dál hladil a počal mu vypravovat něžným hlasem:

„Tak byl jednou jeden pejsek, jmenoval se Fox a ten žil u jednoho obršta. Vodila ho služka na procházku a přišel jeden pán, ten Foxa ukrad. Fox se dostal na vojnu k jednomu obrlajtnantovi a dali mu jméno Max.

Maxi, dej pač! Tak vidíš, hovado, že budeme dobrýma kamarády, jestli budeš hodnej a poslušnej. Jinak budeš mít vojnu jako řemen.“

Max seskočil Švejkovi z klína a počal na něho vesele dorážet. Do večera, kdy se vrátil nadporučík z kasáren, byli Švejk a Max nejlepšími kamarády.

Dívaje se na Maxe, pomyslí si Švejk filosoficky: „Když se to vezme kolem a kolem, je vlastně každěj voják taky ukradeněj ze svýho domova.“

Nadporučík Lukáš byl velice příjemně překvapen, když uviděl Maxa, který též jevil velkou radost, že opět vidí muže se šavlí.

Na otázku, odkud je a co stojí, sdělil mu Švejk s naprostým klidem, že pes byl mu darován jedním kamarádem, který právě narukoval.

„Dobře, Švejku,“ řekl nadporučík, hraje si s Maxem, „na prvního dostanete ode mě padesát korun za psa.“

„Nemohu přijmout, pane obrlajtnant „

„Švejku,“ řekl přísně nadporučík, „když jste nastupoval Službu, vysvětlil jsem vám, že musíte poslouchat na slovo. Když vám říkám, že dostanete padesát korun, tak je musíte vzít a propít. Co uděláte, Švejku, s těmi padesáti korunami?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že je propiju podle rozkazu.“

„A kdybych, Švejku, snad zapomněl na to, přikazuji vám, abyste mně hlásil, že mám vám dát za psa padesát korun. Rozumíte? Nemá ten pes blechy? Raději ho vykoupejte a vyčesejte. Zítra mám službu, ale pozítří s ním půjdu na procházku.“

Zatímco Švejk koupal Maxa, plukovník, bývalý jeho majitel, strašné

doma láteřil a vyhrožoval, že postaví toho, kdo mu psa ukradl, před válečný soud, že ho dá zastřelit, pověsit, zavřít na dvacet let a rozsekat.

„Der Teufel soll den Kerl buserieren,“ ozývalo se v bytě plukovníka, až se třásla okna, „mit solchen Meuchelmtirdern werde ich hald fertig.“

Nad Švejkem i nadporučíkem Lukášem vznášela se ve vzduchu katastrofa.

Katastrofa

Plukovník Bedřich Kraus, mající též přídomek von Zillergut, po nějaké vesničce v Solnohradech, kterou jeho předkové prožrali již ve století osmnáctém, byl úctyhodným pitomcem. Když něco vypravoval, mluvil samé pozitivní věci, tázaje se přitom, zdali všichni rozumí nejprimitivnějším výrazům: „Tedy okno, pánové, ano. Víte, co je to okno?“

Nebo: „Cesta, u které po obou stranách jsou příkopy, nazývá se silnicí. Ano, pánové. Víte, co je to příkop? Příkop jest vykopávka, na které pracuje více lidí. Jest to prohlubenina. Ano. Pracuje se motykami. Víte, co je to motyka?“

Trpěl vysvětlovací mánií, což činil s takovým oduševněním jako nějaký vynálezce vypravující o svém díle.

„Kniha je, pánové, více různě nařezaných čtvrtek papíru, různého formátu, který jest potišten a sestaven dohromady, svázan a sklížen. Ano. Víte, pánové, co je to kliš? Kliš jest lepidlo.“

Byl tak nehorázně blbý, že se mu důstojníci zdaleka vyhýbali, aby nemuseli od něho slyšet, že chodník rozděljuje ulici na jízdní dráhu a že je to vyvýšený dlážděný pruh kolem průčelí domu. A průčelí domu že je ona část, kterou vidíme z ulice nebo z chodníku. Zadní část domu z chodníku vidět nemůžeme, o čemž se okamžitě můžeme přesvědčit, jestli vstoupíme do jízdní dráhy.

Byl ochoten tu zajímavost ihned demonstrovat. Naštěstí však ho přejeli. Od té doby zpitoměl ještě víc. Zastavoval důstojníky a dával se s nimi do nekonečně dlouhých rozhovorů o amoletách, slunci, teploměrech, koblíhách, oknech a poštovních známkách.

Bylo to opravdu podivuhodné, že ten blbec mohl poměrně dosti rychle postupovat a mít za sebou velice vlivné lidi, jako byl velící generál, který mu držel palec i při jeho naprosté vojenské neschopnosti.

O manévrech prováděl se svým plukem pravé divy. Nikdy nedorazil nikam včas, vodil pluk v kolonách proti strojním puškám, a kdysi před léty stalo se při císařských manévrech na českém jihu, že se úplně s plukem ztratil, dostal se s ním až na Moravu, kde se s ním potloukal ještě několik dní

potom, když už bylo po manévrech a vojáci leželi v kasárnách. Prošlo mu to.

Jeho přátelský poměr s velícím generálem a jinými neměně blbými vojenskými hodnostáři starého Rakouska vynesl mu různá vyznamenání a řády, kterými byl neobyčejně poctěn, a považoval se za nejlepšího vojáka pod sluncem a teoretikem strategie i všech vojenských věd.

Při přehlídkách pluku dával se do hovoru s vojáky a ptal se jich vždy jedno a totéž:

„Proč se ručnici zavedené ve vojsku říká manlicherovka?“

U pluku měl předzívku manlichertrotl. Byl neobyčejně mstivý, ničil podřízené důstojníky, když se mu nelíbili, a když se chtěli ženit, tu posílal nahoru velmi špatná doporučení jich žádosti.

Scházel mu polovička levého ucha, kterou mu usekl jeho protivník za mládí v souboji kvůli prostému konstatování pravdy, že Bedřich Kraus von Zillergut je prapitomý chlap.

Rozebereme-li jeho duševní schopnosti, dojdeme k přesvědčení, že nebyly o nic lepší těch, které proslavily otlemeného Habsburka Františka Josefa jako notorického idiota.

Týž spád jeho řeči, táž zásoba největší naivnosti. Na jednom banketu v důstojnickém kasině plukovník Kraus von Zillergut zčistajasna pronesl, když byla řeč o Schillerovi: „Tak jsem vám, pánové, včera viděl parní pluh hnaný lokomotivou. Považte si, pánové, lokomotivou, ale ne jednou, dvěma lokomotivami. Vidím kouř, jdu blíž, a ona to lokomotiva a na druhé straně druhá. Řekněte mně, pánové, není-liž to směšné? Dvě lokomotivy, jako by nestačila jedna.“

Zamlčel se a po chvíli prohodil: „Dojde-li benzín, musí se automobil zastavit. To jsem také viděl včera. Potom se žvaní o setrvačnosti, pánové. Nejede, stojí, nehne se, nemá benzínu. Není-liž to směšné?“

Byl při své tuposti neobyčejně nábožný. Měl doma v bytě domácí oltář. Chodil často ke zpovědi a k přijímání k Ignáci a od vypuknutí války modlil se za zdar zbraní rakouských a německých. Míchal křesťanství se sny o germánské hegemonii. Bůh měl pomoci zabrat bohatství a území přemožených.

Strašně se vždy rozčiloval, když četl v novinách, že opět přivezli zajatce. Říkal: „K čemu vozit zajatce? Postřílet se mají všichni. Žádné

slitování. Tancovat mezi mrtvolami. Všechny civilisty v Srbsku spálit do posledního. Děti ubít bajonety!“

Nebyl o nic horší než německý básník Vierordt, který uveřejnil za války verše, aby Německo nenávidělo a zabíjelo s železnou duší milióny francouzských ďáblů:

Ať až k oblakům nad hory
hromadí se lidské kosti a kouřící se maso...

Ukončiv vyučování ve škole jednoročních dobrovolníků, vyšel si nadporučík Lukáš na procházku s Maxem.

„Dovoluji si vás upozornit, pane obrlajtnant,“ řekl starostlivě Švejek, „že na toho psa musíte bejt vopatrnej, aby vám neutek. Vono se mu třeba může zastesknot po starým domově a von by moh vzít roha, kdybyste ho odvázal ze šňůry. A taky bych vám neradil vodit ho přes Havlíčkovo náměstí, tam se potlouká jeden zlej řeznickej pes vod Mariánskýho obrazu, kterej je náramné kousavej. Jak uvidí ve svým rajóně cizího psa, hned je na něho žárlivej, aby mu tam něco nesežral. Von je jako ten žebrák vod Svatýho Haštala.“

Max vesele vyskakoval a pletl se pod nohy nadporučíkovi, zatočil se šňůrou kolem šavle a projevoval neobyčejnou radost, že jde na procházku.

Vyšli na ulici a nadporučík Lukáš zaměřil se psem na Příkopy. Měl se setkat s jednou dámou na rohu Panské ulice. Byl zabrán v úřední myšlenky. O čem má zítra přednášet jednoročním dobrovolníkům ve škole? Jak udáváme výšku nějakého vrchu? Proč udáváme vždy výšku od hladiny mořské? Jak z výšek nad hladinou mořskou ustanovíme prostou výšku vrchu od jeho paty? Ztraceně, proč ministerstvo vojenství dává takové věci do školního programu. To je přece pro dělostřelectvo. A jsou přece mapy jenerálního štábu. Když nepřítel bude na kótě 312, nestačí obyčejně přemýšlet o tom, proč je výška toho kopce udána od hladiny mořské, nebo vypočítat si, jak je vysoký ten kopec. Podíváme se na mapu, a máme to. Z těch myšlenek byl vyrušen přísným „Halt!“, právě když se blížil k Panské ulici.

Současně s „Halt!“ snažil se mu pes vyškubnout i se šňůrou a s radostným štěkotem vrhl se na toho člověka, který řekl přísně „Halt!“

Před nadporučíkem stál plukovník Kraus von Zillergut. Nadporučík Lukáš zasalutoval a stál před plukovníkem, omlouvaje se, že neviděl.

Plukovník Kraus byl znám mezi důstojníky svou vášní anhaltovat.

Považoval salutování za něco, na čem závisí úspěch války a na čem zbudována celá vojenská moc.

„Do salutování má voják vkládat duši,“ říkával. Byl to nejkrásnější kaprálský mysticismus.

Dbal o to, aby ten, který vzdává čest, zasalutoval podle předpisu do nejjemnějších podrobností, přesně a důstojně.

Číhal na všechny, kteří šli kolem něho. Od infanteristy až na podplukovníka. Infanteristy, kteří letmo zasalutovali, jako by chtěli říci, dotýkající se štítku čepice: „Těbůh,“ vodil sám přímo do kasáren k potrestání.

Pro něho neplatilo: „Já neviděl.“

„Voják,“ říkával, „musí svého představeného hledat v zástupu a na nic jiného nemyslet, než aby dostal všem svým povinnostem, které jsou mu předepsány v dienstreglamá. Když padne na bojišti, má před svou smrtí zasalutovat. Kdo neumí salutovat, dělá, že nevidí, nebo salutuje nedbale, je u mě bestie.“

„Pane nadporučíku,“ hrozným hlasem řekl plukovník Kraus, „nižší šarže musí vždy vzdát čest vyšším. To není zrušeno. A za druhé: Odkdy si zvykli páni důstojníci chodit s ukradenými psy po promenádě? Ano, s ukradenými psy. Pes, který patří druhému, jest pes kradený.“

„Tento pes, pane plukovníku...,“ namítl nadporučík Lukáš.

„...patří mně, pane nadporučíku,“ přerušil ho drsně plukovník, „je to můj Fox.“

A Fox čili Max vzpomněl si na svého starého pána a nového vypudil úplně ze svého srdce, a vytrhnuv se skákal na plukovníka a projevoval takovou radost, jaké by byl schopen zamilovaný sextám když najde pochopení u svého ideálu.

„Chodit s ukradenými psy, pane nadporučíku, nesrovnává se s důstojnickou ctí. Nevěděl? Důstojník nemůže kupovat psa, nepřesvědčiv se, že ho může koupit bez následků,“ hřímal dál plukovník Kraus, hladě Foxa-Maxa, který z podlosti počal vrčet na nadporučíka a cenit zuby, jako by mu byl plukovník řekl, ukazuje na nadporučíka: „Vem si ho!“

„Pane nadporučíku,“ pokračoval plukovník, „považujete za správné jezdit na ukradeném koni? Nečetl jste inzerát v Bohemii a v Tagblattu, že se mně ztratil stájový proč? Vy jste nečetl inzerát, který dal váš představený do novin?“

Plukovník spráskl ruce.

„Opravdu, tihle mladí důstojníci! Kde je disciplína? Plukovník dá inzeráty, a nadporučík je nečte.“

„Kdybych ti, ty dědku stará, mohl dát pár facek,“ pomyslel si nadporučík Lukáš, dívaje se na licousy plukovníka, které připomínaly orangutana.

„Pojďte s sebou na minutu,“ řekl plukovník. A tak šli a vedli velmi příjemný rozhovor:

„Na frontě, pane nadporučíku, se vám nemůže taková věc podruhé přihodit. V týlu se procházet s ukradenými psy je jistě velice nepříjemné. Ano! Procházet se se psem svého představeného. V době, kdy denně ztrácíme na bojištích sta důstojníků. A inzeráty se nečtou. To bych mohl inzerovat sto let, že se mně ztratil pes. Dvě stě let, tři sta let!“

Plukovník se hlasitě vysmrkal, což bylo vždy u něho známkou velkého rozčilení, a řekl: „Můžete se dále procházet,“ otočil se a odcházel, sekaje zlostně jezdeckým bičíkem přes konce svého důstojnického pláště.

Nadporučík Lukáš přešel na druhý chodník a slyšel i tam poznovu „Halt!“ Plukovník zadržel právě jednoho nešťastného infanteristu, záložníka, který myslel na svou mámu doma a přehlédl ho.

Plukovník vlastnoručně ho táhl do kasáren k potrestání, spílaje mu mořských prasat,

„Co s tím Švejkem udělám?“ pomyslel si nadporučík. „Rozbiju mu hubu, ale to nestačí. I řemínky mu tahat z těla je na toho lumpa málo.“ Nedbaje, že se měl sejít s jednou dámou, zamířil rozčileně k domovu.

„Já ho zabiju, pacholka,“ řekl k sobě, sedaje do elektriky.

Mezitím byl dobrý voják Švejk pohřížen v rozmluvu s ordonancí z kasáren. Voják přinesl nadporučíkovi nějaké listiny k podpisu a čekal nyní.

Švejk hostil ho kávou a vypravovali si spolu, že to Rakousko projede.

Vedli ten hovor, jako by se to samo sebou rozumělo. Byla to nekonečná řada výroků, kde by každé slovo bylo jistě u soudu definováno jako velezrada a oba by byli oběšeni.

„Císař pán musí bejt z toho blbej,“ prohlásil Švejk, „von nikdy nebyl chytrej, ale tahle vojna ho jistě dorazí.“

„Je blbej,“ s určitostí prohlásil voják z kasáren, „blbej jako poleno. Von snad ani neví, že je vojna. Může bejt, že se mu to styděli říct. Jestli je

podepsanej na tom manifestě k těm jeho národům, tak je to zlodějna. To dali do tisku bez jeho vědomí, von už vůbec nemůže na nic myslet.“

„Von je hotovej,“ znalecky doplnil Švejk, „dělá pod sebe a musejí ho krmit jako malý dítě. Předešle vypravoval jeden pán v hospodě, že má dvě kojný a že každěj den třikrát je císař pán u prsu.“

„Kdyby už jen to bylo,“ povzdechl voják z kasáren, „a nařezali nám, aby už jednou Rakousko mělo pokoj.“

A oba pokračovali dále v rozhovoru, až konečné Švejk odsoudil Rakousko nadobro slovy: „Taková blbá monarchie nemá ani na světě bejt,“ k čemuž, aby jaksi ten výrok doplnil v praktickém směru, dodal druhý: „Jak přijdu na front, tak se jim zdejchnu.“

Když oba potom ještě dále tlumočili názor českého člověka na válku, voják z kasáren opakoval, co dnes slyšel v Praze, že u Náchoda je slyšet děla a ruský car že bude co nejdřív v Krakově.

Potom si vypravovali o tom, že se obilí od nás vozí do Německa, němečtí vojáci že dostávají cigarety a čokoládu.

Pak si vzpomněli na doby starých válek a Švejk vážně dokazoval, že když házeli kdysi smradlavé hrnce do obleženého hradu, že to také nebyl žádný med, bojovat v takovém smradu. Že četl, jak jeden hrad někde obléhali tři roky a nepřítel že nic jiného nedělal, než že se denně s obleženými bavil takovým způsobem.

Byl by jistě řekl ještě něco zajímavého a poučného, kdyby jich hovor nepřerušil návrat nadporučíka Lukáše.

Vrhnuv strašný, zdrcující pohled na Švejka, podepsal listiny, a propustiv vojáka, kynul Švejkovi, aby ho následoval do pokoje.

Oči nadporučíka vysílaly strašlivé blesky. Usednuv na židli, přemýšlel, dívaje se na Švejka, kdy má začít s masakrem.

„Napřed mu dám pár přes hubu,“ myslel si nadporučík, „pak mu rozbiju nos a utrhnu uši a potom dál už se uvidí.“

A naproti němu hleděl upřímné a dobrosrdečné na něho pár dobráckých, nevinných očí Švejkových, který odvážil se přerušit ticho před bouří slovy: „Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jste přišel o kočku. Sežrala krém na boty a dovolila si chcípnout. Hodil jsem ji do sklepa, ale do vedlejšího. Takovou hodnou a hezkou angorskou kočku už nenajdete.“

„Co s ním udělám?“ mihlo se hlavou nadporučíkovi, „má, prokristapána, takový pitomý výraz.“ A dobrosrdečné, nevinné oči

Švejkovy dál zářily měkkostí a něhou, kombinovanými výrazem naprosté duševní rovnováhy, že všechno je v pořádku a nic se nestalo, a jestli se něco stalo, že je to také v pořádku, že se vůbec něco děje.

Nadporučík Lukáš vyskočil, ale neudeřil Švejka, jak původně zamýšlel. Zamával mu pod nosem pěstí a zařval: „Vy jste, Švejku, ukradl psa!“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že o žádným takovým případě za poslední dobu nevím, a dovoluji si, pane obrlajtnant, poznamenat, že s Maxem jste šel odpůldne na procházku, a tak jsem ho nemohl ukradnout. Mně to hned bylo nápadný, když jste přišel bez psa, že se asi muselo něco stát. Tomu se říká situace. Ve Spálený ulici je nějaký brašnář Kuneš a ten nemoh jít se psem na procházku, aby ho neztratil. Vobyčejně ho nechal někde v hospodě, nebo mu ho někdo ukrad, nebo si ho vypůjčil a nevrátil...“

„Švejku, dobytku, himllaudon, držte hubu! Bud' jste takový rafinovaný ničema, nebo jste takový velbloud a blboun nejapný. Jste samý příklad, ale povídám vám, se mnou si nehrajte. Odkud jste přived toho psa? Jak jste k němu přišel? Víte, že patří našemu panu plukovníkovi, který si ho odvedl, když jsme se náhodou potkali? Víte, že je to ohromná ostuda? Tak řekněte pravdu, ukrad jste ho nebo neukrad?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem ho neukrad.“

„Věděl jste o tom, že je to kradený pes?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že jsem věděl, že je ten pes kradenej.“

„Švejku, ježíšmarjá, himlhergot, já vás zastřelím, vy hovado, vy dobytku, vy vole, vy hajzle jeden. Jste tak blbej?“

„Tak, poslušně hlásím, pane obrlajtnant „

„Proč jste mně vodil ukradenýho psa, proč jste mně tu bestii nasadil do bytu?“

„Abych vám udělal radost, pane obrlajtnant.“

A Švejkovy oči dobrácky a něžně podívaly se nadporučíkovi do tváře, který si sedl a zaúpěl: „Proč mne bůh trestá tímhle hovadem?“

V tiché rezignaci seděl nadporučík na židli a měl pocit, že nemá tolik síly nejen dát Švejkovy pohlavek, ale dokonce ukroutit si cigaretu, a sám nevěděl ani, proč posílá Švejka pro Bohemii a Tagblatt, aby si Švejk přečetl plukovníkův inzerát o ukradeném psu. S rozevřenými novinami na inzertní části vrátil se Švejk. Celý zářil a radostně hlásil: „Je to tam, pane

obrlajtant, tak vám pěkně popisuje pan obršt toho ukradenýho stájovýho pinče, jedna radost, a ještě dává vodměnu sto korun, kdo mu ho přivede. To je moc slušná vodměna. Vobyčejně se dává vodměna padesát korun. Nějakaj Božetěch z Košíř, ten se jen tak živil. Ukrad vždycky psa, pak hledal v inzerátech, kdo se zaběh, a hned tam šel. Jednou ukrad pěknýho černýho špice, a poněvadž se majitel nehlásil v inzerátech, zkusil to a dal inzerát do novin sám. Proinzeroval celou pětku, až konečně se jeden pán přihlásil, že je to jeho pes, že se mu ztratil a že myslí, že by to bylo marný ho hledat. Že už nevěří na poctivost lidí. Teď ale že vidí, jak přece jen se ještě najdou poctiví lidi, což ho náramně těší. Je prej zásadně od toho, odměňovat poctivost, ale na památku že mu daruje svou knížku o pěstování květin doma i v zahrádce. Milej Božetěch vzal toho černýho špice za zadní nohy a otlouk ho tomu pánovi o hlavu, a vod tý doby se zařek, že nebude inzerovat. Radši psa prodá do psince, když se o něho nikdo v inzerátech nechce hlásit „

„Jděte ležet, Švejku,“ poručil nadporučík, „vy jste s to blbnout až do rána.“ Šel též spat a v noci se mu zdálo o Švejkovi, že Švejk ukradl také koně následníkovi trůnu, přivedl mu ho, a následník trůnu že toho koně při přehlídce poznal, když on, nešťastný nadporučík Lukáš, na něm jel před svou rotou.

Ráno bylo nadporučíkovi jako po prohýřené noci, ve které mu napohlavkovali. Neobyčejně těžká jakási duševní múra ho pronásledovala. Usnul ještě k ránu, vysílený strašným snem, a probudilo ho klepání na dveře, ve kterých se objevila dobrácká tvář Švejka s otázkou, kdy má pana nadporučíka vzbudit. Nadporučík zasténal v posteli: „Ven, dobytku, to je něco strašného!“

Když pak byl již vzhůru a Švejk mu přinesl snídani, byl nadporučík překvapen novou otázkou Švejka: „Poslušně hlásím, pane nadporučíku, nepřál byste si, abych vám zaopatřil nějakýho pejska?“

„Víte, Švejku, že bych měl chuť poslat vás před polní soud,“ s povzdechem řekl nadporučík, „ale oni by vás osvobodili, neboť něco tak kolosálně pitomého neviděli ve svém životě. Podívejte se na sebe do zrcadla. Není vám špatně nad vaším blbým výrazem? Vy jste nejpitomější hříčka přírody, kterou jsem kdy viděl. Nu, řekněte pravdu, Švejku: líbíte se sám sobě?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtant, že se nelíbím, jsem v tom zrcadle nějakaj takovej šišatej nebo co. Vono to není broušený zrcadlo. To jednou

měli u toho Číňana Staňka vypouklý zrcadlo, a když se někdo na sebe podíval, tak se mu chtělo vrhnout. Huba takhle, hlava jako dřez na pomeje, břicho jako u napitýho kanovníka, zkrátka figura. Šel kolem pan místodržitel, podíval se na sebe, a hned to zrcadlo museli sundat.“

Nadporučík se odvrátil, vzdychl a uznal za vhodné místo Švejkem obírat se raději bílou kávou.

Švejk šukal již v kuchyni a nadporučík Lukáš slyšel zpěv Švejkův:

Mašíruje Grenevil Prašnou bránou na špacír,

šavle se mu blejskají, hezký holky plakají...

Potom dál z kuchyně ozýval se zpěv

My vojáci, my jsme páni, nás milujou holky samy

fasujeme peníze, máme se všudy dobře...

„Ty se máš jistě dobře, holomku,“ pomyslně si nadporučík a odplivl si.

Ve dveřích se objevila hlava Švejkova: „Poslušné hlásím, pane obrlajtnant, že jsou tady pro vás z kasáren, máte jít okamžitě k panu plukovníkovi, je tady ordonanci ` A důvěrně dodal: „Snad to bude kvůli tomu pejskovi.“

„Už jsem slyšel,“ řekl nadporučík, když se mu ordonanc v předsíni chtěl hlásit. Řekl to stísněným hlasem a odcházel, vrhaje na Švejka zničující pohled. Nebyl to raport, bylo to něco horšího. Plukovník seděl velice zachmuřeně v křesle, když nadporučík vstoupil do jeho kanceláře.

„Před dvěma léty, pane nadporučíku,“ řekl plukovník, „přál jste si být přeložen do Budějovic k 91. pluku. Víte, kde jsou Budějovice? Na Vltavě, ano, na Vltavě a vtéká tam Ohře nebo něco podobného. Město je velice, abych tak řekl, přátelivé, a jestli se nemýlím, má nábřeží. Víte, co je to nábřeží? To jest zeď vystavěná nad vodou. Ano. Ostatně to sem nepatří. Dělalí jsme tam manévry.“

Plukovník se zamlčel, a dívaje se do kalamáře, přešel rychle na jiné téma: „Ten můj pes se u vás zkazil. Nechce nic žrát. Vida, v kalamáři je moucha. To je zvláštní, že i v zimě padají mouchy do kalamáře. To je nepořádek.“

„Tak už se, dědku mizerná, vyslov,“ pomyslně si nadporučík. Plukovník vstal a přešel několikrát po kanceláři. „Dlouho jsem přemýšlel, pane nadporučíku, co vlastně vám udělám, aby se to nemohlo opakovat, a vzpomněl jsem si, že jste si přál být přeložen k 91. pluku. Vrchní velitelství nedávno nám oznámilo, že jest u 91. pluku velký nedostatek důstojnictva,

poněvadž to všechno Srbové pobili. Zaručuji se vám čestným slovem, že do tří dnů jste u 91. pluku v Budějovicích, kde se formují maršbatalióny. Nemusíte děkovat. Vojsko potřebuje důstojníky, kteří...“

A nevěda už, co by řekl, podíval se na hodinky a promluvil: „Je půl jedenácté, nejvyšší čas jít k regimentraportu.“

Tím byl příjemný rozhovor ukončen a nadporučíkovi se velice ulehčilo, když vyšel z kanceláře a šel do školy jednoročních dobrovolníků, kde oznámil, že v nejbližších dnech jede na frontu, a uspořádá proto večírek na rozloučenou v Nekázance.

Vrátiv se domů, řekl k Švejkovy významně: „Víte, Švejku, co jest to maršbatalión?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že maršbatalión je maršbaťák a marška je marškumpačka. My to vždycky zkracujem.“

„Tak vám, Švejku,“ slavnostním hlasem řekl nadporučík, „oznamuji, že pojedete se mnou maršbaťákem, když máte rád takovou zkráceninu. Ale nemyslete si, že na frontě budete vyvádět podobné blbosti jako zde. Máte radost?“

„Poslušně hlásím, pane obrlajtnant, že mám náramnou radost,“ odpověděl dobrý voják Švejk, „to bude něco nádhernýho, když voba padneme spolu za císaře pána a jeho rodinu...“

Doslov k prvnímu dílu "V zázemí"

Ukončuje první díl knihy Osudy dobrého vojáka Švejka (V zázemí), oznamují, že vyjdou rychle za sebou dva díly: Na frontě a V zajetí. I v těch druhých dílech budou vojáci i obyvatelstvo mluvit a vystupovat tak, jak je tomu ve skutečnosti.

Život není žádnou školou uhlaženého chování. Každý mluví tak, jak je schopen. Ceremoniář dr. Guth mluví jinak než hostinský Palivec u Kalicha a tento román není pomůckou k salónnímu ušlechtnění a naučnou knihou, jakých výrazů je možno ve společnosti užívat. Jest to historický obraz určité doby.

Je-li třeba užít nějakého silného výrazu, který skutečně padl, nerozpakují se podat jej právě tak, jak se to stalo. Opisovat nebo vytečkovat považují za nejpitomějši přetvářku. Slova těch užívá se i v parlamentech.

Správně bylo kdysi řečeno, že dobře vychovaný člověk může číst všechno. Nad tím, co jest přirozené, pozastavují se jen největší sviňáci a rafinovaní sprostáci, kteří ve své nejmizernější lžimoralce nedívají se na obsah a s rozčilením vrhají se na jednotlivá slova.

Před léty četl jsem kritiku jakési novely, ve které se kritik rozčiloval nad tím, že autor napsal: „Vysmrkal se a utřel si nos.“ Příčí se prý to všemu estetickému, vznešenému, co má dát národu literatura.

Toť jen malá ukázka toho, jaká hovada se rodí pod sluncem.

Lidé, kteří se pozastavují nad silným výrazem, jsou zbabělci, neboť skutečný život je překvapuje, a tací slabí lidé jsou právě těmi největšími poškozovači kultury i charakteru. Oni by vychovali národ jako skupinu přecitlivělých lidiček, masturbantů falešné kultury, typu svatého Aloise, o kterém vypravuje se v knize mnicha Eustacha, že když svatý Alois uslyšel, jak jeden muž za hlučného rachotu vypustil své větry, tu dal se do ptáče a jedině modlitbou se upokojil.

Tací lidé se veřejně rozhořčují, ale s neobyčejnou zálibou chodí po veřejných záchodkách přečíst si neslušné nápisy na stěnách.

Užívaje ve své knize několika silných výrazů, konstatoval jsem letmo, jak se skutečně mluví.

Od hostinského Palivce nemůžeme žádati, aby mluvil tak jemně jako

pí Laudová, dr. Guth, pí Olga Fastrová a celá řada jiných, kteří by nejraději udělali z celé Československé republiky velký salón s parketami, kde by se chodilo ve fracích, v rukavičkách a mluvilo vybraně a pěstoval jemný mrav salónní, pod jehož rouškou právě salónní lvi oddávají se nejhorším neřestem a výstřednostem.

Při této příležitosti upozorňuji, že hostinský Palivec je naživu. Přečkal válku, kterou proseděl v žaláři, a zůstal stále týmž, jako když měl tu aféru s obrazem císaře Františka Josefa.

Přišel mne též navštívit, když četl, že je v knize, a skoupil přes dvacet sešitů prvního čísla, které rozdal svým známým, a přispěl tak k rozšíření knihy.

Měl upřímnou radost z toho, že jsem o něm psal a vylíčil ho jako známého sprostáka.

„Mne už nikdo nepředělá,“ řekl ke mně, „já jsem po celý život mluvil prostě, jak jsem si to myslel, a budu tak mluvit dál. Nevezmu si kvůli nějaký takový krávé ubrousek na hubu. Já jsem dnes slavnej.“

Jeho sebevědomí opravdu stoupl. Jeho sláva je založena na několika silných výrazech. Jemu to stačí ku spokojenosti, a kdybych byl chtěl snad upozornit ho, reprodukuje jeho hovor věrně a přesně, jak jsem popsal, že tak nemá mluvit, což ovšem nebylo mým úmyslem, rozhodně bych urazil toho dobrého člověka.

Nehledanými výrazy, prostě a poctivě vyjádřil odpor českého člověka proti byzantismu a sám ani o tom nevěděl. To bylo v krvi, ta neúcta k císaři a slušným výrazům.

Otto Katz je též naživu. Jest to skutečná figurka polního kuráta. Hodil to všechno po převratě na hřebík, vystoupil z církve, dělá dnes prokuristu v jedné továrně na bronz a barviva v severních Čechách.

Psal mně dlouhý dopis, ve kterém vyhrožuje, že si to se mnou spořádá. Jistý německý list přinesl totiž překlad jedné kapitoly, kde je vylíčen, jak skutečně vypadal. Navštívil jsem ho tedy a dopadlo to s ním velice dobře. Ve dvě hodiny v noci nemohl stát na nohou, ale kázal a říkal: „Já jsem Otto Katz, polní kurát, vy gypsově hlavy.“

Lidí typu nebožtíka Bretschneidera, státního detektiva starého Rakouska, potlouká se i dnes velice mnoho v republice. Neobyčejně se zajímají o to, co kdo mluví.

Nevím, podaří-li se mně vystihnout touto knihou, co jsem chtěl. Již

okolnost, že slyšel jsem jednoho člověka nadávat druhému: „Ty jsi blbej jako Švejk,“ právě tomu nenasvědčuje. Stane-li se však slovo Švejk novou nadávkou v květnatém věnci spílání, musím se spokojit tímto obohacením českého jazyka.

Jaroslav Hašek